

Na osnovu člana 35. stav 1. tačka 1.1. Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo (Službeni list Republike Kosovo, br. 77/16 avgusta 2010. godine), i člana 15. člana 16. i člana 85. stav 1. Zakona br. 04/L-093 o Bankama, mikrofinancijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama (Službeni list Republike Kosovo, br. 11/11 maj 2012.), Odbor Centralne banke, na sastanku održanom 29. novembra 2018, usvojio je sledeću:

UREDBU O ADEKVATNOSTI KAPITALA BANAKA

POGLAVLJE I

Član 1.

Cilj i delokrug

1. Cilj ove Uredbe je da obezbedi da banke održe dovoljan kapital da pokriju rizike svog poslovanja, održavaju minimalni nivo kapitala i koeficijent adekvatnosti kapitala koji odražava izloženost prema riziku banke, bilansnog i vanbilansnog stanja.
2. Ova Uredba se primenjuje za sve banke koje su licencirane od strane CBK-a da posluju u Republici Kosovo, izuzev filijala stranih banaka.

Član 2.

Definicije

1. Izrazi korišćeni u ovoj Uredbi imaju isto značenje sa izrazima koji su definisani Zakonom br. 04/L-093 o bankama, mikrofinancijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama (u daljem tekstu: Zakon o bankama), ili kao što su definisani u daljem tekstu za svrhu ove Uredbe:

1.1 Banka - podrazumeva akcionarsko društvo koje je angažovano u bankarsku delatnost, uključujući podređeni subjekat, koji je licenciran od strane CBK-a;

1.2 Filijala strane banke – podrazumeva lice koje je organizovano i licencirano od strane CBK za obavljanje bankarskih aktivnosti u Republici Kosovo, ali čija matična banka ima svoje sedište i poseduje licencu za obavljanje bankarskih aktivnosti u jednoj drugoj jurisdikciji van Republike Kosovo;

1.3 Ukupni kapital (Opšti kapital) - podrazumeva iznos kapitala prve klase i kapitala druge klase;

1.4 Sredstva pod rizikom - podrazumevaju sva monetarna sredstva održana u bilansu stanja banke, kao što je kredit koji nosi rizik gubljenja vrednosti za tu banku;

1.5 Vanbilansne stavke - podrazumevaju kontingente obaveze banke, uključujući direktne zamene kredita, koje je odobrila banka kao garanciju duga, standby kreditno pismo i druge kontingente koje treba predstaviti kao fusnote u bilansu stanja, ali za koje ne postoji definitivni rizik u cilju uključivanja u glavne delove bilansa stanja;

1.6 Dobro ime - podrazumeva prekoračenje sadašnje vrednosti sredstava banke iznad vrednosti sredstava u registrima banke, koje je više definisano u skladu sa međunarodnim standardima računovodstva;

1.7 Nematerijalna sredstva - podrazumevaju identifikovana nemonetarna sredstva banke, koje nemaju fizičku supstancu, koje se drže i kontrolišu kao rezultat prethodnih događaja i od kojih se očekuje dobijanje budućih beneficija, koje su više definisane u skladu sa međunarodnim računovodstvenim standardima;

1.8 Direktne kreditne zamene - podrazumeva bilo koji sporazum kojim banka preuzima rizik gubitaka povezanih kredita od imovine ili drugih potraživanja koje nije prenela kada rizik od kreditnih gubitaka premašuje proporcionalni udeo sredstava ili drugih potraživanja banke;

1.9 Kreditna pisma vezana za trgovinu – podrazumevaju samo-likvidne kratkoročne instrumente koji se koriste za finansiranje prometa robe i kolateralizovane su tom robom;

1.10 Operativni rizik - podrazumeva rizik od gubitaka prouzrokovanih unutrašnjim neuspešnim ili neadekvatnim procesima ljudi, sistema ili spoljnih događaja. Operativni rizik uključuje pravni rizik, ali isključuje strateški i rizik reputacije;

1.11 Odnos kredita prema vrednosti (OKV) – definiše se kao korišćeni bilans kredita podeljeno sa trenutnom vrednošću tržišta, objekta;

- 1.12 Odložena poreska sredstva** – imaju isti značaj kao u važećem okviru računovodstva;
- 1.13 Odložena poreska sredstva koja se oslanjaju na buduću profitabilnost-** podrazumevaju odložena poreska sredstva čija buduća vrednost se može ostvariti samo ukoliko banka generiše oporezivu dobit ubuduće;
- 1.14 Odložena poreska obaveza** ima isto značenje kao u važećem okviru računovodstva;
- 1.15 Distribucije** – podrazumeva isplatu dividendi ili kamata u bilo kom obliku;
- 1.16 Indirektna učešća** su izloženosti ili deo izloženosti koje će, ako direktna izloženost izgubi svoju vrednost, rezultirati gubitkom banke koji je uglavnom jednak sa gubitkom u vrednost direktnog učešća;
- 1.17 Nematerijalna imovina** ima isti značaj kao u važećem okviru računovodstva i uključuje “dobro ime”;
- 1.18 Regulatorni kapital-** podrazumeva iznos kapitala prve klase i kapitala druge klase;
- 1.19 Instrumenti regulatornog kapitala** podrazumevaju instrumente kapitala koje izdaje banka i koji su kvalifikovani kao osnovni kapital prve klase, dodatni kapital prve klase ili instrumenti kapitala druge klase;
- 1.20 Manja kamata (nekontrolisana kamata)** podrazumeva iznos osnovnog kapitala prve klase filijale jedne banke koja se odnosi na fizička ili pravna lica, osim onih koji su uključeni u prudencijalni delokrug konsolidacije banke; manjinski interes u filijali koja je banka, mora da bude isključen od akcionarskog kapitala matične banke, ukoliko je matična banka ili filijala sklopila bilo koji sporazum za direktno ili indirektno finansiranje investicija u filijali bilo preko subjekta za posebne svrhe ili preko drugog subjekta ili drugim sporazumom. Gore navedeno tretiranje, je dakle u potpunosti na raspolaganju kada sve manje investicije (nekontrolisane) u filijali banke predstavljaju samo direktne doprinose trećih strana u akcionarski kapital filijale;
- 1.21 Dodatni kapital osnovnog kapitala (conservation buffer)** podrazumeva regulatorni kapital koji banka treba da drži u skladu sa stavom 2. člana 5. ove Uredbe ;
- 1.22 Zarada** ima isti značaj kao u važećem okviru računovodstva;
- 1.23 Uzajamno učešće** podrazumeva učešće banke u instrumentima e regulatornog kapitala ili drugim instrumentima kapitala izdatih od strane subjekata finansijskog sektora u kojima ovi subjekti takođe imaju učešća u instrumentima regulatornog kapitala koje izdaje banka;

1.24 Nedistribuirana zarada podrazumeva zarade i gubitke koji su akumulirani kao rezultat primena završne zarade ili gubitka u skladu sa važećim okvirom računovodstva;

1.25 Račun premije u akcijama ima isti značaj kao u važećem okviru računovodstva;

1.26 Privremena razlika ima isti značaj kao u važećem okviru računovodstva;

1.27 Sintetičko učešće podrazumeva investiciju banke u finansijskom instrumentu čija je vrednost direktno povezana sa vrednošću instrumenata kapitala koji izdaje subjekat finansijskog sektora;

1.28 Stavke za distribuciju podrazumevaju iznos zarada na kraju finansijske godine plus svaku akumuliranu zaradu i raspoložive rezerve za tu svrhu pre distribucije vlasnicima instrumenata regulatornog kapitala odbijanjem svakog akumuliranog gubitka, zarade koje se ne mogu distribuirati u skladu sa zakonskim odredbama ili regulatornim aktima banke ili statusom banke, koji su gubici i rezerve definisane na osnovu individualnih bankovnih računa, a na ne osnovu konsolidovanih računa;

1.29 Izloženost podrazumeva sredstvo ili vanbilansnu stavku;

1.30 Gubitak podrazumeva ekonomski gubitak, uključujući efekte materijalnog odbitka i direktne i indirektno materijalne troškove koji su vezani za prikupljanje u instrumentu;

1.31 Očekivani gubitak podrazumeva odnos iznosa koji se očekuje da se izgubi u izloženosti iz eventualnog neuspeha ili oštećenja suprotne strane ili oslabljenje u toku jednogodišnjeg perioda naspram iznosa koji je ostao u trenutku neuspeha;

1.32 Akcionarska društva se definišu kao društva koja su izdale obične akcije, bez obzira da li se ove akcije drže privatno ili javno;

1.33 Operativni subjekat je subjekat koji je stvoren za trgovanje sa klijentima u cilju ostvarivanja zarade po sopstvenom pravu;

1.34 Subjekt za posebne ciljeve predstavlja pravno lice stvoreno u upravljanju jedne kompanije sponzorisana (koja se takođe može nazvati kao sponzor, tvorac, prodavac ili administrator). Sponzor je obično velika banka, finansijska kompanija, investiciona banka ili kompanija osiguranja. Subjekt za posebne ciljeve može uzeti oblik korporacije, trusta, partnerstva, akcionarskog društva ili društva sa ograničenim odgovornostima. Subjekt u posebne svrhe je subjekat operacija čije su delatnosti uglavnom ograničene na kupovine i finansiranje posebnih sredstava i obaveza. S tim uvezi, treba napraviti razliku između sekuritizacije sredstava i sekuritizacije obaveza. Sekuritizaciju sredstava obično preduzimaju banke i finansijske kompanije, i uglavnom uključuju izdavanje obveznica koje su pokrivene novčanim tokom sredstava koja generišu prihode (počevši od naplatljivih kreditnih kartica do stambenih hipotekarnih kredita). Sekuritizaciju obaveza obično

preduzimaju kompanije osiguranja, i ona uglavnom uključuje izdavanje obveznica koje preuzimaju na sebe rizik eventualne obaveze osiguranja (počevši od katastrofalnih prirodnih događaja do nivoa neočekivanih potraživanja za određenu vrstu proizvoda).

1.35 Sponzor podrazumeva instituciju drugačiju od institucija stvaranja koja osniva i upravlja programom komercijalnih papira zasnovanim na sredstvima ili drugim oblicima sekuritizacije koji kupuje izloženosti od subjekata kao treće strane;

1.36 Sekuritizacija podrazumeva transakciju ili šemu kroz koju kreditni rizik koji je vezan za jednu izloženost ili grupom izloženosti je podeljen na delove, i ima sledeće karakteristike:

1.36.1 Plaćanja u transakcijama ili šemi zavise od učinka izloženosti ili grupe izloženosti;

1.36.2 Zavisnost odvojenih delova definiše raspodelu gubitaka tokom trajanja transakcije ili šeme;

1.37 Položaj sekuritizacije podrazumeva izloženost prema sekuritizaciji;

1.38 Re-sekuritizacija podrazumeva sekuritizaciju u kojoj rizik koji je povezan sa osnovnim grupisanjem izloženosti je podeljen u delovima i najmanje jedna osnovna izloženost predstavlja položaj sekuritizacije;

1.39 Položaj re-sekuritizacije podrazumeva izloženost na re-sekuritizaciju;

1.40 Prihvatljivi kapital podrazumeva zbir sledećih elemenata:

1.40.1 Kapital prve klase kao što je definisano u članu 6. ove Uredbe;

1.40.2 Kapital druge klase kao što je definisano u članu 12. ove Uredbe koji je jednak ili manji od jedne trećine Kapitala prve klase;

1.41 Diskrecione penzijske koristi podrazumevaju dodatne penzijske koristi koje su date na diskrecijskoj osnovi od strane banke svom zaposlenom kao deo njegovog promenljivog paketa naknade, koji ne uključuje obračunate naknade date zaposlenom u skladu sa uslovima penzijske šeme banke;

1.42 Drugi sveobuhvatni akumulirani prihodi imaju isti značaj kao u Međunarodnom računovodstvenom standardu 1(MRS 1);

1.43 Sredstva penzijskog fonda definisanih iznosa (engl. Defined benefit pension fund assets) podrazumevaju sredstva fonda ili penzijski plan određenih iznosa, kao što je primenjeno, izračunatih nakon odbijanja iznosa obaveza u istom fondu ili planu;

1.44 Pristup odgovarajućeg odbitka znači da odbitak treba primeniti u istom elementu kapitala za koji će se kapital kvalifikovati kao da je izdat od strane same banke. Elementi kapitala mogu biti Kapital prve klase ili Kapital druge klase;

1.45 Potpisivanje hartija od vrednosti je proces u kojem se banka slaže da kupuje novu emisiju hartija od vrednosti od izdavaoca i distribuira ove hartije od vrednosti kod investitora;

1.46 Poslovna društva – podrazumevaju vrsta poslovnih društava prema važećem Zakonu o Poslovnim društvima. Klasifikacija poslovnih društava (poslovanja), izvršiće se u skladu sa važećim Zakonom o računovodstvu, finansijskim izveštavanjem i revizijom Republike Kosovo.

1.47 Spekulativno finansiranje nepokretnosti – podrazumeva kredit u cilju kupovine ili razvoja ili izgradnje zemljišta u vezi sa nepokretnom imovinom, ili u vezi sa takvom imovinom, u cilju ponovne prodaje za dobit;

1.48 Ublažavanje kreditnog rizika (engl. Credit risk mitigation) – podrazumeva tehniku koja se koristi od strane banke za smanjenje kreditnog rizika povezanog sa izloženošću ili izloženostima koje nastavlja da ih drži u portfelju;

1.49 Finansirana kreditna zaštita – podrazumeva tehniku ublažavanja kreditnog rizika u kojem smanjenje kreditnog rizika u izloženosti banke proizilazi iz njegovog prava u slučaju neuspeha protiv-strane ili nastupanja drugih definisanih kreditnih događaja povezanih sa protiv-stranom za likvidaciju ili primanje prenosa ili za sticanje ili da zadržavanje imovine ili definisanog iznosa ili smanjenja iznosa izloženosti ili njegove zamene sa iznosom razlike između iznosa izloženosti i iznosa potraživanja banke;

1.50 Nefinansirana kreditna zaštita podrazumeva tehniku ublažavanja kreditnog rizika, pri čemu smanjenje kreditnog rizika u izloženosti banke proističe od obaveza treće strane za plaćanje iznosa u slučaju neuspeha zajmoprimca ili u slučajevima dešavanja drugih određenih kreditnih događaja;

1.51 Institucija podrazumeva kreditnu instituciju ili investiciono društvo;

1.52 Investiciono društvo podrazumeva svako pravno lice, čija je redovna delatnost pružanje jedne ili više usluga trećim stranama i/ili obavljanje jedne ili više investicionih aktivnosti na profesionalnoj osnovi;

1.53 Derivat je finansijski instrument čija cena proizilazi od druge imovine;

1.54 Derivat ili ugovor o derivatu podrazumeva finansijski instrument kao što je definisan u tačkama 4) do 7) prema Aneksu V ove Uredbe;

1.55 Derivat na tržištima van berze “OTC” ili ugovor o derivatu na tržištima van berze “OTC” podrazumeva ugovor **derivata** čije se izvršenje ne ostvaruje na regulisanom tržištu;

1.56 Regulisano tržište- podrazumeva višestruki sistem kojim operiše i/ili kojim upravlja operator tržišta, koji susreće ili pomaže višestruki sastanak trećih strana koja kupuju ili prodaju interese finansijskih instrumenata – u sistem i u skladu sa nediskriminatornim pravilima – na način koji rezultira ugovorom, što se tiče finansijskih instrumenata prihvaćenih za trgovanje prema pravilima i/ili njegovim sistemima, i koji je ovlašćen i redovno funkcioniše;

1.57 Sistem olakšavanja za višestruko trgovanje “MTF” – podrazumeva višestruki sistem kojim upravlja investiciono društvo ili operator tržišta, koji višestruko susreće treće stranke koje kupuju i prodaju interese u finansijskim instrumentima – u sistemu i u skladu sa nediskriminatornim pravilima – na način koji rezultira ugovorom;

1.58 Operator tržišta- podrazumeva lice ili lica koja upravljaju i/ili rukovode aktivnostima regulisanog tržišta. Operator tržišta može biti i samo regulisano tržište;

1.59 Instrumenti tržišta novca- podrazumevaju vrste instrumenata koji se obično trguju na tržištu novca, kao što su trezorske obveznice, sertifikati depozita i komercijalni papiri i isključuju instrumente isplate;

1.60 Označeno prema tržištu “Marking to market” podrazumeva procenu pozicija prema zatvorenim cenama na raspolaganju sa nezavisnim izvorom, uključujući cene razmene, cene na ekranu ili kvote nekih renomiranih nezavisnih brokera;

1.61 Označeno prema modelu”Marking to model” - podrazumeva svaku procenu koja se upoređuje, ekstrapolira i izračunava na drugi način iz jednog ili više podataka tržišta;

1.62 Poznata berza – je berza koja ispunjava sve sledeće kriterijume:

1.62.1 je regulisano tržište;

1.62.2 ima *kliring* mehanizam, kojim su navedeni ugovori u Aneksu IV predmet zahteva za dnevnom maržom, koja prema mišljenju CBK-a, obezbeđuje odgovarajuću zaštitu;

1.63 “Commodity” roba - podrazumeva bilo koju zamenljivu robu koja se može isporučiti, uključujući metale, kao i njihovu rudu i legure, poljoprivredne proizvode i energiju poput elektriciteta;

1.64 Finansijski instrument podrazumeva:

1.64.1 bilo koji ugovor koji stvara finansijska sredstva za stranku i finansijsku obavezu ili instrument kapitala za drugu stranu;

1.64.2 instrument koji je naveden u Aneksu V

1.64.3 finansijski instrument derivat

1.64.4 primarni finansijski instrument

1.64.5 instrument u gotovom novcu;

1.65 Garancija “warrant” podrazumeva hartiju od vrednosti koje daje pravo vlasniku da kupuje osnovnu određenu imovinu, utvrđenom cenom, u roku dospeća ili na ovaj datum, i koji se može izmiriti dostavljanjem samog osnovnog instrumenta ili putem isplate u gotovom novcu;

1.66 Sporazumi o otkupu i povratni sporazumi otkupa podrazumevaju bilo koji sporazum kojim banka ili protiv-strana prenosi hartije od vrednosti ili robu ili garantovana prava vezana za naslove hartija od vrednosti i robe (gde je garancija izdata od poznate berze koja ima prava za ovaj naslov ili određenu hartiju od vrednosti ili robu kod više protiv-strana istovremeno, koja je preuzela odgovornost da ih kupuje (ili hartije od vrednosti koje su slične ili roba koja zamenjuje jedna-drugu), po određenoj ceni, u budućem određenom datumu ili koje se može definisati od prenosioca da bi bio sporazum ponovne kupovine za instituciju koja prodaje hartije od vrednosti ili robu i sporazum povratnog otkupa za instituciju kupca.

1.67 Sporazum o davanju zajma za hartije od vrednosti ili robe “commodities” i sporazum o zajmu za hartije od vrednosti ili robe - podrazumevaju svaku transakciju po kojima banka ili protiv-strana prenose hartije od vrednosti i robu “commodities” na odgovarajući kolateral, naspram obaveze da će zajmoprimac vratiti iste hartije od vrednosti ili robu u budućem roku ili kada to zahteva prenosilac;

1.68 Pozicije koje se drže u cilju trgovanja podrazumevaju sledeće pozicije:

- 1.68.1 Pozicije vlasništva i pozicije koje proizilaze iz službe klijenata i razvoja tržišta;
- 1.68.2 Pozicije sa namerom prodaje u kratkoročnom periodu;
- 1.68.3. Pozicije koje imaju za cilj sticanje koristi od razlike u aktuelnoj kratkoročnoj ceni ili očekivanih između cena kupovine i prodaje ili drugih razlika u ceni ili kamatnoj stopi;

1.69 Referentna obaveza je obaveza koja se koristi u cilju utvrđenja vrednosti isplate u gotovom novcu kreditnog derivata;

1.70 Kreditni derivat - podrazumeva finansijski instrument koji potiče, to jest, ugovor koji definiše obavezu pružaoca zaštite za plaćanje kupcu zaštite predvidljivu ugovornu obavezu u slučaju dešavanja unapred određenog kreditnog događaja. Ova obaveza će se sastojati od jedne od sledećih vrednosti:

- 1.70.1 mera pada vrednosti referentne obaveze u odnosu na početnu vrednost;
- 1.70.2 puna nacionalna vrednost referentne obaveze u zamenu za podnošenje referentne obaveze ili ekvivalentnog finansijskog instrumenta navedenog u ugovoru;

1.70.3 unapred određeni fiksni iznos;

1.71 Neuspešni/neizmireni kreditni ugovor protiv-razmene “Credit Default Swap” je vrsta kreditnog derivata po kojoj, kupac zaštite prenosi pružaocu zaštite kreditni rizik referentne obaveze. Pružaoč zaštite preuzima na sebe odgovornost da nadoknadi kupca zaštite u slučaju dešavanja kreditnih događaja navedenih u ugovoru. Za ovu uslugu, kupac zaštite plaća pružaocu zaštite periodičnu premiju;

1.72 Ugovori protiv-razmene o potpunom izmirenju “Total Return Swap”- su ugovori kojima se kupac zaštite angažuje da prenosi pružaocu zaštite sve tokove novca koji proizilaze od referentne obaveze. Pružaoč zaštite sa njegove strane, prenosi kupcu tokove novca koji se odnose na referentnu stopu. Na datume plaćanja novčanih tokova (ili na dan raskida ugovora), kupac zaštite prenosi pružaocu iznos moguće ponovne procene referentne obaveze (tj., iznos koji je jednak sa pozitivnom razlikom između tržišne vrednosti i početne vrednosti referentne obaveze). U slučaju pada vrednosti referentne obaveze, pružaoč zaštite prenosi kupcu odgovarajući iznos koji nadoknađuje ovaj pad;

1.73 Kreditna nota “Credit Linked Note”- je instrument derivat koji dozvoljava kupcu zaštite da prenese pružaocu rizik koji proizilazi od imovine na koju se zasniva kreditni zapis. Pružaoč zaštite dobija od kupca periodičnu isplatu (kupon) i vrednost imovine u slučaju roka dospeća, osim u slučaju kada dolazi do kreditnog događaja pre roka dospeća imovine, na kojoj se zasniva povezana kreditna procena;

1.74 Prvobitni kreditni derivati – za neuspeh “first-to-default”- predstavlja ugovor koji se odnosi na određeni broj izloženosti, prema čijim pojmovima, prvi neuspeh među izloženostima će uzrokovati isplatu obaveze od strane pružaoca zaštite;

1.75 Kreditni n-th derivat – za neuspeh “nth-to default” – predstavlja ugovor koji se odnosi na određeni broj izloženosti prema čijim izrazima, neuspeh n-th među izloženostima će uzrokovati plaćanje obaveze od strane pružaoca zaštite;

1.76 Delta koeficijent - je koeficijent koji predstavlja očekivanu razliku u ceni jedne opcije, kao rezultat promene u ceni njegovog osnovnog instrumenta;

1.77 Knjiga trgovanja - podrazumeva sve pozicije u finansijskim instrumentima i robu koju drži banka u cilju trgovanja ili da bi zaštitila održane pozicije u cilju trgovanja;

1.78 Transakcije marginalnog kreditiranja - podrazumevaju transakcije u kojima banka odobrava kredit za kupovinu, prodaju, držanje ili trgovinu hartijama od vrednosti. Transakcije marginalnog kreditiranja ne uključuju ostale kredite koji su obezbeđeni kolateralom u obliku hartija od vrednosti;

1.79 Prenosive hartije od vrednosti - podrazumevaju one hartije od vrednosti koje se mogu pregovarati na tržištu kapitala;

1.80 Konverzija - podrazumeva hartiju od vrednosti koja se može razmeniti sa drugom hartijom od vrednosti, po izboru vlasnika ove hartije od vrednosti;

1.81 Finansiranje zaliha - podrazumeva pozicije u kojima fizičke zalihe će biti prodane u budućnosti a troškovi finansiranja su fiksni do dana prodaje u budućnosti;

1.82 Osnovna sredstva - podrazumeva finansijski instrument (npr. akcije, ugovori budućnosti “futures”, robe “commodities”, valute, indekse itd.) iz kojeg proizilazi/proističe cena derivata;

1.83 Ugovori budućnosti “futures” - predstavljaju ugovore o odlaganju isporuke finansijskih instrumenata ili roba u kojima kupac se slaže da kupi, a prodavac se slaže da na određeni datum ubuduće isporuči instrument ili određenu robu sa određenom cenom ili učinkom. Ugovori budućnosti su standardizovana i trguju se na organizovanim berzama, u kojima berze ili kuće za poravnanje deluju kao protiv-strane za svaki ugovor;

1.84 Ugovori sa prethodnom saglasnošću “forward”- predstavljaju sporazume o odlaganju isporuke finansijskih instrumenata ili roba u kojima kupac se slaže da kupi a prodavac se slaže da na određeni datum ubuduće isporuči instrument ili određenu robu sa određenom cenom ili učinkom. Ugovori sa prethodnom saglasnošću ne trguju se na organizovanim berzama a ugovorni uslovi nisu standardizovani;

1.85 Ugovori opcije - su ugovori koji nose pravo ili obavezu, u zavisnosti od toga ukoliko je institucija kupac ili pisar, za kupovinu ili prodaju finansijskog instrumenta ili robe po utvrđenoj ceni na određeni datum u budućnosti ili pre ovog datuma. Neke opcije se trguju na organizovanim berzama. Opcije se takođe mogu pisati za zadovoljenje posebnih potreba protiv-strana u transakciji. Ovi ugovori opcija, koji su usklađeni prema potrebama protiv-strana su poznati kao opcija van berzi “Over-the-counter (OTC). Dakle, ugovori “OTC”opcije uključuju sve ugovore opcija koja se ne trguju na organizovanim berzama;

1.86 Ugovori protiv-razmene “swaps” - su “OTC” transakcije u kojima se dve strane slažu da razmene tokove plaćanja na osnovu nacionalnog iznosa navedenog za određeni period.

POGLAVLJE II REGULATORNI KAPITAL BANKE

Struktura kapitala

Član 3.

Minimum kapitala

1. Na osnovu stava 1. člana 15. Zakona br. 04/L-093 o bankama, mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama, banke bi trebale u svakom trenutku

imati uplatni kapital od najmanje sedam (7) miliona evra, koje je predmet ograničenja iz stava 2. člana 15. Zakona br. 04/L-093 o bankama, mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama.

Član 4. **Struktura kapitala**

1. Ukupan iznos regulatornog kapitala banke sastoji se od iznosa sledećih elemenata:

1.1 Kapital prve klase (engl. Tier 1) koji uključuje:

1.1.1 Osnovni kapital prve klase (engl. CET 1);

1.1.2 Dodatni kapital prve klase (engl. Additional Tier 1)

1.2 Kapital druge klase (engl. Tier 2)

2. Za svaki od elemenata regulatornog kapitala navedenih u stavu 1. ovog člana, postoje kriterijumi navedeni u ovoj Uredbi, koje trebaju ispuniti instrumenti banaka pre njihovog uključivanja u relevantne kategorije.

Član 5. **Zahtevi regulatornog kapitala**

1. Ukupan iznos regulatornog kapitala banke koji je utvrđen prema elementima iz stava 1. član 4. ove Uredbe je neto od primenjenih regulatornih prilagođavanja i koje podležu sledećim ograničenjima:

1.1 Osnovni kapital prve klase (engl. CET1) u bilo koje vreme treba da bude najmanje 4.9% rizikom ponderisanih sredstava.

1.2 Kapital prve klase (engl. Tier 1) uključujući dodatni kapital osnovnog kapitala (engl. capital conservation buffer) u svakom trenutku treba da iznosi najmanje 9.0% rizikom ponderisanih sredstava.

1.3 Ukupni kapital (Kapital prve klase i Kapital druge klase) u svakom trenutku treba da iznosi 12.0% rizikom ponderisanih sredstava.

2. Pored osnovnog kapitala prve klase, banke treba da drže dodatni kapital osnovnog kapitala (engl. capital conservation buffer) prve klase u iznosu od 2.5% rizikom ponderisanih sredstava kako na individualnom, tako i na konsolidovanom nivou.

3. Kapital druge klase treba da bude jednak ili manji od jedne trećine kapitala prve klase.

4. Dodatni kapital prve klase treba da bude jednak ili manji od jedne trećine osnovnog kapitala prve klase.

5. Ukupan iznos izloženosti riziku treba izračunati kao ukupan iznos po elementima u skladu sa tačkama 5.1 do 5.3 ovog stava:

5.1 iznos rizikom ponderisanih sredstava o kreditnom riziku koji je izračunat prema Poglavlju III ove Uredbe.

5.2 zahtevi kapitala koji su utvrđeni u skladu sa Poglavljem V ove Uredbe

5.3 zahtevi kapitala koji su utvrđeni u skladu sa Poglavljem VI ove Uredbe.

6. Za izračunavanje ukupnog iznosa izloženosti iz stava 5. ovog člana, primenjuju se sledeće odredbe :

6.1. zahtevi kapitala koji se odnose na tačkama 5.2 i 5.3 stava 5. ovog člana trebaju uključiti one zahteve koji proizilaze od svih poslovnih aktivnosti banke;

6.2. banke trebaju umnožavati zahteve kapitala definisanih u tačkama 5.2 i 5.3 stava 5. ovog člana 8.33.

Član 6.

Kapital prve klase

Kapital prve klase se sastoji od iznosa osnovnog kapitala prve klase i dodatnog kapitala prve klase banke.

Član 7.

Osnovni kapital prve klase

1. Osnovni kapital prve klase sastoji se od iznosa sledećih elemenata:

1.1 Obične akcije koje izdaje banka koje ispunjuju kriterijume za kvalifikaciju kao obične akcije u regulatorne svrhe;

1.2 Višak akcija (premija u akcijama) koje proizilazi iz emisije instrumenata uključenih u osnovni kapital prve klase;

1.3 Neraspoređeni profit;

1.4 Ostali sveobuhvatni akumulirani prihodi i druge otkrivene rezerve;

1.5 Obične akcije koje izdaju konsolidovane filijale banke i koje su držane od trećih strana (nekontrolisane kamate) koje ispunjavaju kriterijume za uključivanje u osnovni kapital prve klase;

1.6 Regulatorna prilagođavanja koja su primenjena pri obračunu osnovnog kapitala prve klase.

2. Za potrebe tačke 1.3. stava 1. ovog člana, banke mogu uključiti zaradu perioda izveštavanja ili kraja godine u osnovni kapital prve klase pre donošenja konačne odluke koja potvrđuje zaradu ili gubitak za godinu primene, samo uz prethodno odobrenje od strane CBK-a.
3. Pozivajući se na stav 2. ovog člana, CBK odobrava uključivanje zarade samo ako su ispunjeni sledeći uslovi:
  - 3.1 Zarade su potvrđene od spoljnih revizora koji su odgovorni za reviziju finansijskih izveštaja banke ili se takve zarade proveravaju tokom ispitivanja od strane CBK-a;
  - 3.2 Banke su potvrdile da se bilo koja isplata ili raspodela predviđene dividende odbija od zarade banke;
  - 3.3 Potvrda zarade za izveštajni period i za kraj godine treba da pruži dovoljnu sigurnost o tome da je ova zarada procenjena u skladu sa primenjenim okvirom računovodstva.
4. Banke trebaju poslati za odobrenje CBK-u sve dokumente koji potvrđuju ispunjavanje uslova iz stava 3. ovog člana.

Član 8.

Kriterijumi za klasifikaciju kao obične akcije za potrebe regulatornog kapitala

1. Instrument koji se može uključiti u osnovni kapital prve klase treba da ispunjava sve sledeće kriterijume:
  - 1.1 Predstavlja poslednji zahtev u slučajevima likvidacije banke. Ima pravo da zatraži preostalu imovinu koja je srazmerna sa delom izdatog kapitala, nakon što su isplaćeni svi gore navedeni zahtevi u likvidaciji (to jest, Postoji neograničeni i varijabilni zahtev, ne fiksni ili ograničeni zahtev);
  - 1.2 Glavnica je stalna i nikad se ne isplaćuje osim u likvidaciji;
  - 1.3 Banka ne preduzima bilo kakve radnje tokom izdavanja kako bi stvorila očekivanje da će se instrument ponovo biti kupljen, izmiren ili otkazan niti uslovi koji su predviđeni statutom, ili ugovorni uslovi ne daju bilo kakvu osobinu koja može stvarati takvo očekivanje;
  - 1.4 Distribucije se plaćaju iz distribucijskih stavki (uključujući nedistribuiranu zaradu). Nivo distribucije ni na koji način nije povezan ili se povezuje sa isplaćenim iznosom u trenutku izdavanja i nije predmet bilo kakvog maksimalnog ugovornog ograničenja (osim u meri u kojoj banka nije u mogućnosti da isplaćuje distribucije koje premašuju nivo distribucijskih stavki). Ne postoje okolnosti u kojima su distribucije obavezne. Neplaćanje se ne smatra događajem neuspeha. Distribucije se isplaćuju samo nakon što su sve zakonske i ugovorne obaveze ispunjene i izvršene plaćanja u instrumentima kapitala najvišeg nivoa. Ovo podrazumeva da preferencijalne distribucije ne treba da

postoje, uključujući druge elemente koji su klasifikovani kao kapital koji se izdaje najvišim kvalitetom;

- 1.5 Kapital koji se izdaje je kapital koji dobija prvi deo i proporcionalno veći deo svakog gubitka kada dođe do njih. U okviru najvišeg kvaliteta kapitala, svaki instrument apsorbuje gubitke na osnovu kontinuiteta proporcionalno i na istom nivou sa svim drugim instrumentima. Isplaćeni iznos se priznaje kao kapital (tj. Ne priznaje se kao obaveza) da bi se potvrdila nesolvenost bilansa stanja. Isplaćeni iznos se kvalifikuje kao kapital prema važećim računovodstvenim standardima;
- 1.6 Izdaje se ili se plaća direktno, a banka ne može na direktan ili indirektan način da finansira kupovinu instrumenta;
- 1.7 Isplaćeni iznos nije osiguran niti pokriven bilo kakvom garancijom izdavaoca ili povezanog lica ili subjekta bilo kojeg drugog regulisanja koje legalno ili ekonomski povećava prioritet zahteva;
- 1.8 Izdaje se samo uz odobrenje vlasnika izdavačke banke;
- 1.9 Jasno je otkriveno, i posebno u bilansu stanja banke.

Član 9.

Dodatni kapital prve klase

1. Dodatni kapital prve klase se sastoji od sledećih elemenata:
  - 1.1 Instrumenti koje izdaje banka koji ispunjavaju uslove da bi bili uključeni u Dodatni kapital prve klase (koji nisu uključeni u Osnovni kapital prve klase);
  - 1.2 Višak akcija (premija u akcijama) koji rezultira od izdavanja instrumenata uključenih u Dodatni kapital prve klase;
  - 1.3 Instrumenti koje izdaju konsolidovane filijale banke i koje drže treće strane koje ispunjavaju kriterijume za uključivanje u Dodatni kapital prve klase a koji nisu uključeni u Osnovni kapital prve klase; i
  - 1.4 Regulatorna prilagođavanja koja su primenjena za izračunavanje Dodatnog kapitala prve klase.

Član 10.

Kriterijumi za uključivanje u Dodatni kapital prve klase

1. Kriterijumi koji treba da budu ispunjeni ili premašeni instrumentom koji izdaje banka za uključivanje u Dodatni kapital prve klase su sledeći:
  - 1.1 Instrument se treba emitovati i platiti;
  - 1.2 Instrument je predmet depozitora, opštih poverilaca i ovisnog duga banke;

- 1.3 Instrument nije osiguran ili pokriven bilo kojom garancijom izdavaoca ili srodnog subjekta ili bilo kojim drugim regulisanjem koje legalno ili ekonomski poboljšava prednost izmirenja potraživanja prema opštim poveriocima banke;
- 1.4 Instrument je stalan, tj. ne postoji neki datum dospeća, zahtev za povećanje kupona/"step-up" kamate ili drugi ciljevi za njegovu otplatu;
- 1.5 Može se zahtevati inicijativom izdavaoca samo nakon perioda najmanje od pet godina:
  - 1.5.1 Za ostvarenje opcije poziva, banka treba da dobije prethodno odobrenje od CBK-a;
  - 1.5.2 Banka ne sme preduzeti bilo koju radnju koja stvara očekivanje da će poziv "call" biti ostvaren; i
  - 1.5.3 Banke ne bi trebalo da koriste poziv "call" osim ukoliko:
    - 1.5.3.1 Banke zamenjuju pozvani instrument kapitalom istog ili boljeg kvaliteta dok se zamena ovog kapitala vrši pod uslovima koji su održivi za kapacitet prihoda banke; ili
    - 1.5.3.2 Banka potvrđuje da je njena pozicija kapitala mnogo veća od minimalnih zahteva kapitala nakon korišćenja opcije poziva.
- 1.6 Svaka otplata glavnice vrši se uz prethodno odobrenje od strane CBK-a.
- 1.7 Pravo dividende/kupona:
  - 1.7.1 Banka u bilo koje vreme treba da ima pravo da otkazuje distribucije/plaćanja;
  - 1.7.2 Otkazivanje diskrecionih plaćanja ne podrazumeva neuspeh banke;
  - 1.7.3 Banke treba da imaju potpun pristup otkazanim isplatama radi blagovremenog ispunjavanja svojih obaveza;
  - 1.7.4 Otkazivanje raspodela/isplata ne bi trebalo da nametne ograničenja banci, osim u slučajevima vezanim za distribuciju akcionarima koji imaju obične akcije.
- 1.8 Dividende/kupone treba isplatiti od distribucijskih stavki.
- 1.9 Instrument ne može imati osobinu dividende sa kreditnom osetljivošću a koja je dividenda/kupon koji se periodično menja na osnovu potpune ili delimične kreditne procene/rejtinga banke.
- 1.10 Instrument ne može doprineti obavezama koje premašuju imovinu ako je takav bilansni test deo zakonodavstva u vezi sa likvidacijom banaka.
- 1.11 Instrumenti koji su klasifikovani kao obaveze za ciljeve računovodstva treba da apsorbuju gubitke glavnice kroz:
  - 1.11.1 Konverziju u običnim akcijama objektivno pre pojave tačke ili trenutka pokretanja (trigger point) ili

- 1.11.2 bilo koji mehanizam isplate/otplate koji raspoljubljuje gubitke instrumenta pre pojave bilo koje tačke ili trenutka pokretanja (trigger point).
  - 1.11.2.1 Izmirenje /otplata će imati sledeći efekat:
    - 1.11.2.1.1 Smanjuje potraživanje instrumenta u slučaju likvidacije banke;
    - 1.11.2.1.2 Smanjuje iznos otplate kada se koristi poziv instrumenta; i
    - 1.11.2.1.3 Delimično ili potpuno smanjuje plaćanja kupona/dividende u instrumentu.
- 1.11.3 Događaj aktiviranja “a trigger event” se dešava kada pokazatelj Osnovnog kapitala prve klase banke definisan u članu 5. stav 1. tačka 1.1 ove Uredbe spada pod jednim od sledećih nivoa:
  - 1.11.3.1 ispod 5,125%
  - 1.11.3.2 nivo koji je veći od 5,125%, kada je određen od banke i kada se specifikuje u odredbama koje regulišu instrument;
- 1.11.4 Banke mogu specifikovati u odredbama koje regulišu instrument i jednu ili više aktivirajućih događaja, osim onog koje je naveden u tačku 1.11.3 ovog člana;
- 1.11.5 U slučajevima kada odredbe koje regulišu instrumente zahtevaju da se isti pretvaraju u instrumente Osnovnog kapitala prve klase u slučajevima dešavanja aktivirajućeg događaja, te odredbe treba da specifikuju sledeće:
  - 1.11.5.1 Stopu takve konverzije i ograničenje dozvoljenog iznosa konverzije;
  - 1.11.5.2 Vremenski interval u čijem okviru instrumenti će se pretvarati u instrumente Osnovnog kapitala prve klase.
- 1.11.6 U slučajevima kada odredbe koje regulišu instrumente zahtevaju da se iznos glavnice otplati/isplati u slučajevima dešavanja aktivirajućeg događaja, otplata/isplata će smanjiti sve što je navedeno u nastavku:
  - 1.11.6.1 zahtev vlasnika instrumenta u slučaju nesolventnosti ili likvidacije banke;
  - 1.11.6.2 iznos koji se treba platiti u slučaju poziva ili isplate instrumenta;
  - 1.11.6.3 distribucije izvršene u instrumentu.
- 1.11.7 Otplata/poravnanje ili konverzija instrumenta dodatnog kapitala prve klase u skladu sa važećim računovodstvom treba da stvara stavke koje se mogu kvalifikovati za uključivanje u osnovni kapital prve klase.
- 1.11.8 Iznos instrumenata dodatnog kapitala prve klase koji je priznat u stavkama dopunskog kapitala prve klase je ograničen u minimalnom iznos stavke osnovnog kapitala prve klase koji bi se stvorio ako bi iznos glavnice

instrumenata dodatnog kapitala prve klase bio u potpunosti izmiren ili pretvoren u instrument osnovnog kapitala prve klase.

- 1.11.9 Zbirni iznos instrumenata dodatnog kapitala prve klase koji se treba otplatiti/izmiriti ili konvertirati u slučaju dešavanja aktivirajućeg događaja ne bi trebalo da bude manji od najnižeg nivoa:
  - 1.11.9.1 iznosa koji je potreban za potpuno vraćanje pokazatelja osnovnog kapitala prve klase banke na 5.125%;
  - 1.11.9.2 potpunog iznosa glavnice instrumenta.
- 1.11.10 U slučaju dešavanja aktivirajućeg događaja, banke treba da postupaju na sledeći način:
  - 1.11.10.1 Neposredno informišu CBK;
  - 1.11.10.2 Treba da informišu vlasnike instrumenata dodatnog kapitala prve klase;
  - 1.11.10.3 Treba da otplaćuju/izmire iznos glavnice instrumenata, ili da vrše konverziju instrumenata u instrumente osnovnog kapitala prve klase bez ikakvih odlaganja, ali ne kasnije od mesec dana, u skladu sa zahtevima navedenim u ovom članu.
- 1.11.11 Banka koja izdaje instrumente dodatnog kapitala prve klase koji se pretvaraju u osnovni kapital prve klase u slučaju dešavanja aktivirajućeg događaja treba osigurati da ovlašćeni akcijski kapital u bilo kom trenutku bude dovoljan za pretvaranje svih takvih instrumenata dodatnog kapitala prve klase u akcijama ako se desi aktivirajući događaj. Sve neophodne dozvole se dobijaju na dan izdavanja takvih instrumenata dodatnog kapitala prve klase. Banka će u svako doba imati neophodno prethodno odobrenje za izdavanje instrumenata osnovnog kapitala prve klase u kojem će se takvi instrumenti dodatnog kapitala prve klase konvertirati u slučaju dešavanja aktivirajućeg događaja.
- 1.11.12 Banka koja izdaje instrumente dodatnog kapitala prve klase koji se pretvaraju u osnovni kapital prve klase u slučaju dešavanja aktivirajućeg događaja moraju osigurati da ne postoje pravne prepreke za konverziju u smislu inkorporacije ili statuta ili ugovornih sporazuma.
- 1.12 Banka ili njegove povezane stranke kroz koje vrši značajnu kontrolu ili uticaj, ne mogu kupiti instrument ili finansirati njegovu kupovinu na direktan ili indirektan način.
- 1.13 Instrument ne može imati nikakvu osobinu koja otežava rekapitalizaciju banke, kao što su odredbe koje zahtevaju od izdavaoca da nadoknađuje investitore ako se novi instrument izda po nižim cenama tokom određenog vremenskog perioda.

- 1.14 Ako instrument nije izdat van bilo kog operativnog subjekta ili akcionarskog društva na konsolidovanom nivou (npr. subjekti za posebne namene), sredstva bi trebala biti dostupna odmah u bilo kom obliku koji ispunjava ili premašuje sve ostale kriterijume za uključivanje u dodatni kapital prve klase.

Član 11.

Višak akcija (premija akcija) koja je rezultat izdavanja instrumenata uključenih u Dodatni kapital prve klase

Višak akcija (premija u akcijama) koji ne ispunjava uslove za uključivanje i Osnovni kapital prve klase, može biti uključen u dodatni kapital prve klase samo u slučajevima kada se akcije koje povećavaju višak u akcijama dozvoljavaju da budu uključene u dodatni kapital prve klase.

Član 12.

Kapital druge klase

1. Kapital druge klase sastoji se od sledećih elemenata:

- 1.1 Instrumenti koje izdaje banka, koji ispunjavaju uslove za njihovo uključivanje u kapital druge klase (a koji nisu uključeni u kapital prve klase);
- 1.2 Višak u akcijama (premija u akcijama) koje rezultira od izdavanja instrumenata uključenih u kapital druge klase;
- 1.3 Instrumenti koje izdaju konsolidovane filijale banke i koje drže treća lica koja ispunjavaju uslove za njihovo uključivanje u kapital druge klase i koji nisu uključeni u kapital prve klase;
- 1.4 Provizije za kreditne gubitke utvrđene prema članu 15. i 16. ove Uredbe; i
- 1.5 Regulatorna prilagođavanja koja se primenjuju tokom izračunavanja kapitala druge klase.

Član 13.

Kriterijumi za uključivanje u kapital druge klase

1. Kriterijumi koje treba da ispunjava ili premaši instrument koji je izdala banka za uključivanje u kapital druge klase su sledeći:

- 1.1 Treba da je izdat i isplaćen;
- 1.2 Instrument je predmet depozitora i opštih poverilaca banke;

- 1.3 Instrument nije osiguran ili pokriven bilo kojim garancijama izdavaoca ili povezanog subjekta ili bilo kojim drugim regulisanjem koje legalno ili ekonomski poboljšava prioritet isplate potraživanja opštim poveriocima banke;
- 1.4 Treba da ispunjava sledeće zahteve dospeća:
  - 1.4.1 originalni rok dospeća u trajanju od najmanje više od 5 godina;
  - 1.4.2 priznavanje u regulatornom kapitalu u pet preostalih godina pre roka dospeća biće amortizovano na linearnoj osnovi;
  - 1.4.3 ne postoji bilo koji zahtev za povećanje kupona/”step-up” kamate ili druge namere za njegovu otplatu.
- 1.5 Može biti neophodan (opcija poziva) na inicijativu izdavaoca tek nakon minimuma od pet godina u skladu sa sledećim kriterijumima:
  - 1.5.1 Za korišćenje opcije poziva, banka treba dobiti prethodno odobrenje od CBK-a;
  - 1.5.2 Banka ne bi trebalo preduzeti bilo kakvu radnju koja stvara očekivanje da će se “call” ostvariti; i
  - 1.5.3 Banke ne bi trebale da koriste “call” osim ukoliko:
    - 1.5.3.1. Banke zamenjuju pozvani instrument kapitalom istog ili boljeg kvaliteta, zamena ovog kapitala se vrši pod uslovima koji su održivi za kapacitet prihoda banke; ili
    - 1.5.3.2. Banka potvrđuje da je njena pozicija mnogo viša od minimalnih zahteva kapitala nakon korišćenja opcije poziva.
- 1.6 Investitor ne bi trebalo da bude ovlašćen da ubrza izmirenje planiranih isplata za budući period (kupon ili glavnica), osim u slučaju stečaja i likvidacije;
- 1.7 Instrument ne može imati karakteristike dividende sa kreditnom osetljivošću koji predstavlja dividendu/kupon koji se periodično menja i koji je u potpunosti ili delimično zasnovan na procenu/kreditni rejting banke;
- 1.8 Banka ili njene povezane stranke nad kojima vrši značajnu kontrolu ili uticaj, ne mogu kupiti instrument ili finansirati njegovu kupovinu na direktan ili indirektan način;
- 1.9 Ako instrument nije izdat van bilo kog operativnog subjekta ili matičnog društva na konsolidovanom nivou (npr. subjekti za posebne svrhe) sredstva bi trebala biti odmah dostupna bez ikakvog ograničenja prema operativnom subjektu ili matičnoj kompaniji na konsolidovanom nivou u jednom obliku koji ispunjava ili premašuje sve ostale kriterijume za uključivanje u kapital druge klase.

Član 14.

Višak akcija (premija u akcijama) koja je rezultat izdavanja instrumenata uključenih u Kapital druge klase

Višak akcija (premija u akcijama) koji ne ispunjava uslove za uključivanje u kapital prve klase, mogu se uključiti u kapital druge klase samo u slučajevima kada su akcije koje povećavaju višak u akcijama dozvoljene za uključivanje u kapital druge klase.

Član 15.

Opšte provizije/opšte rezerve za gubitke od kredita (za banke koje koriste standardizovani pristup kreditnom riziku)

1. Provizije ili rezerve za gubitke od kredita koji se drže za buduće kreditne gubitke, trenutno neidentifikovane gubitke koji su na raspolaganju za pokrivanje gubitaka koji se ostvaruju, kvalifikuju se za uključivanje u kapital druge klase.
2. Opisane provizije za identifikovano pogoršanje određenih sredstava ili poznatih obaveza, pojedinačne ili grupisane, se trebaju izuzeti.
3. Opšte provizije/opšte rezerve za gubitke od kredita koji se kvalifikuju za uključivanje u kapital druge klase su ograničene na maksimum od 1,25 procentnih poena rizikom ponderisanih sredstava sa za kreditni rizik obračunatih u skladu sa standardizovanim pristupom.

Član 16.

Višak ukupnih prihvatljivih provizija u skladu sa osnovnim pristupom zasnovan na internim procenama

U slučajevima kada je ukupan iznos očekivanih gubitaka manji od ukupnih prihvatljivih provizija, banke mogu priznati razliku u kapitalu druge klase od maksimalno 0,6% rizikom ponderisanih sredstva sa za kreditni rizik obračunat u skladu sa pristupom internih procena.

Član 17.

Manjinska kamata (nekontrolisana kamata) i drugi kapital izdat van konsolidovanih filijala preduzeća koje drže treće strane

Uobičajene akcije izdate od strane konsolidovanih filijala

1. Manjinske kamate, koje proizilaze iz izdavanja uobičajenih akcija od strane u potpunosti konsolidovane filijale banke, se mogu priznati u osnovni kapital prve klase samo ukoliko:
  - 1.1 Instrument koji povećava manjinsku kamatu, ukoliko ga izda banka, ispunjava sve kriterijume za klasifikaciju kao uobičajene akcije u cilju regulatornog kapitala; i

- 1.2 Filijala koja je izdala instrument je banka.
2. Vrednost manjinske kamate koja ispunjava kriterijume iz stava 1. ovog člana, koja se priznaje u konsolidovani osnovni kapital prve klase, će se obračunati na sledeći način:
  - 2.1 Ukupna manjinska kamata koji ispunjava dva kriterijuma iz stava 1. ovog člana, umanjen za iznos viška osnovnog kapitala prve klase filijale koji se pripisuje akcionarima manjinskih kamata;
  - 2.2 Višak osnovnog kapitala prve klase filijale, se obračunava kao osnovni kapital prve klase filijale umanjen za najnižu vrednost:
    - 2.2.1 Minimalnog zahteva osnovnog kapitala prve klase filijale, uvećanog za dodatni kapital osnovnog kapitala prve klase (tj. 7.4% rizikom ponderisanih sredstava) i
    - 2.2.2 Deo minimalnog zahteva osnovnog kapitala prve klase filijale, uvećanog za dodatni kapital osnovnog kapitala prve klase (tj. 7,4% sredstava ponderisanih konsolidovanim rizikom) koji se odnosi na filijalu.
  - 2.3 Iznos viška osnovnog kapitala prve klase koji se pripisuje akcionarima manjinske kamate se obračunava množenjem viška osnovnog kapitala prve klase sa procentom kapitala prve klase koji drže akcionari manjinske kamate.

Član 18.

Kvalifikovani kapital prve klase izdat od strane konsolidovanih filijala

1. Instrumenti kapitala prve klase izdati od strane filijala u potpunosti konsolidovane banke investitorima kao trećim stranama (uključujući iznose navedene u članu 17. ove uredbe) se mogu priznati kao kapital prve klase samo kada instrumenti izdati od strane banke ispunjavaju sve kriterijume da se klasifikuju kao kapital prve klase.
2. Iznos kapitala priznatog kao kapitala prve klase u skladu sa stavom 1. ovog člana, se obračunava na sledeći način:
  - 2.1 Od ukupnog kapitala prve klase filijale, izdatog trećim stranama, se oduzima iznos viška kapitala prve klase filijale koji se pripisuje investitorima kao trećim stranama;
  - 2.2 Višak kapitala prve klase filijale se obračunava kao kapital prve klase filijale umanjen za najnižu vrednost:
    - 2.2.1 Deo minimalnog zahteva za kapital prve klase filijale, uvećanog za dodatni kapital osnovnog kapitala prve klase (tj. 9,0% rizikom ponderisanih sredstava) i

- 2.2.2 Deo minimalnog zahteva konsolidovanog kapitala prve klase, uvećanog za dodatni kapital osnovnog kapitala prve klase (tj. 9,0% rizikom ponderisanih sredstava) koji pripada filijali.
- 2.2.3 Iznos viška kapitala prve klase koji se pripisuje investitorima kao trećoj strani se obračunava množenjem viška kapitala prve klase sa procentom kapitala prve klase koji drže investitori kao treće strane.
3. Iznos kapitala prve klase koji je naveden u stavovima 1. i 2. ovog člana, koji se priznaje kao dodatni kapital prve klase, će isključiti iznos koji se priznaje kao osnovni kapital prve klase u skladu sa članom 17. ove Uredbe.

Član 19.

Kapital kvalifikovan kao kapital prve klase i druge klase izdat od strane konsolidovanih filijala

1. Instrumenti ukupnog kapitala (instrumenti kapitala prve klase i druge klase) izdati, od strane u potpunosti konsolidovanih filijala banke, investitorima kao trećim licima (uključujući iznose iz članova 17. i 18. ove Uredbe) su mogu priznati u ukupni kapital samo ukoliko instrumenti izdati od strane banke ispunjavaju sve kriterijume za klasifikaciju kao kapital prve klase ili druge klase.
2. Iznos kapitala koji će se priznati u ukupni konsolidovani kapital u skladu sa stavom 1. ovog člana, se obračunava na sledeći način:
- 2.1 Ukupni instrumenti kapitala filijale koji se izdaju trećim stranama umanjeni za iznos viška ukupnog kapitala filijale koji se pripisuje investitorima kao trećim stranama;
- 2.2 Ukupan višak kapitala filijale se obračunava kao ukupni kapital filijale umanjen za najnižu vrednost:
- 2.2.1 Minimalni zahtev za ukupni kapital filijale, uvećan za dodatni kapital osnovnog kapitala prve klase (tj. 12,0% rizikom ponderisanih sredstava) i
- 2.2.2 Deo minimalnog zahteva konsolidovanog ukupnog kapitala, uvećanog za dodatni kapital osnovnog kapitala prve klase (tj. 12,0% a rizikom ponderisanih sredstava) koji se odnosi na filijalu.
- 2.3 Iznos viška ukupnog kapitala koji se pripisuje investitorima kao trećim stranama, se obračunava množenjem viška ukupnog kapitala sa procentom ukupnog kapitala koji drže investitori kao treće strane.
3. Iznos ukupnog kapitala koji će se priznati u kapitalu druge klase će isključiti iznose priznate u osnovni kapital prve klase u skladu sa članom 17. ove Uredbe i iznose priznate u dodatni kapital prve klase u skladu sa članom 18. ovu Uredbe.

4. U slučajevima kada je kapital izdat trećim stranama, sa izuzetkom subjekta sa specifičnim ciljevima (eng. SPV), se ne može uključiti u osnovni kapital prve klase.
5. U izuzetnim slučajevima, kapital opisan u stavu 4. ovog člana se može uključiti u dodatni kapital prve klase ili druge klase na konsolidovanom nivou i biće tretiran kao da ga je banka izdala trećim stranama, samo ukoliko ispunjava sve odgovarajuće kriterijume za uključivanje i jedina imovina subjekta za posebne svrhe (eng. SPV) je ulaganje u kapital banke na način koji zadovoljava ili prevazilazi sve odgovarajuće kriterijume uključivanja (u skladu sa tačkom 1.14. za dodatni kapital prve klase iz člana 10. ove Uredbe i tačke 1.9. stava 1. za kapital druge klase iz člana 13. ove Uredbe).
6. U slučajevima kada se kapital izdaje trećim stranama putem subjekta za posebne svrhe (eng. SPV) preko u potpunosti konsolidovane filijale banke, koji je u skladu sa zahtevima iz ovog stava, se može tretirati kao da je direktno izdat trećim stranama i može se uključiti u konsolidovani nivo u dodatnog kapitala prve klase ili u kapital druge klase u skladu sa tretmanom opisanim u ovom članu i članu 18. ove Uredbe.

Član 20.

Dodatna prilagođavanja vrednosti

Banke treba da primene zahteve za prudencijalne procene svih njihovih sredstava u trgovačkoj knjizi koja se mere prema pravoj vrednosti prilikom obračunavanja zahteva za kapital i od osnovnog kapitala prve klase se treba umanjiti iznos neophodnog dodatnog prilagođavanja vrednosti.

Član 21.

Regulativna prilagođavanja

Prilagođavanja utvrđena u članovima od 22. do 29. ove Uredbe se primenjuju na obračunu osnovnog kapitala prve klase.

Član 22.

Gubici iz tekuće finansijske godine

Banke treba da odbiju gubitke iz tekuće finansijske godine od osnovnog kapitala prve klase.

Član 23.

Dobar ugled (goodwill) i druga nematerijalna sredstva (sa izuzetkom prava na servisiranje hipoteka)

1. Dobar ugled i sva ostala nematerijalna sredstva se trebaju odbiti iz obračuna osnovnog kapitala prve klase, uključujući bilo kakav „dobar ugled” koji je uključen tokom procene

značajnih investicija u kapital banaka, finansijskih subjekata ili osiguranja koja nisu deo regulatornih konsolidacija.

2. Sa izuzetkom prava na servisiranje hipoteka, od bilo koje odložene poreske obaveze se treba odbiti puni neto iznos koji bi se odbio ukoliko bi se nematerijalna sredstva pogoršala ili će se ukinuti u skladu sa važećim računovodstvenim standardima.
3. Iznos koji se treba oduzeti u pogledu prava na servisiranje hipoteka, je utvrđen članom 34. ove Uredbe.

Član 24.

Odložena poreska sredstva

1. Odložena poreska sredstva koja se oslanjaju na budućoj profitabilnosti banke koja se ostvaruje, se trebaju odbiti prilikom obračuna osnovnog kapitala prve klase.
2. Odložena poreska sredstva se mogu pokriti (nadoknaditi) odloženim poreskim obavezama, samo ukoliko se takva sredstva i obaveze odnose na poreze prikupljene od strane istog poreskog organa i njihova nadoknada se dozvoljava od strane poreskog organa.
3. U slučajevima kada se odložena poreska sredstva iz stava 1. ovog člana odnose na privremene razlike, iznos koji se treba odbiti je utvrđen članom 34. „granice odbitaka” ove Uredbe. Sva takva druga sredstva se u potpunosti trebaju odbiti, neto od odloženih poreskih obaveza, kako je gore utvrđeno.
4. Odložene poreske obaveze koje su dozvoljene da se pokriju (nadoknade) odloženim poreskim sredstvima, trebaju isključiti iznose koji su nadoknađeni u odnosu na odbitak dobrog ugleda, nematerijalnih imovina i penzijskih fondova određenih iznosa i trebaju se raspodeliti na proporcionalnoj osnovi između odloženih poreskih sredstava, predmet tretmana u skladu sa članom 34. „granice odbitaka” i odloženih poreskih obaveza koje se u potpunosti trebaju odbiti.

Član 25.

Zaštitna rezerva protoka novca

1. Iznos zaštitne rezerve protoka novca koji se odnosi na zaštitu stavki koje nisu ispravno procenjene u bilansu stanja (uključujući i procenjene tokove novca) se treba ukinuti u obračunu osnovnog kapitala prve klase.
2. Pozitivni iznosi iz stava 1. ovog člana se treba odbiti, a negativni iznosi se trebaju prikupiti.

3. Tretman u skladu sa stavovima 1. i 2. ovog člana, na specifičan način identifikuje elementat zaštitnih rezervi protoka novca koji bi trebao da bude ukinut u prudencijalne svrhe.

Član 26.

Nedostatak provizija/rezervi u odnosu na očekivane gubitke

1. Odbitak od kapitala što se tiče nedostatka provizija/rezervi u odnosu na očekivane gubitke prema pristupu internih procena kreditnog rizika se treba izvršiti prilikom obračunavanja osnovnog kapitala prve klase.
2. Za provizije/rezerve iz stava 1. ovog člana, puni iznos se treba odbiti, a ne bi se trebao odbiti od bilo kakvog poreznog efekta koji se očekuje da se desi ukoliko bi se provizije/rezerve povećale do očekivanih nivoa gubitaka.

Član 27.

Dobitak u prodaji od transakcija sekjuritizacija

Banke bi, prilikom obračuna osnovnog kapitala prve klase, trebale da ukinu bilo koje povećanje u kapitalu koje nastaje iz transakcija sekjuritizacije i kao takve se odnose na buduće očekivane marginalne prihode kao rezultat dobiti od prodaje.

Član 28.

Kumulativni dobiti i gubici usled promena u kreditnom riziku banke za finansijske obaveze procenjene prema pravoj vrednosti

Banke treba da ukinu obračun osnovnog kapitala prve klase, sve neostvarene dobitke i gubitke koji su nastali promenom prave vrednosti obaveza kao rezultat promena kreditnog rizika banke.

Član 29.

Sredstva i obaveze penzionog fonda određenih iznosa

1. Obaveze penzijskog fonda određenih iznosa, koje su uključene u bilans stanja, se trebaju u potpunosti priznati u obračunu osnovnog kapitala prve klase (osnovni kapital prve klase se ne može povećati ne priznavanjem ovih obaveza).
2. Za svaki penzioni fond određenih iznosa, utvrđeni dobiti koji su sredstvo u bilansu stanja, sredstvo se treba odbiti, prilikom obračuna osnovnog kapitala prve klase, neto od bilo koje odložene poreske obaveze koja je u vezi sa njim, koje će trebati da se odbije ukoliko sredstvo koje je imalo gubitak u vrednosti ili ukinuti u skladu sa važećim računovodstvenim standardima.

Član 30.

Investicije u sopstvene akcije (akcije trezora)

1. Banke treba da odbiju sve svoje investicije u svoje uobičajene akcije, bilo da se direktno ili indirektno vode u obračunu osnovnog kapitala prve klase (osim ukoliko su ukinuti prema važećim računovodstvenim standardima). Takođe, bilo koja akcija banke koju je banka dužna da kupi u skladu sa ugovorom, se treba odbiti u obračunu osnovnog kapitala prve klase.
2. Tretman opisan u stavu 1. ovog člana se treba primenjivati bez obzira da li se izloženost događa u bankarskoj ili trgovačkoj knjizi. Pored toga:
  - 2.1 Dugoročne bruto pozicije se mogu odbiti neto bez kratkoročnih pozicija u istoj izloženosti, samo ukoliko kratkoročne pozicije ne uključuju rizik druge strane;
  - 2.2 Banke bi trebalo da, putem držanja indeksnih hartija od vrednosti, umanje izloženosti svojih uobičajenih akcija. Međutim, dugoročne bruto pozicije u sopstvenim akcijama, koje nastaju od držanja indeksnih hartija od vrednosti, se mogu pokriti kratkoročnim pozicijama u sopstvenim akcijama koje nastaju iz kratkoročnih pozicija u istoj indeksnoj osnovi. U takvim slučajevima, kratkoročne pozicije se mogu uključiti u rizik druge strane (što će biti predmet kapitalnih zahteva za kreditni rizik druge strane).
3. Prateći isti pristup opisan u stavu 2, banke treba da odbiju investicije u dodatni kapital prve klase, u obračunu njihovog dodatnog kapitala prve klase i treba da odbiju investicije u njihovom kapitalu druge klase u obračunu kapitala druge klase.

Član 31.

Uzajamni udeo u kapitalu banaka, finansijskih subjekata i subjekata osiguranja

1. Uzajamni udeli u kapitalu, koja su dizajnirana da veštački prilagode poziciju kapitala banaka, se trebaju u potpunosti odbiti.
2. Banke treba da primenjuju „pristup odgovarajućeg odbitka” prema takvim investicijama u kapital drugih banaka, drugih finansijskih institucija i subjekata osiguranja.
3. Odbitak se treba primeniti na isti element kapitala za koji bi se kapital kvalifikovao kao da je izdala sama banka.

Član 32.

Investicije u kapital banaka, finansijskih subjekata i subjekata osiguranja koji nisu u okviru regulatorne konsolidacije i gde banka ne poseduje više od (5%) uobičajenog osnovnog akcionarskog kapitala izdatog od strane subjekta

1. Uređenje opisano u ovom članu se primenjuje na investicije u kapital banaka, finansijskih subjekata i subjekata osiguranja koja su izvan delokruga regulatorne konsolidacije i gde banka ne posjeduje više od (5%) uobičajenog akcionarskog kapitala izdatog od strane subjekta. Takođe:
  - 1.1 Investicije uključuju direktni, indirektni i sintetički udeo instrumenata kapitala;
  - 1.2 Udeli u bankarskoj i trgovačkoj knjizi se trebaju uključiti. Kapital uključuje uobičajene akcije i sve ostale vrste novca i sintetičkih instrumenata kapitala;
  - 1.3 Dugoročna neto pozicija (tj. dugoročna bruto pozicija, neto kratkoročnih pozicija u istoj osnovnoj izloženosti, gde kratkoročna dospeća ili je u skladu sa dugoročnim rokom dospeća ili ima preostalo dospeće od najmanje jedne godine) se treba uključiti;
  - 1.4 Pozicije potpisivanja hartija od vrednosti koje su držane pet radnih dana ili manje, se mogu isključiti. Trebaju se uključiti pozicije potpisivanja hartija od vrednosti koje su držane duže od pet radnih dana;
  - 1.5 Ukoliko kapitalni instrument subjekta u koji je banka investirala ne ispunjava kriterijume za kapital prve klase, dodatni kapital prve klase ili kapital druge klase banke, kapital se treba smatrati kao uobičajene akcije u svrhu ovog regulatornog prilagođavanja.
2. Ukoliko ukupan broj svih gore navedenih udela u stavu 1. (isključujući izloženosti prema osobama u vezi sa bankom) na zbirnom nivou premašuje 10% akcionarskog kapitala banke (nakon što su u potpunosti primenjena sva regulatorna prilagođavanja) tada se zahteva da se odbije iznos preko 10%, primenom odgovarajućeg pristupa odbitka.
3. Odbitak se treba primeniti na isti element kapitala za koji bi se kapital mogao kvalifikovati da je bio izdat od strane same banke.
4. Iznos iz stava 3. koji se odbija od osnovnog kapitala se obračunava kao sveukupni udeo u ukupnom iznosu koji premašuje 10% akcionarskog kapitala banke pomnožen sa akcionarskim kapitalom kao procenat sveukupnog udela u kapitalu. Ovo će dovesti do odbitka u akcionarskom kapitalu koji odgovara odnosu ukupnog udela kapitala koji se drži u akcionarskom kapitalu.
5. Iznos koji se treba odbiti od dopunskog kapitala prve klase obračunava se kao sveukupni udeo koji na zbirnom nivou premašuje 10% akcionarskog kapitala banke pomnožen sa udelima u osnovnim kapitalu dodatnog kapitala prve klase, kao procenat od ukupnih kapitalnih udela.
6. Iznos koji se treba odbiti od kapitala druge klase se treba obračunati kao sveukupni udeo koji na zbirnom nivou premašuje 10% akcionarskog kapitala banke (kao što je gore navedeno) pomnožen sa udelom u kapitalu druge klase kao procenat od ukupnog kapitalnog udela.

7. Ukoliko je, prema odgovarajućem pristupu odbitka, banka dužna da izvrši odbitak od određene klase kapitala, a banka nema dovoljan iznos kapitala te klase da bi izvršila takav odbitak, nedostatak će se odbiti od sledeće više klase kapitala.
8. Iznosi ispod određene granice, koji nisu odbijeni, će se ponderisati rizikom. Stoga će se instrumenti u trgovačkoj knjizi biti tretirani u skladu sa pravilima rizika tržišta, a instrumenti u bankarskoj knjizi će se tretirati pristupom zasnovanim na internim kreditnim procenama ili standardizovanom pristupu banke (prema primeni). Za primenu ponderisanja rizikom, iznos udela treba dodeliti na proporcionalnoj osnovi između iznosa ispod granice i iznosa iznad granice.

Član 33.

Značajne investicije u kapitalu banaka, finansijskih subjekata i subjekata osiguranja koji su izvan delokruga regulatorne konsolidacije

1. Regulatorno prilagođavanje utvrđeno u ovom članu se primenjuje na investicije u kapital banaka, finansijskih subjekata i subjekata osiguranja koja su izvan delokruga regulatorne konsolidacije i gde banka ne poseduje više od (5%) uobičajenog akcionarskog kapitala izdatog od strane subjekta. Takođe:
  - 1.1 Investicije uključuju direktni, indirektni i sintetički udeo instrumenata kapitala;
  - 1.2 Udeli u bankarskoj i trgovačkoj knjizi se trebaju uključiti. Kapital uključuje uobičajene akcije i sve ostale vrste novca i sintetičkih instrumenata kapitala;
  - 1.3 Dugoročna neto pozicija (tj. dugoročna bruto pozicija, neto kratkoročnih pozicija u istoj osnovnoj izloženosti, gde kratkoročno dospeće ili je u skladu sa dugoročnim rokom dospeća ili ima preostalo dospeće od najmanje jedne godine) se treba uključiti;
  - 1.4 Pozicije potpisivanja hartija od vrednosti koje su držane pet radnih dana ili manje, se mogu isključiti;
  - 1.5 Trebaju se uključiti pozicije potpisivanja hartija od vrednosti koje su držane duže od pet radnih dana;
  - 1.6 Ukoliko kapitalni instrument subjekta u koji je banka investirala ne ispunjava kriterijume za kapital prve klase, dodatni kapital prve klase ili kapital druge klase banke, kapital se treba smatrati kao uobičajene akcije u svrhu ovog regulatornog prilagođavanja.
2. Ukoliko ukupan broj svih gore navedenih udela u stavu 1. (isključujući izloženosti prema osobama u vezi sa bankom) koji nisu uobičajene akcije treba u potpunosti odbiti primenom odgovarajućeg pristupa odbitka. To znači da se odbitak treba primeniti na istu klasu kapitala za koji bi se kapital kvalifikovao kao da je ga izdala sama banka. Ukoliko se zahteva od banke da izvrši odbitak određene klase kapitala, a banka nema dovoljan

iznos kapitala iz te klase da bi izvršila takav odbitak, nedostatak će se odbiti od sledeće više klase kapitala (npr. ukoliko banka nema dovoljno dodatnog kapitala prve klase da bi se izvršio odbitak, nedostatak će se odbiti od osnovnog kapitala prve klase).

3. Investicije uključene u gornjem stavu 1. ovog člana, koja su uobičajene akcije, su predmet tretmana ograničenja opisanih u članu 34.

Član 34.

Ograničenja odbitaka

1. Umesto da se u potpunosti odbije, svaka od sledećih stavki može se priznati do granice tokom obračuna kapitala prve klase, sa priznanjem ograničenim na 10% akcionarskog kapitala banke (nakon primene svih regulatornih prilagođavanja navedenih u članu 31), koji se zajednički nazivaju specifikovanim stavkama:
  - 1.1 Značajne investicije u uobičajene akcije nekonsolidovanih finansijskih institucija (banke, subjekti osiguranja i drugi finansijski subjekti) iz člana 33;
  - 1.2 Prava na servisiranje hipoteka;
  - 1.3 Odložena poreska sredstva koja proizilaze iz privremenih razlika.
2. Iznos tri stavki iz stava 1, tačke 1.1, 1.2. i 1.3. ovog člana, koji nije odbijen u obračunu osnovnog kapitala prve klase, se treba ponderisati rizikom od 250%.
3. Banke treba da odbiju iznos za koji ukupni iznos triju stavki iz stava 1 tačke 1.1, 1.2. i 1.3. ovog člana premašuje 15% kapitala prve klase (obračunat pre odbijanja ovih stavki, ali nakon primene svih ostalih regulatornih prilagođavanja koja se primenjuju na obračun osnovnog kapitala prve klase).
4. Iznos tri stavki koje treba priznati nakon primene regulatornih prilagođavanja ne bi trebalo da premašuje 15% osnovnog kapitala prve klase.
5. Kako bi se utvrdio maksimalni iznos određenih stavki koje se mogu priznati, banke treba da pomnože iznos osnovnog kapitala prve klase (nakon svih odbitaka, uključujući i potpuni odbitak određenih stavki) za 17,65%.
6. Stavke uključene u zbirnu granicu od 15% su predmet potpunog obelodanjivanja.

Član 35.

Investicije u kapital subjekata osiguranja

1. Banka koja u vlasništvu ima filijalu osiguranja snosi potpuni rizik preduzetništva filijale i mora na grupnoj osnovi priznati rizike uključene u čitavu grupu.

2. Kako bi se obračunao osnovni kapital prve klase, banke bi trebalo da izvrše odbitak svih kapitalnih i drugih regulatornih kapitalnih investicija u filijalama osiguranja, kao i značajne investicije nekontrolisanih kamata u subjektima osiguranja.
3. Banka treba da iz svog bilansa stanja izmiri sredstva i obaveze, kao i kapitalne investicije trećih lica u filijali subjekta osiguranja.

Član 36.

Investicije u kapital nefinansijskih subjekata

1. Kako bi se obračunao osnovni kapital prve klase, banke bi trebalo da izvrše odbitak svih kamata kapitala u pravnom licu koje je angažovano u drugim aktivnostima osim finansijskih aktivnosti, ukoliko takvi interesi:
  - 1.1 predstavljaju više od pet odsto (5%) kamate u pravnom licu;
  - 1.2 premašuju petnaest odsto (15%) regulativnog kapitala banke; ili
  - 1.3 kada, zajedno sa svim takvim kapitalnim kamatama koje drži banka u nefinansijskim društvima, premašuje dvadeset pet odsto (25%) regulatornog kapitala banke.

Član 37.

Minimalni zahtevi kako bi se obezbedila amortizacija gubitaka u trenutku nemogućnosti poslovanja banke

1. Instrumenti dodatnog kapitala prve klase i kapitala druge klase trebaju da u potpunosti amortizuju gubitke u trenutku nemogućnosti poslovanja banke koja ih izdaje.
2. Trenutak nemogućnosti poslovanja podrazumeva trenutak kada CBK utvrđuje da banka ispunjava uslove za postupak likvidacije „resolution” ili trenutak kada CBK odluči da banka neće moći da radi ukoliko takvi kapitalni instrumenti ne budu izmireni ili konvertovani.
3. Uslovi instrumenata kapitala prve klase i druge klase koji nisu uobičajeni, izdati od strane banke, treba da imaju odredbu kojom se zahteva da se takvi instrumenti izmiruju ili konvertuju u kapital po izboru CBK-a, u slučaju nastanka aktivirajućeg događaja.
4. Svaka nadoknada koja se isplaćuje nosiocima instrumenata kao rezultat izmirenja će se odmah isplaćivati u obliku uobičajenih akcija.
5. Banke koje izdaju treba da u svakom momentu imaju sva prethodna ovlašćenja neophodna za trenutno izdavanje određenog broja akcija pod uslovima i instrumentima u slučaju eventualnog aktivirajućeg događaja.

6. Izdavanje bilo kakve nove akcije kao rezultat aktivirajućeg događaja treba da se dogodi pre davanja kapitala iz javnog sektora, kako se kapital dat iz javnog sektora ne bi smanjio.

Član 38.

Planiranje kapitala

CBK zahteva od banaka da razviju interni proces planiranja adekvatnosti kapitala u odnosu na svoje profile rizika, koji dosledno predstavlja nivo adekvatnosti kapitala koji je procenjen od strane banke. Proces internog planiranja adekvatnosti kapitala od strane banaka će biti predmet procene CBK-a.

Član 39.

Zahtevi obelodanjivanja

1. Kako bi pomoglo poboljšanju transparentnosti regulatornog kapitala i poboljšanju tržišne discipline, banke su dužne da obelodane sledeće informacije:
  - 1.1 potpuna usklađenost svih elemenata regulatornog kapitala iz bilansa stanja u revidiranim finansijskim izveštajima;
  - 1.2 odvojeno obelodanjivanje svih regulatornih prilagođavanja i stavki koje nisu odbijene od osnovnog kapitala prve klase u skladu članom 32;
  - 1.3 opis svih minimalnih ograničenja i zahteva, identifikujući pozitivne i negativne elemente kapitala prema kojima se primenjuju minimalna ograničenja i zahtevi;
  - 1.4 opis glavnih karakteristika izdatih kapitalnih instrumenata;
  - 1.5 banke koje obelodanjuju pokazatelje koji uključuju elemente regulatornog kapitala trebaju da takvim obelodanjivanjima prilože potpuna objašnjenja kako su obračunati ovi pokazatelji.
2. Od banaka se takođe zahteva da na svojim internet stranicama objave sve uslove svih instrumenata uključene u regulatorni kapital.

POGLAVLJE III

IZNOS RIZIKOM PONDERISANIH SREDSTAVA ZA KREDITNI RIZIK

Član 40.

Opšte odredbe

1. Ovo poglavlje sadrži pravila za obračun kapitalnih zahteva za kreditni rizik u okviru standardizovanog pristupa za banke. Ovo poglavlje utvrđuje:
  - 1.1 utvrđivanje vrednosti izloženosti;
  - 1.2 definiciju klasa izloženosti; i
  - 1.3 obračun iznosa izloženosti ponderisanih rizikom;
2. Banke, u svrhu obračunavanja kapitalnog regulatora za kreditni rizik, treba da koriste u standardizovani pristup.
3. Zahtev za kapital za kreditni rizik treba da bude najmanje jednak minimalnom iznosu od 12% od svih izloženosti ponderisanih riziku, obračunat u skladu sa članom 43. ove Uredbe.
4. Iznos izloženosti ponderisanih rizikom za kreditni rizik, predstavlja ukupan iznos bilansnih i vanbilansnih stavki pomnoženih sa odgovarajućim kreditnim ponderima.
5. U svrhu obračuna iznosa izloženosti ponderisanih rizikom, banke treba da koriste kreditne procene od strane prihvaćene Institucije za spoljne kreditne procene (ISKP) ili od strane Agencije za kreditiranje izvoza (AKI) priznate od strane CBK-a u skladu sa odredbama navedenim u „Uredbi o korišćenju spoljnih kreditnih procena u svrhu obračunavanja regulatornog kapitala”.

Član 41.

Vrednost izloženosti

1. Vrednost izloženosti bilansne stavke je njena računovodstvena vrednost nakon odbijanja iznosa specifičnih rezervi, iznos kolaterala ili bilo kog drugog odbitka koji se mogu primeniti u vezi sa ovom izloženošću.
2. Vrednost izloženosti vanbilansne stavke navedene u Prilogu I ove Uredbe će biti sledeći procenat njene nominalne vrednosti po odbitku iznosa specifičnih rezervi, iznosa kolaterala ili bilo kojih drugih odbitaka koji se mogu primeniti:
  - 2.1 100 % za kategoriju visokog rizika;
  - 2.2 50 % za kategoriju srednjeg rizika;
  - 2.3 20 % za kategoriju srednjeg/niskog rizika;
  - 2.4 0 % za kategoriju niskog rizika.
3. Vanbilansne stavke navedene u drugom stavu ovog člana, treba da se tretiraju prema kategorijama rizika utvrđenim u Prilogu I ove Uredbe.
4. U slučajevima kada je izloženost predmet kreditne zaštite, njena vrednost se može obračunati u skladu sa Poglavljem IV ove Uredbe.

5. Vrednost izloženosti se treba utvrditi u skladu sa Uredbom o izveštavanju banaka.

Član 42.

Klase izloženosti

1. U svrhu obračuna iznosa izloženosti ponderisane rizikom, banke treba da klasifikuju svaku izloženost, osim kada se ove izloženosti odbijaju od regulatornog kapitala, u nekoj od kategorija klase izloženosti koja je navedena u nastavku:
  - 1.1 izloženosti prema centralnim vlastima ili centralnim bankama;
  - 1.2 izloženosti prema regionalnim vlastima ili lokalnim organima;
  - 1.3 izloženosti prema subjektima javnog sektora;
  - 1.4 izloženosti prema multilateralnim razvojnim bankama;
  - 1.5 izloženosti prema međunarodnim organizacijama;
  - 1.6 izloženosti prema institucijama;
  - 1.7 izloženosti prema korporacijama;
  - 1.8 izloženosti prema pojedincima i malim i srednjim preduzećima;
  - 1.9 izloženosti obezbeđene nepokretnim kolateralom;
  - 1.10 neučinkovite izloženosti;
  - 1.11 izloženosti kategorisane visokim rizikom;
  - 1.12 izloženosti prema institucijama i korporacijama sa kratkoročnim kreditnim procenama;
  - 1.13 izloženosti prema investicionim fondovima;
  - 1.14 Izloženosti prema kapitalu subjekata;
  - 1.15 Ostale izloženosti.

Član 43.

Izračunavanje iznosa izloženosti ponderisane rizikom

1. Banke će, u svrhu obračunavanja vrednosti izloženosti ponderisane rizikom, primeniti ponder rizika za sve izloženosti, osim kada se ove izloženosti ne odbijaju od regulatornog kapitala, u skladu sa članovima 44. do 58. ove Uredbe. Primena izloženosti ponderisanim rizikom se treba zasnivati na klasi izloženosti u kojoj se utvrđuje ova izloženost i u kreditnom kvalitetu. Kreditni kvalitet se može utvrditi pozivajući se na kreditne procene od strane Institucije za spoljne kreditne procene (ISKP) ili od strane Agencije za kreditiranje

izvoza (AKI) ili kreditne procena, u skladu sa „Uredbom za korišćenje spoljnih kreditnih procena za potrebe izračunavanja regulatornog kapitala”.

2. U svrhu sprovođenja ponderisanja rizikom iz stava 1. ovog člana, banke treba da pomnože vrednost izloženosti sa ponderom rizika utvrđenim u ovom poglavlju.
3. U slučajevima kada je izloženost predmet tehnikama ublažavanja kreditnog rizika, ponderisanje rizikom koje se primenjuje na tu izloženost se može promeniti u skladu sa Poglavljem IV ove Uredbe.
4. Izloženosti, za koje u ovom poglavlju nisu predviđeni ponderi rizika, se trebaju ponderisati rizikom od 100%.

Član 44.

Izloženosti prema centralnim vlastima i centralnim bankama

1. Banke treba da ponderišu rizikom od 100%, izloženosti prema centralnim vlastima i centralnim bankama koje nisu uključene u stavove od 2. do 6. ovog člana.
2. Izloženosti prema centralnim vlastima i centralnim bankama za koje postoji kreditna procena od strane imenovanog ISKP-a, se trebaju ponderisati rizikom u skladu sa tabelom 1. ovog stava, što odgovara kreditnoj proceni od strane ISKP-a.

Tabela 1.

Stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
Ponder rizika	0%	20%	50%	100%	100%	150%

3. Izloženosti prema Evropskoj centralnoj banci (ECB) se trebaju ponderisati rizikom od 0%.
4. Izloženosti prema Vladi Republike Kosovo se trebaju ponderisati rizikom od 0%.
5. Izloženosti prema Centralnoj banci Kosova se trebaju ponderisati rizikom od 0%.
6. Izloženosti prema centralnim vlastima i centralnim bankama za koje ne postoji ili nije izvršena procena od strane imenovanog ISKP-a, se trebaju ponderisati u skladu sa tabelom 2. ovog stava koja odgovara kreditnoj proceni od strane Agencije za kreditiranje izvoza (AKI) priznate od strane CBK-a.

Tabela 2.

Minimalne premije za osiguranje izvoza	0	1	2	3	4	5	6	7
Ponder rizika	0%	0%	20%	50%	100%	100%	100%	150%

Član 45.

Izloženosti prema regionalnim vlastima ili lokalnim organima

1. U svrhu ove Uredbe, regionalne vlasti i lokalni organi će se smatrati kao u nastavku:
  - 1.1 U Republici Kosovo: opština i fondovi uspostavljeni i finansirani od strane lokalnih nivoa;
  - 1.2 U drugim državama: jedinice regionalnih vlasti i lokalnih organa koji se tretiraju kao regionalne vlasti ili jedinice lokalne samouprave u skladu sa zakonodavstvom tih država koji regulišu bankarsku delatnost.
2. Izloženosti prema regionalnim vlastima ili lokalnim organima, se trebaju ponderisati rizikom kao izloženosti prema institucijama (povlašćeni uslovi za kratkoročne izloženosti se ne trebaju primenjivati).
3. Izloženosti prema regionalnim vlastima i lokalnim organima, uz prethodno odobrenje CBK-a, će se tretirati kao izloženosti prema centralnim vlastima i centralnim bankama u nadležnosti u kojoj su uspostavljene u slučajevima kada ne postoji razlika rizika između takvih izloženosti zbog posebnih nadležnosti u ostvarivanju prihoda ili postojanje posebnog institucionalnog sporazuma koji imaju uticaja na smanjenje rizika od neuspeha izmirenja dugova.
4. Nezavisno od stavova 2. i 3. ovog člana, Izloženosti prema lokalnim vlastima u Republici Kosovo, se trebaju ponderisati rizikom od 0%.

Član 46.

Izloženosti prema subjektima javnog sektora

1. U svrhu ove Uredbe, subjektima javnog sektora će se smatrati administrativni organi zavisne od centralne vlasti, regionalne vlasti ili jedinica lokalnih organa i neprofitabilna pravna lica, za koje garantuje Vlada.
2. Izloženosti prema subjektima javnog sektora, za koje ne postoji procena od strane imenovanog ISKP-a, se trebaju ponderisati u skladu sa tabelom 3. ovog stava na osnovu kreditne procene izloženosti centralne vlasti u kome je ovaj javni subjekat inkorporisan:

Tabela 3.

Stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
Ponder rizika	20%	50%	100%	100%	100%	150%

3. Izloženosti prema subjektima javnog sektora inkorporisanih u zemljama u kojima centralna vlast nema kreditnu procenu, se trebaju ponderisati rizikom od 100%.
4. Izloženosti prema subjektima javnog sektora, koji imaju kreditnu procenu od strane imenovanog ISKP-a, se trebaju ponderisati rizikom kao izloženosti prema institucijama (povlašćeni uslovi za kratkoročne izloženosti se ne trebaju primenjivati).
5. Izloženosti prema subjektima javnog sektora u Republici Kosovo, se trebaju ponderisati rizikom od 20%.
6. U vanrednim uslovima, uz prethodno odobrenje CBK-a, izloženosti prema subjektima javnog sektora se mogu tretirati kao izloženosti prema centralnoj vlasti, regionalnoj vlasti ili lokalnim organima u nadležnosti mesta u kojem su inkorporisani, gde na osnovu procene nadležnih organa ove nadležnosti ne postoje razlike u riziku od izloženosti zbog postojanja garancije od strane centralne vlasti, regionalne vlasti ili lokalnih organa.
7. Nezavisno od prethodnih stavova ovog člana, izloženosti prema subjektima javnog sektora sa prvobitnim dospećem od 3 meseca ili manje, se trebaju ponderisati rizikom od 20%.

Član 47.

Izloženosti prema multilateralnim razvojnim bankama

1. Izloženosti prema multilateralnim razvojnim bankama koje nisu uključene u stavu 3. ovog člana se trebaju tretirati kao izloženosti prema institucijama (povlašćeni uslovi za kratkoročne izloženosti se ne trebaju primenjivati).
2. Inter-američka investiciona korporacija (The Inter-American Investment Corporation), Banka za trgovinu i razvoj Crnog Mora (Black Sea Trade and Development Bank), Centralna američku banku za ekonomske integracije (Central American Bank for Economic Integration) i CAF - Banka za razvoj Latinske Amerike (CAF-Development Bank of Latin America) će se smatrati multilateralnim razvojnim bankama.
3. Izloženosti prema dole navedenim multilateralnim razvojnim bankama se trebaju ponderisati rizikom od 0%:
  - 3.1 Međunarodna banka za rekonstrukciju i razvoj (International Bank for Reconstruction and Development);
  - 3.2 Međunarodna finansijska korporacija (International Finance Corporation);

- 3.3 Inter-američka banka za razvoj (Inter-American Development Bank);
  - 3.4 Azijska banka za razvoj (Asian Development Bank);
  - 3.5 Afrička banka za razvoj (African Development Bank);
  - 3.6 Banka za razvoj saveta Evrope (Council of Europe Development Bank);
  - 3.7 Nordijska investiciona banka (Nordic Investment Bank);
  - 3.8 Karaibska banka za razvoj (Caribbean Development Bank);
  - 3.9 Evropska banka za rekonstrukciju i razvoj (European Bank for Reconstruction and Development);
  - 3.10 Evropska investiciona banka (European Investment Bank);
  - 3.11 Evropski investicioni fond (European Investment Fund);
  - 3.12 Agencija za multilateralne investicione garancije (Multilateral Investment Guarantee Agency);
  - 3.13 Međunarodni finansijski centar za imunizaciju (International Finance Facility for Immunisation);
  - 3.14 Islamska banka za razvoj (Islamic Development Bank).
4. Ponderisanje rizikom od 20% treba da se koristi za neplaćeni deo kapitala registrovanog u Evropskom investicionom fondu (European Investment Fund).

Član 48.

Izloženosti prema međunarodnim organizacijama

1. Izloženosti prema međunarodnim organizacijama, navedenim u nastavku, će se ponderisati rizikom od 0%:
  - 1.1 Evropska unija (the European Union);
  - 1.2 Međunarodni monetarni fond (the International Monetary Fund);
  - 1.3 Banka za međunarodna poravnanja (the Bank for International Settlements).

Član 49.

Izloženosti prema institucijama¹

- 1. Izloženosti prema institucijama koje imaju procenu**

---

¹ „Institucije" su kreditne institucije i investiciona društva.

- 1.1 Izloženosti prema institucijama sa preostalim dospećem od više od tri meseca i procenom od strane imenovanog ISKP-a, se trebaju ponderisati rizikom u skladu sa tabelom 4. ove tačke, što odgovara proceni kreditnog kvaliteta ISKP-a.

Tabela 4.

Stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
Ponder rizika	20%	50%	50%	100%	100%	150%

- 1.2 Izloženosti prema institucijama sa preostalim dospećem ne više od tri meseca, koje imaju kreditnu procenu od strane imenovanog ISKP-a, se trebaju ponderisati rizikom na osnovu tabele 5. ove tačke, što odgovara proceni kreditnog kvaliteta ISKP-a.

Tabela 5.

Stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
Ponder rizika	20%	20%	20%	50%	50%	150%

- 1.3 Međusobna delatnost između tretmana kratkoročne kreditne procene u skladu sa članom 55. i opšteg povlašćenog tretmana kratkoročnih izloženosti utvrđenih u tački 1.2. ovog stava je sledeća:

1.3.1 Ukoliko ne postoji kratkoročna procena izloženosti, opšti povlašćeni tretman kratkoročnih izloženosti, kao što je navedeno u stavu 2, će se primenjivati na sve izloženosti prema institucijama sa preostalim dospećem do tri meseca.

1.3.2 Ukoliko postoji kratkoročna procena koja utvrđuje primenu najpovoljnijeg ili sličnog ponderisanja rizikom od korišćenja opšteg povlašćenog tretmana kratkoročnih izloženosti, kao što je utvrđeno u tački 1.2. ovog stava, u takvim slučajevima, kratkoročna procena će se koristiti samo za tu specifičnu izloženost. Ostale kratkoročne izloženosti se ponderišu u skladu sa opštim povlašćenim tretmanom kako je navedeno u tački 1.2. ovog stava;

1.3.3 Ukoliko postoji kratkoročna procena koja utvrđuje manje povoljno ponderisanje rizikom od korišćenja opšteg povlašćenog tretmana kratkoročnih izloženosti, kao što je utvrđeno u stavu 1.2. ovog stava, u takvim slučajevima, opšti povlašćeni tretman kratkoročnih izloženosti se ne treba koristiti i svi kratkoročni zahtevi koji nemaju

procenu će se ponderisati sa istim rizikom kao oni koji se primenjuju sa specifičnom kratkoročnom procenom.

2. Izloženosti prema institucijama koje nemaju procenu

2.1 Izloženosti prema institucijama koje nemaju procenu od strane imenovanog ISKP-a trebaju se ponderisati prema kreditnoj proceni izloženosti prema centralnoj vladi države u kojoj je inkorporisana institucija gde se ponderisanje određuje na osnovu procene kreditnog kvaliteta prema tabeli 6 ovog stava.

Tabela 6.

Stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
Ponder rizika	20%	50%	100%	100%	100%	150%

2.2 Izloženosti prema institucijama koje nisu procenjene i koje su inkorporisane u državama koje nemaju kreditnu procenu, moraju se ponderisati rizikom od 100%

2.3 Izloženosti prema institucijama koje nisu procenjene sa ostalim efektivnim dospećem od 3 meseca ili manje moraju biti ponderisane rizikom od 20%.

2.4 Bez obzira na tačku 2.2 ovog stava, izloženosti prema licenciranim bankama koje nadgleda CBK sa rokom dospeća ne dužem od jedne godine će biti ponderisane rizikom od 20%.

Član 50.

Izloženost prema korporacijama

1. Izloženosti koje imaju kreditnu procenu od strane nominalnog ISKP-a moraju se meriti prema tabeli 7 ovog stava koji odgovara kreditnoj proceni ISKP-a.

Tabela 7.

Stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
Ponder rizika	20%	50%	100%	100%	150%	150%

2. Izloženosti koje nemaju kreditnu procenu treba da se ponderišu sa rizikom od 100%, ili u skladu sa izloženostima ponderisanim rizikom prema centralnoj vladi države u kojoj je korporacija inkorporisana, bilo koji ponder da je veći.

Član 51.

Izloženosti prema pojedincima i malim i srednjim biznisima

1. Izloženosti koje ispunjavaju kriterijume navedene u nastavku moraju se meriti rizikom od 75%:
  - 1.1 Izloženost treba da bude prema privatnom licu ili licima ili prema malom i srednjem poslovanju (MSP);
  - 1.2 izloženost treba da bude jedan od značajnog broja izloženosti sa sličnim karakteristikama, tako da su rizici povezani sa takvim kreditima znatno smanjeni;
  - 1.3 nijedna ukupna izloženost prema strani u transakciji (zajmoprimcu) ili njegovoj grupi ne može premašiti 0,2% portfolija ove klase izloženosti ili ne sme premašiti iznos od 100,000 € u apsolutnoj vrednosti
2. Hartije od vrednosti ne treba klasifikovati kao izloženosti prema pojedincima ili malim i srednjim poslovanjima.
3. Hipotekarni krediti su isključeni iz ovog ponderisanja sve dok ispunjavaju kriterijume navedene u Uredbi o stambenim hipotekarnim kreditima.
4. Izloženosti koje ne ispunjavaju kriterijume iz tačaka 1.1. do 1.3. stava 1. ovog člana u okviru ove klase izloženosti smatraju se rizikom od 100%..

Član 52.

Izloženosti osigurane nepokretnim kolateralom

1. Izloženosti osigurane nepokretnom imovinom trebaju se ponderisati rizikom od 100%, izuzev izloženosti iz stava 2 do 4 ovog člana.
2. Kvalifikovani stambeni hipotekarni krediti - kategorija A (KSHK-A) prema uredbi CBK-a o stambenim hipotekarnim kreditima će biti ponderisani rizikom od 35%.
3. Kvalifikovani stambeni hipotekarni krediti - kategorija B (KSHK-B) prema uredbi CBK-a o stambenim hipotekarnim kreditima će biti ponderisani rizikom od 50%.
4. Banke bi trebale ponderisati rizikom od 75% kredita ili njihovih delova koji su pokriveni kolateralom u vidu stambenih hipoteka prvog prioriteta, pri čemu neplaćeni iznos ne prelazi 30 dana kašnjenja (kada kredit kasni više od 30 dana, tada celokupna izloženost tog uzimaoca kredita mora se ponderisati isto kao kredit, izuzev kredita pokrivenih gotovim novcem i ako je izvor plaćanja za drugu izloženost različit od kredita) koji je predmet sledećih uslova:
  - 4.1 Vlasništvo nad stambenom imovinom mora biti verifikovano i dokumentovano;
  - 4.2 Maksimum odnosa između kredita i vrednosti nepokretnosti (KVN) ne sme da pređe šezdeset pet odsto (65%); i

- 4.3 Vrednost tržišta nepokretne imovine se treba podržati od jednog nezavisnog procenitelja, koji može biti u obliku procene od strane kvalifikovanog i licenciranog procenitelja nepokretne imovine prema važećoj uredbi CBK-a o proceni nepokretne imovine
5. Izloženosti obezbeđene komercijalnom imovinom moraju se ponderisati rizikom od 100%.

Član 53.

Neučinkovite izloženosti

1. Neučinkovite izloženosti su izloženosti koje su utvrđene Uredbom o upravljanju kreditnim rizikom.
2. Neobezbeđeni (nekolateralni) deo bilo koje izloženosti koje kasni više od 90 dana nakon odbitka specifičnih rezervi, će biti ponderisan rizikom od 100%.
3. U cilju utvrđivanja obezbeđenog dela neučinkovite izloženosti, će se uzimati u obzir samo garancije i kolaterali prihvatljivi u svrhu ublažavanja kreditnog rizika.

Član 54.

Izloženost prema kategorijama klasifikovanim visokim rizikom

1. Banke trebaju ponderisati rizikom od 150% izloženosti koje su klasifikovane kao visoki rizici kao što je definisano u ovoj uredbi.
2. Izloženosti prema kategorijama visokog rizika smatraju se sledeće izloženosti:
  - 2.1 Investicije u biznisima sa zajedničkim kapitalom u riziku;
  - 2.2 spekulativna finansiranja u nepokretnostima;
  - 2.3 druge izloženosti koje CBK visokim rizikom.
3. Prilikom procene ako su druge izloženosti, osim izloženosti iz stava 2 ovog člana, klasifikovane kao visok rizik, banke će uzimati u obzir sledeće karakteristike rizika:
  - 3.1 ako postoji visok rizik od gubitka kao rezultat stečaja (neuspeha u plaćanju) zajmoprimca;
  - 3.2 nemoguće je adekvatno proceniti da li izloženost spada pod tačku 3.1 ovog stava.

Član 55.

Izloženosti prema institucijama i korporacijama sa kratkoročnom kreditnom procenom

Izloženosti prema institucijama i izloženosti prema korporacijama za koje postoji kratkoročna kreditna procena od strane imenovanog ISKP-a treba da budu ponderisane rizikom prema tabeli 8 koja odgovara kreditnoj proceni ISKP-a.

Tabela 8.

Stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
Ponder rizika	20%	50%	100%	150%	150%	150%

Član 56.

Izloženosti prema investicionim fondovima

1. Za izloženosti prema investicionim fondovima za koje postoji dugoročna kreditna procena iz imenovanog ISKP-a, ponderisani rizik se određuje prema tabeli 9 u okviru ovog stava.

Tabela 9.

Stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
Ponder rizika	20%	50%	100%	100%	150%	150%

2. Izloženosti prema investicionim fondovima za koje ne postoji dugoročna kreditna procena od strane imenovanog ISKP-a će biti ponderisani rizikom od 100%.

Član 57.

Izloženost prema kapitalu subjekata

1. Izloženosti prema instrumentima kapitala smatraće se sledeće izloženosti:
  - 1.1 izloženosti koje nisu dugovi i koje sadrže međuzavisna, rezidentna potraživanja sredstava ili prihoda izdavaoca;
  - 1.2 Izloženosti dugova i drugih hartija od vrednosti, partnerstva, derivativnih instrumenata ili drugih instrumenata čija je ekonomska vrednost slična izloženosti navedenim u podstavu 1.1 ovog stava.
2. Izloženosti u kapitalu trebaju se ponderisati rizikom od 100%, osim kada se oduzimaju od regulatornog kapitala.
3. Investicije u instrumente kapitala ili instrumente regulatornog kapitala izdatih od strane institucija klasifikuju se kao izloženosti u kapitalu, osim ako se one oduzimaju iz regulatornog kapitala ili tretiraju kao izloženosti visokog rizika u skladu sa članom 54 ove uredbe.

Član 58.
Ostale izloženosti

1. Fiksna sredstva kao što su komercijalna imovina/kancelarije, fabrike, oprema, ostala fiksna sredstva i druga potraživanja nekretnine kao rezultat otuđivanja vlasništva ili drugih otuđivanja zemljišta ili zgrada kao rezultat neuspeha plaćanja kredita, trebaju se ponderisati rizikom od 100%.
2. Pretplate i zarađeni prihodi koji nisu naplaćeni u gotovini za koje banka nije u mogućnosti da odredi suprotnu stranu, trebaju se ponderisati rizikom od 100%.
3. Gotovina u procesu prikupljanja mora biti ponderisana rizikom od 20%.
4. Gotovina i njeni gotovinski ekvivalenti moraju biti izmereni rizikom od 0%.
5. Zlatne šipke držane u sefu za deo pokriven zlatnim šipkama u obavezama moraju biti ponderisana rizikom od 0%.
6. Izloženosti za koje nije utvrđen način ponderisanja kreditnog rizika u okviru ove uredbe, moraju se prijaviti kao druge pozicije i ponderišu se rizikom od 100%.
7. Potraživanja od fondova koje je osnovala jedna ili više centralnih vlada, centralnih banaka, multilateralnih razvojnih banaka ili procenjeni subjekti javnog sektora ponderisani rizicima prema jurisdikcijama u kojima su osnovane, mora se primeniti ponderisanje rizika od 0 %, u skladu sa zahtevima ove uredbe. Jedini izvor ovih fondova treba da budu fondovi koje su platile gorenavedene institucije u vidu učešća, isključujući bilo koji drugi fond finansiran kroz dugove
8. Potraživanja za Kosovski fond kreditnih garancija moraju se ponderisati rizikom od 0% za garantovani deo izloženosti.

POGLAVLJE IV
TEHNIKE UBLAŽAVANJA KREDITNOG RIZIKA

Član 59.
Opšti zahtevi

Principi prepoznavanja tehnika ublažavanja kreditnog rizika

1. Da bi se utvrdilo ponderisanje rizikom, banke mogu koristiti niz tehnika za ublažavanje kreditnih rizika kojima su izloženi. Izloženost može biti u potpunosti pokrivena kolateralom, ili delimično gotovinom ili hartijama od vrednosti, ili sa bilo kojom izloženošću treće strane.

2. U slučajevima kada ove različite tehnike ispunjavaju operativne uslove utvrđene u daljem tekstu u ovom članu, CBK može priznati ublažavanje kreditnog rizika (UKR).
3. Okvir utvrđen u ovom poglavlju odnosi se na izloženosti u knjigu banke prema standardizovanom pristupu.
4. Nijedna izloženosti iz koje Banka realizuje ublažavanje kreditnog rizika ne bi trebalo da proizvede iznos izloženosti kreditnog ponderisanja ili iznos očekivanog gubitka veći od iste izloženosti kada banka ne primenjuje bilo kakvo ublažavanje kreditnog rizika.
5. Efekti UKR-a neće se računati dvaput. Takođe, nijedno dodatno nadzorno priznavanje UKR-a za svrhe regulatornog kapitala se neće odobravati u izloženosti za koje je korišćena određena procena posebne emisije koja sada to odražava na UKR. Procene samo glavnice se neće odobriti u okviru UKR-a.
6. Iako banke koriste UKR tehnike za smanjenje kreditnog rizika, ove tehnike utiču na rizik (rezidualni rizici) koji mogu uticati da ukupni rizik bude manje efikasan. U slučajevima kada ti rizici nisu adekvatno kontrolisani, CBK može zatražiti dodatne zahteve za kapitalom ili preduzeti druge nadzorne mere u skladu sa regulatornim i zakonskim okvirom.
7. Dok upotreba UKR tehnika smanjuje ili prenosi kreditni rizik, može istovremeno povećati i druge bankarske rizike kao što su prani rizik, operativni rizik, likvidni i tržišni rizik. Stoga, banke treba da imaju adekvatne procedure i procese za kontrolu takvih rizika, uključujući strategiju, pregled kredita, procenu, politike i procedure, sisteme i upravljanje rizikom koncentracije koji proizilazi iz upotrebe UKR tehnika i njegove povezanosti sa profilom ukupnog bankarskog kreditnog rizika.
8. Kada banke prilikom izračunavanja rizikom ponderisanih iznosa prema Standardizovanom pristupu koriste više od jednog oblika ublažavanja kreditnog rizika koji pokriva jednu izloženost moraju istovremeno delovati na sledeći način:
  - 8.1 podkategorizuju izloženosti na pokrivene delove svake vrste instrumenta ublažavanja kreditnog rizika;
  - 8.2 izračunaju iznos izloženosti ponderisane rizikom za svaki deo iz tačke 8.1 stava 8. ovog člana odvojeno u skladu sa izloženošću rizika utvrđenom u poglavlju III ove uredbe.
9. Kada je iznos pokriven kolateralom ili garantovan (ili prema kojem se zadržava kreditna zaštita) manji od iznosa izloženosti, a osigurani i neosigurani delovi su jednakog prioriteta t.j. banka i garant jednako dele gubitke, kapitalne olakšice će biti odobrene na proporcionalnoj osnovi t.j. pokriveni deo izloženosti će primiti važeći tretman za kolateral ili suprotnu stranu, dok će drugi deo biti tretiran kao neosiguran.
10. Kolateralna transakcija je ona u kojoj:
  - 10.1 Banke imaju kreditnu izloženost ili potencijalnu kreditnu izloženost; i

10.2 Kreditna izloženost ili potencijalna kreditna izloženost je u potpunosti ili delimično zaštićena kolateralom koji pruža suprotna strana ili treća strana u ime suprotne strane.

11. Prema standardizovanom pristupu kreditnom riziku, primenjuje se samo UKR u skladu sa jednostavnim pristupom u okviru standardnog pristupa koji zamenjuje ponderisanje rizika kolateralom izloženosti (uglavnom predmet minimuma od 20%). Minimum od 20% ponderisanja rizika u transakcijama pokrivenim kolateralom ne primenjuje se a ponderisani rizik od 0% se može primeniti kada su izloženost i kolateral denominisani u istoj valuti, kao i:

11.1 kolateral je u vidu gotovine, ili

11.2 kolateral je u vidu prihvatljivih državnih hartija od vrednosti za ponderisanje rizika od 0% a njihova tržišna vrednost je diskontirana/smanjena za 20%

12. CBK priznaje delimičnu koletarizaciju. Neusklađenosti u dospeću ili neusklađenosti u valuti izloženosti i kolaterala neće biti dozvoljena.

Član 60.

Principi koji regulišu prihvatljivost tehnika za ublažavanje kreditnog rizika

1. Tehnika koja se koristi za obezbeđivanje kreditne zaštite zajedno sa akcijama i preduzetim koracima, kao i procedure i politike koje sprovodi banka, moraju biti takve da rezultiraju sporazumima o kreditnoj zaštiti koji su pravno efikasni i obavezujući u svim relevantnim jurisdikcijama.
2. Da bi banke imale olakšice u kapitalu, sva dokumentacija koja se koristi u transakcijama pokrivenim kolateralom i za dokumentovane garancije mora biti obavezujuća za sve strane i pravno primenjiva u svim jurisdikcijama. Banke bi trebale izvršiti dovoljno pravnih pregleda kako bi to potvrdile i treba da imaju dobro uspostavljenu pravnu osnovu za postizanje ovog zaključka i izvršile druge neophodne preglede kako bi obezbedile kontinuirano sprovođenje.
3. Banke treba da preuzmu sve korake kako bi obezbedile efikasnost sporazuma o kreditnoj zaštiti i kako bi adresirale rizike koji su povezani sa njima.
4. Da bi se izmenile količine izloženosti ponderisanih rizika kreditnih rizika od efekata tehnika ublažavanja kreditnog rizika, banke mogu koristiti sledeće instrumente kreditne zaštite:
  - 4.1 Finansirani instrumenti kreditne zaštite, koji uključuju finansijski kolateral;
  - 4.2 Nefinansirani instrumenti kreditne zaštite, koji uključuju garancije i protiv-garancije.
5. Banke mogu priznati finansiranu kreditnu zaštitu za izračunavanje efekta ublažavanja kreditnog rizika samo kada sredstva koja su namenjena za zaštitu od rizika ispunjavaju sledeće uslove:

- 5.1 one su uključene u spisak kvalifikovanih sredstava kako je definisano u članu 61. ove uredbe, kao što je primenjivo;
- 5.2 one su dovoljno likvidne i njihova vrednost tokom vremena je prilično stabilna da obezbedi potrebnu bezbednost u pogledu kreditne zaštite koja se postiže uzimajući u obzir pristup koji se koristi za izračunavanje iznosa ponderisanog rizika i dozvoljenog stepena priznavanja.
6. Banke mogu priznati kreditnu zaštitu za izračunavanje efekta ublažavanja kreditnog rizika samo kada imaju pravo da likvidiraju ili zadrže, na vrijeme, sredstva od kojih potiče zaštita u slučaju neuspeha, nesolventnosti ili stečaja ili bilo kojeg drugog kreditnog događaja utvrđenog u dokumentaciji o transakciji zajmoprimca i gde je primenjivo staratelja koji drži kolateral. Stepen korelacije između vrednosti sredstava na kojoj se zasniva kreditna zaštita i kreditni kvalitet zajmoprimca ne bi trebalo da bude previsok.
7. U slučaju nefinansirane kreditne zaštite, pružaoc zaštite treba se kvalifikovati kao prihvatljiv pružaoc zaštite samo kada je uključen u spisku prihvatljivih pružalaca zaštite utvrđene članom 62 ove uredbe.
8. U slučajevima nefinansirane kreditne zaštite, sporazum o zaštiti se kvalifikuje kao prihvatljivi zaštitni sporazum samo kada ispunjava sledeće uslove:
- 8.1 uključen je u spisku prihvatljivih sporazuma za zaštitu utvrđenu članom 62. ove uredbe,
- 8.2 pravno je efikasan i primenjiv u relevantnim jurisdikcijama za obezbeđivanje potrebne bezbednosti u pogledu postignute kreditne zaštite uzimajući u obzir pristup koji se koristi za izračunavanje iznosa izloženosti ponderisanih rizikom i dozvoljenog stepena priznavanja.
- 8.3 pružalac zaštite ispunjava kriterijume utvrđene u članu 64 ove uredbe.
9. Kreditna zaštita mora biti u skladu sa zahtevima utvrđenim u članu 63. i članu 64. Ove uredbe, kao što je primenjivo.
10. Banke moraju biti u stanju da demonstriraju CBK-u da imaju adekvatne procese upravljanja rizicima kako bi kontrolisale one rizike koji mogu biti izloženi kao rezultat sprovođenja ublažavanja kreditnog rizika.
11. Bez obzira na činjenicu da je ublažavanje kreditnog rizika uzeto u obzir u svrhu izračunavanja iznosa izloženosti ponderisane rizikom i, kada je primenjivo, iznosa očekivanih gubitaka, banke moraju nastaviti da u potpunosti izvršavaju kreditne procene izloženosti i biti u poziciji da demonstriraju ispunjenje ovog zahteva prema CBK-u.

Član 61.
Finansirana kreditna zaštita
Finansijski kolateral

1. Prihvatljivi finansijski kolateral koji banke mogu koristiti je:
  - 1.1 Gotovina (uključujući i sertifikate o depozitu ili slične dokumenta koje izdaju kreditne banke) u vidu depozita kod banke;
  - 1.2 Hartije od vrednosti duga koje izdaje vlada Republike Kosovo;
  - 1.3 Hartije od vrednosti koje izdaju centralne vlade ili centralne banke koje imaju kreditnu procenu od prihvatljivog ISKP-a ili priznatog AKI-a u svrhu utvrđivanja rizika u skladu sa poglavljem III ove uredbe koju je utvrdio CBK sa stepenom kreditnog kvaliteta 2 ili bolje u skladu sa pravilima za ponderisanje rizika izloženosti prema centralnim vladama ili centralnim bankama prema članu 44. ove uredbe.

Član 62.

Nefinansirana kreditna zaštita Garancije i protiv-garancije

1. Banke mogu koristiti sledeće stranke kao prihvatljive pružaoce nefinansirane kreditne zaštite:
  - 1.1 Centralne vlade i centralne banke koje imaju kreditnu procenu od strane prihvatljivog ISKP-a ili AKI-a poznatog za svrhu utvrđivanja ponderisanog rizika u skladu sa poglavljem III ove uredbe, koji je određen od strane CBK-a sa stepenom kreditnog kvaliteta od 2 ili bolje prema pravilima za ponderisanje rizika izloženosti prema centralnim vladama ili centralnim bankama u skladu sa članom 44;
  - 1.2 Vlada republike Kosovo;
  - 1.3 Multilateralne razvojne banke kojima tretirane ponderisanim rizikom od 0%;
  - 1.4 Međunarodne organizacije tretirane ponderisanim rizikom od 0% prema članu 48. poglavlja III ove uredbe.

Član 63.

Zahtevi za finansijski kolateral

1. Finansijski kolateral se može smatrati prihvatljivim u slučajevima kada su ispunjeni svi utvrđeni uslovi u stavovima 2 do 4 ovog člana.
2. Kreditni kvalitet zajmoprimca i vrednost kolaterala ne bi trebalo da imaju pozitivnu materijalnu korelaciju. Kada je vrednost kolaterala značajno smanjena, naročito se ne treba shvatiti kao pogoršanje kreditnog kvaliteta zajmoprimca. Dok, kada kreditni kvalitet zajmoprimca postane kritičan, to posebno neće značiti značajno smanjenje vrednosti kolaterala. Hartije od vrednosti koje izdaje zajmoprimac ili bilo koja međusobno povezana grupa, neće se smatrati prihvatljivim kolateralom

3. Banke moraju ispuniti sve ugovorene i zakonski tražene zahteve i preduzeti sve potrebne korake kako bi obezbedile potpuno sprovođenje sporazuma o kolateralu prema zakonu koji se primjenjuje na njihov interes u ovom kolateralu. Banke moraju izvršiti dovoljnu pravnu procenu koja potvrđuje sprovodljivost sporazuma o kolateralu u svim jurisdikcijama. One moraju ponovo izvršiti takve procene kad god je to potrebno kako bi se obezbedio kontinuitet sprovodljivosti.
4. Banke moraju ispuniti sve operativne zahteve navedene u nastavku:
  - 4.1 Banke moraju ispravno dokumentovati kolateral i imati jasne procedure obezbeđenja blagovremene likvidnosti;
  - 4.2 Banke moraju imati adekvatne procedure i procese za kontrolu rizika koji proizilaze iz korišćenja kolaterala, uključujući rizike od neuspeha ili smanjenja kreditne zaštite, rizik procene, rizik koji proizilazi iz prestanka kreditne zaštite, rizik koncentracije koji proizilazi iz korišćenja kolaterala i povezivanja sa ukupnim profilom bankarskog rizika;
  - 4.3 Banke moraju imati dokumentovane i odobrene politike i procedure u pogledu vrste i iznosa odgovarajućeg kolaterala;
  - 4.4 Banke moraju izračunati vrednost kolaterala po tržišnoj ceni i ponovno proceniti u skladu sa okolnostima, najmanje jednom u šest meseci ili u bilo kojem trenutku kada imaju razloga da veruju da je tržišna vrednost kolaterala značajno smanjena.
  - 4.5 U slučajevima kada kolateral drži treća strana, banke moraju preduzeti razumne korake kako bi se obezbedilo da treća strana podeli ovaj kolateral od svoje imovine;
  - 4.6 Banke moraju imati odobrenu politiku upravljanja kolateralima kroz koje kontrolišu, prate i izveštavaju:
    - 4.6.1 koncentracija rizika za određene vrste kolaterala;
    - 4.6.2 ponovno korišćenje kolaterala, uključujući mogućnost nedostatka likvidnosti koja proizilazi iz ponovnog korišćenja kolaterala primljenih od strane ugovornih strana;
    - 4.6.3 Davanje prava na kolateral ostavljen je ugovornim stranama
5. Osim ispunjavanja uslova navedenih u stavovima od 2 do 4 ovog člana, finansijski kolateral koji se može kvalifikovati kao odgovarajući kolateral na osnovu metode jednostavnog finansijskog kolaterala, rezidualno dospeće zaštite ne sme biti kraće od rezidualnog dospeća izloženosti.

Član 64.
Zahtevi za obične garancije

1. Kreditna zaštita koja proizilazi iz garancije kvalifikuje se kao nefinansirana kreditna zaštita ako su ispunjeni sledeći uslovi:
  - 1.1 Kreditna zaštita je direktna;
  - 1.2 Mera kreditne zaštite je jasno definisana i nesporna;
  - 1.3 Sporazum o kreditnoj zaštiti ne sadrži nikakvu klauzulu u kojoj njegovo ispunjenje je van kontrole poverioca, koje :
    - 1.3.1 omogućava pružaocu kreditne zaštite da jednostrano otkáže zaštitu;
    - 1.3.2 povećava efektivne troškove kreditne zaštite kao rezultat pogoršanja kreditnog kvaliteta zaštićene izloženosti
    - 1.3.3 može zabraniti pružaocu kreditne zaštite blagovremeno plaćanje u slučajevima kada glavni zajmoprimac ne izvrši plaćanja;
    - 1.3.4 može pružaocu zaštite dozvoliti smanjenje dospeća kreditne zaštite;
  - 1.4 Sporazum o kreditnoj zaštiti je zakonski efikasan i primenjiv u svim relevantnim jurisdikcijama u trenutku postizanja kreditnog sporazuma.
2. Banka mora obezbediti CBK-u da ima adekvatne sisteme za upravljanje potencijalnom koncentracijom rizika koji proizilazi iz korišćenja kolaterala. Banka mora demonstrirati, u meri u kojoj je CBK zadovoljan, kako se njegova strategija za korišćenje garancija odnosi na upravljanje ukupnim profilom rizika.
3. Banka mora ispuniti sve ugovorne i statutarne zahteve u vezi s tim i preduzeti neophodne korake kako bi obezbedila sprovođenje nefinansirane kreditne zaštite.
4. Banka mora izvršiti pravnu procenu koja potvrđuje sprovodljivost nefinansirane kreditne zaštite u svim relevantnim jurisdikcijama. Banka mora ponoviti takvu procenu kako bi obezbedila kontinuitet sprovodljivosti.

Član 65.

Državne protiv-garancije

1. Banke mogu tretirati izloženosti iz stava 2. ovog člana kao zaštićene garancijom koju pružaju subjekti navedeni u ovom stavu ako su ispunjeni sledeći kriterijumi:
  - 1.1 protiv-garancija pokriva sve elemente kreditnog rizika izloženosti;
  - 1.2 kada glavna garancija zajedno sa protiv-garancijom ispunjavaju uslove za garancije navedene u članu 64 i članu 66 stav 1. ove uredbe, osim u slučajevima kada protiv-garancija mora biti direktna;

- 1.3 zaštita je održiva i u istorijskim evidencijama ništa nije predloženo da je pokriće protiv-garancije manje efektivno, ekvivalentno onom od neposredne garancije od strane dotičnog subjekta.
2. Tretman iz stava 1. ovog člana mora se primeniti na izloženosti zaštićene garancijom koja je takođe zaštićena protiv-garancijom od strane sledećih subjekata:
  - 2.1 Centralne vlade i centralne banke koje imaju kreditnu procenu od strane priznatog ISKP-a ili AKI-a poznatog za svrhu utvrđivanja ponderisanog rizika u skladu sa poglavljem III ove uredbe, koji je određen od strane CBK-a sa stepenom kreditnog kvaliteta od 2 ili bolje prema pravilima za ponderisanje rizika izloženosti prema centralnim vladama ili centralnim bankama u skladu sa članom 44;
  - 2.2 Vlada Republike Kosovo;
  - 2.3 Multilateralne razvojne banke tretirane ponderisanim rizikom od 0%;;
  - 2.4 Međunarodne organizacije tretirane ponderisanim rizikom od 0% prema članu 48. poglavlja III ove uredbe.
3. Banke moraju primeniti postupak predviđen u stavu 1. ovog člana za izloženost koja nije protiv-garantovana od strane nijednog subjekta navedenih u stavu 2. ovog člana, gde je protiv-garancija te izloženosti sa druge strane direktno garantovana od strane jednog od tih subjekata i ispunjeni su uslovi navedeni u stavu 1. ovog člana.

Član 66.

Dodatni zahtevi za garancije

1. Garancije se trebaju kvalifikovati kao prihvatljiva nefinansirana kreditna zaštita ako se ispunjavaju svi uslovi iz člana 64 ove uredbe i sledeći uslovi:
  - 1.1 U slučaju neuspeha kvalifikovanja ili neplaćanja od strane protiv-strane, banka ima pravo blagovremenog gonjenja garanta za sva neisplaćena sredstva na osnovu zahteva u okviru kojeg je pružena zaštita i plaćanje od strane garanta ne bi trebalo biti predmet banke da prvo goni dužnika;
  - 1.2 garancija je eksplicitno dokumentovana obaveza koju je garant preuzeo;
  - 1.3 jedan od sledećih uslova je ispunjen:
    - 1.3.1 garancija obuhvata sve vrste plaćanja koje se očekuje da će dužnik na zahtev platiti;
    - 1.3.2 gde su neke vrste plaćanja isključene iz garancije, banka je ispravila vrednost garancije kako bi se odrazila ograničena pokrivenost.
2. U slučajevima garancija pruženih u kontekstu zajedničkih šema garancija ili ponuđenih ili protiv-garantovanih od strane subjekata navedenih u članu 65. stav 2 ove uredbe, zahtevi iz

tačke 1.3.1. stava 1. ovog člana se smatraju ispunjenim kada je ispunjen jedan od sledećih uslova:

2.1 Banka ima pravo na blagovremeno kratkoročno plaćanje od garanta koje ispunjava sledeća dva uslova:

2.1.1 ona predstavlja adekvatnu procenu iznosa gubitka, uključujući i gubitke nastale zbog neplaćanja kamate i drugih vrsta plaćanja koje dužnik mora platiti, što je moguće da se banci dogodi;

2.1.2 proporcionalno je sa pokrivanjem garancije;

2.2 Banka može CBK-u dokazati da efekti garancije, koji takođe treba da pokriju gubitke koji nastaju zbog neizvršavanja kamate i drugih vrsta plaćanja koje je dužnik obavezan da plati, opravdavaju takav tretman.

POGLAVLJE V O IZRAČUNAVANJU ZAHTEVA ZA KAPITAL TRŽIŠNOG RIZIKA

Član 67.

Knjiga trgovanja²

1. U cilju izračunavanja zahteva za kapital za rizike, banke moraju da podele svoje pozicije u “knjigu banke” i u “knjigu trgovanja”.
2. Da bi bile uključene u knjigu trgovanja, pozicije u finansijskim instrumentima i robi (engl. *Commodities*) trebalo bi da budu izuzete od bilo kakvih ograničavajućih odredbi koje ograničavaju njihovu raspoloživost trgovanja ili zaštitu njihove vrednosti (engl. *Hedging*).

Član 68.

Pozicije zadržane radi trgovanja

1. Pozicije koje se drže radi trgovanja su one pozicije u finansijskim instrumentima i robi (*commodities*) koje se namerno drže za trgovanje/preprodaju u kratkom vremenskom periodu kako bi se imalo koristi od razlike između kupovne i prodajne cene (od trenutne cene ili očekivane cene) ili kako bi se imalo koristi od variranja cena ili kamatnih stopa. Izraz “pozicije” treba da uključi one pozicije koje se trguju u svrhu same banke (engl. *proprietary positions*), pozicije u ime klijenata banke ili delujućih kao stvaraoci tržišta (engl. *Market maker*). Držane pozicije/portfoliji radi trgovanja moraju biti u skladu sa sledećim zahtevima:

---

² Ne uzima se u obzir vođenje finansijskih instrumenata u bankarskoj knjizi radi investiranja u kapital banke.

- 1.1 Viši menadžment banaka treba da izradi, odobri i dokumentira interne politike i procedure o strategiji trgovanja pozicija i portfolija, koja treba da uključi i očekivani period njihovog držanja;
- 1.2 Banka mora imati jasne procedure o aktivnoj administraciji pozicija koje se trguju, i koje se operacionalizuju kroz posebnu jedinicu trgovanja (engl. *trading desk*), koji uključuje:
  - 1.2.1 pozicije kojima upravlja jedinica trgovanja (engl. *trading desk*);
  - 1.2.2 utvrđivanje granica i praćenje njihove adekvatnosti;
  - 1.2.3 autonomija/nezavisnost zaposlenih (engl. *dealers*) u stvaranju i administraciji pozicija u okviru svojih odobrenih granica i u skladu sa odobrenom strategijom;
  - 1.2.4 izveštavanje o pozicijama viših rukovodilaca banaka, kao integralni deo procesa upravljanja rizicima banke;
  - 1.2.5 aktivno praćenje pozicija na osnovu informacija obezbeđenih od tržišta i procena o trgovanju ili zaštitne sposobnosti pozicije i komponenti rizika, kao i procena kvaliteta i dostupnosti tržišnih podataka u procesu utvrđivanja vrednosti instrumenta, nivoa prometa na tržištu, veličine pozicije trgovane na tržištu; i
  - 1.2.6 banka mora imati jasno definisane politike i procedure za praćenje pozicija prema strategiji trgovanja, uključujući praćenje prometnih i statičkih pozicija koje ne odražavaju ažurirane podatke tržišta (engl. *Stale positions*) u knjigu trgovanja.
2. CBK može zahtevati izuzeće iz trgovačke knjige onih stavki koje trenutno ili i ranije nisu imale vidljivo trgovanje (npr. nedostatak likvidnosti i tržišnosti), posebno ako je period takvih instrumenata duži od perioda koji odgovara kratkoročnom cilju trgovanja.
3. CBK može zabraniti uključivanje u trgovačku knjigu onih stavki za koje banke nemaju resurse, neophodno iskustvo ili odgovarajuće sisteme informacione tehnologije za aktivno upravljanje njima.

Član 69.

Kontrolni sistem za upravljanje i procenu knjige trgovanja

1. Banke moraju uspostaviti i održavati dovoljne sisteme i kontrole kako bi obezbedile prudencijalne i pouzdane procene kroz svoje pismene interne procedure.
2. Kontrolni sistemi moraju uključiti najmanje sledeće elemente:
  - 2.1 Dokumentovane politike i procedure za proces procene, uključujući jasnu definiciju odgovornosti za utvrđivanje procene, izvor informacija o tržištu i razmatranje adekvatnosti ovih informacija, smernice za pretpostavke o korišćenju neposmatranih pokazatelja za određivanje cene na određenu poziciju, učestalost nezavisne procene,

postupak prilagođavanja/regulisanja procene (engl. *Valuation adjustment*) na kraju meseca i ili tokom *ad hoc* provere.

2.2 izveštajne linije za jedinicu koja je odgovorna za ovaj proces, koje moraju biti jasne i nezavisne od operativne jedinice (*front-office*).

2.3 linije izvještavanja moraju biti proširene do Izvršnog odbora.

2.4 banka mora odrediti organ ili osobu, u zavisnosti od veličine i složenosti delatnosti banke, kao direktne odgovorne za upravljanje tržišnim rizicima.

Član 70.

Prilagođavanje procene (engl. *Valuation Adjustment*) u trgovačkoj knjizi

1. Banke će osigurati da vrednost koja se primenjuje na svaku od pozicija uključenih u knjigu trgovanja odražava tačnu tržišnu vrednost, kad god je to moguće. Banke bi svakodnevno trebalo da izvrše *marking-to-market* procenu pozicija na osnovu cena zatvaranja (engl. *Close out prices*) koje objavljuje nezavisni izvor informacija. Kao primeri cena zatvaranja mogu se koristiti navedene cene (napisane) na tržištima razmene valute, cene navedene na ekranima ili na kvote listirane od strane nekog nezavisnog brokera/posrednika.
2. Prilikom korišćenja metoda *marking-to-market* procene, banka mora koristiti najprudentnije ili konzervativnije kvotiranje između cene potražnje/cene ponude (*bid/ask*), osim u slučajevima kada banka nije stvaralac tržišta (engl. *Market maker*) u određenoj vrsti finansijskog instrumenta ili robe (*commodities*) kada banka može koristiti prosečnu cenu ponude i potražnje (engl. *Close out at mid market*).
3. U slučajevima kada procena nije moguća po tržišnoj ceni, banke procenjuju svoje pozicije/portfolije na osnovu modela (*mark-to-model*), pre primene zahteva za kapitalom za tržišni rizik. "Procena zasnovana na modelu" podrazumeva svaku vrstu procene koja ima za referencu tržište (engl. *benchmark*), ekstrapolira se ili izračunava iz tržišnih podataka.
4. U slučajevima kada se koristi procena zasnovana na modelu (*mark-to-model*), banke moraju ispuniti sledeće zahteve:
  - 4.1 viši menadžment banke treba biti informisan o instrumentima trgovačke knjige koji se procenjuju na osnovu modela, kao i materijalnost netačnosti (sposobnost objašnjavanja modela) koji se stvaraju u izvještavanju o riziku /učinku banke;
  - 4.2 tržišni podaci (*market input*), kad god je to moguće, da budu u skladu sa tržišnim cenama i prilagodnost tržišnih podataka za procenu posebnog položaja i parametri modela, će stalno biti procenjeni;
  - 4.3 kad god je to moguće, za određene finansijske instrumente ili robu (*commodities*), treba koristiti metodologije procene, koje tržište široko prihvata;

- 4.4 kada model izgradi sama banka, model mora biti zasnovan na odgovarajućim pretpostavkama, procenjenim i proverenim od strane kvalifikovanih strana koje nisu učestvovala u njegovoj izgradnji;
  - 4.5 Banke će periodično ispitati valjanost unutrašnjeg modela i, ako je potrebno, poboljšaću ga za procenu pozicija u knjigu trgovanja;
  - 4.6 da postoje formalne procedure kontrole za promene koje se vrše u modelu, i da banka ima sačuvanu (osiguranu) kopiju modela i da se periodično koristi za kontrolu procena;
  - 4.7 strukture upravljanja rizicima moraju biti informisane o slabostima modela, koje se moraju uzeti u obzir prilikom procene njegovih rezultata;
  - 4.8 model treba periodično pregledati kako bi se procenila tačnost rezultata (npr. ponovnom procenom pogodnosti pretpostavki, gubitka i analize profita u odnosu na faktore rizika, upoređivanje efektivne cene zatvaranja sa onom koju model proizvodi)
5. Pored dnevne procene tržišnom cenom (mark-to-market) ili procene na osnovu modela (mark-to-model), banke takođe treba da izvrše i nezavisnu verifikaciju cena, proces kojim se tržišne cene ili inputi modela periodično proveravaju za tačnost i nezavisnost. Banke obezbeđuju da provere tržišne cene i inputa modela izvrši nezavisna jedinica iz dealing-room-a, najmanje jednom mesečno ili češće, u zavisnosti od tržišne aktivnosti. Banke, kada ne mogu obezbediti nezavisnu proveru cene i tržišnih izvora, razmatraju mogućnost prilagođavanja procene.
  6. Banke moraju uspostaviti i održavati procedure za prilagođavanje procene.
  7. Banke trebaju formalno prilagoditi procene kao rezultat sledećih faktora:
    - 7.1 nerealizovanih kreditnih marži;
    - 7.2 troškovi zatvaranja pozicija;
    - 7.3 operativni rizici;
    - 7.4 prevremeno zatvaranje pozicija;
    - 7.5 finansijski i investicioni troškovi;
    - 7.6 budući administrativni troškovi;
    - 7.7 rizik modela, ako se smatra značajnim.
  8. Banke trebaju stvoriti prilagođavanje procene za manje likvidne pozicije koje mogu nastati kao rezultat tržišnih događaja i/ili situacija koje se odnose na samu banku (na primer, koncentrisane pozicije i/ili nepromenjene/statičke pozicije). Takva prilagođavanja, osim što je potrebno obavljati za potrebe finansijskog izveštavanja, one se takođe trebaju uzimati u obzir i odražavati nedostatak likvidnosti relevantnog položaja. U cilju usklađivanja procene za pozicije sa nedostatkom likvidnosti, banke trebaju razmotriti sledeće faktore:

- 8.1 vreme potrebno za zaštitu pozicije ili rizika unutar pozicije;
  - 8.2 varijabilnost i prosek pruženih/trажenih marži;
  - 8.3 spremnost tržišnih kvotiranja (broj i identitet *market make-ar*);
  - 8.4 varijabilnost i prosek trgovanog obima i u kriznim (stresnim) situacijama;
  - 8.5 koncentracije na tržištu;
  - 8.6 starost pozicije;
  - 8.7 do kojeg nivoa se procene oslanjaju na procenama modela (*marking to model*);
  - 8.8 efekat drugih rizika modela.
9. U slučajevima kada banke koriste procenu trećih lica ili procenu zasnovanu na modelima, uzimaju u obzir da li treba da izvrše prilagođavanje procene vrednosti ili kreiraju rezerve za manje likvidne pozicije i trebaju kontinuirano pregledati prilagodljivost.

Član 71.

Unutrašnja zaštita (engl. Internal hedging)

1. Banke definišu “unutrašnju zaštitu” kao poziciju koja, u potpunosti ili u najvećoj meri, nadoknađuje rizik pozicije ili skupa pozicija u bankarskim knjigama. Banke uključuju pozicije stvorene unutrašnjom zaštitom u knjigu trgovanja ukoliko se ove pozicije drže u svrhu trgovanja i ukoliko se ispunjavaju opšti kriterijumi prema svrhi trgovanja i prudencijalnoj proceni u članovima 68, 69. i 70. ove uredbe. Banke, posebno treba da:
  - 1.1 obezbede da unutrašnje zaštite nemaju za cilj smanjenje zahteva za regulatorni kapital;
  - 1.2 obezbede da su unutrašnje zaštite propisno dokumentovane i da su predmet odobrenja i procedura za unutrašnju kontrolu;
  - 1.3 tretiraju unutrašnje transakcije u skladu sa tržišnim uslovima;
  - 1.4 dinamično upravljaju tržišnim rizikom koji proizilazi iz unutrašnje zaštite u knjigu trgovanja, u granicama dozvoljenim tržišnim rizikom;
  - 1.5 pažljivo prate unutrašnje transakcije koristeći potrebne odgovarajuće procedure.
2. Tretman iz stava 1 ovog člana primenjuje se bez obzira na zahteve za regulatorni kapital koji se primenjuju u smeru unutrašnje zaštite (engl. *Non-trading book leg*), i prelazi u bankarske knjige (engl. *banking book leg of the internal hedge*).
3. Banke, kada koriste kreditni derivat uključen u trgovačku knjigu za pokrivanje rizika od izloženosti u bankarskim knjigama banke i takvo pokrivanje se obezbeđuje kroz unutrašnju zaštitu, mogu smatrati izloženost uključenu u bankarske knjige kao zaštićenu u svrhu utvrđivanja zahteva za kapitalom kreditnog rizika, pod uslovom da banka kupuje od treće strane kreditni derivat koji ispunjava postavljene kriterijume.

Član 72.

Zahtevi kapitala za tržišni rizik

1. Zahtevi kapitala za tržišni rizik je zbir zahteva za kapital za:
  - 1.1 rizik pozicije u instrumentima duga i kapitala;
  - 1.2 valutni rizik;
  - 1.3 rizik otplate i jeftinih dostava;
  - 1.4 zaštićene pozicije kreditnih derivata;
  - 1.5 pozicije robe; i
  - 1.6 opcije

POTPOGLAVLJE I

O IZRAČUNAVANJU ZAHTEVA KAPITALA ZA RIZIK POZICIJE

Član 73.

Zahtevi kapitala za rizik pozicije

Zahtev kapitala banke za rizik pozicije je iznos zahteva za kapital za ukupni rizik i specifični rizik pozicija u instrumentima dugova i kapitala.

Član 74.

Netiranje (kompenzacija)

1. Apsolutna vrednost viška dugih (kratkih) kratkih pozicija banke nad kratkim (dugim) pozicijama u istim instrumentima kapitala, duga i konvertibilnih emisija i identičnih budućih finansijskih ugovora “futures”, opcija “options”, garancija “warrants” i pokrivenih garancija “covered warrants” je neto pozicija u svakoj od ovih različitih pozicija. Za izračunavanje neto pozicije, pozicije u derivatnim instrumentima mogu se tretirati kao pozicije u hartiji ili hartijama od vrednosti (ili u nacionalnom iznosu), u skladu sa članovima 75. do 77. ove uredbe. Instrumenti duga koji su obaveze banaka ne treba uzimati u obzir prilikom izračunavanja specifičnog rizika.
2. Netiranje nije dozvoljeno između konvertibilne pozicije i kompenzacijske pozicije u osnovnom instrumentu.

3. Sve neto pozicije, bez obzira na njihov znak, pre njihove agregacije, će biti konvertovane dnevno u valuti izveštavanja banke po trenutnom "spot" zvaničnom kursu izveštajnog perioda.

Član 75.

Ugovori budućnosti „futures“ kamatne stope i ugovori sa prethodnom saglasnošću "forward"

1. Ugovori budućnosti „futures“ kamatne stope, ugovori sa prethodnom saglasnošću "forward" kamatne stope i obaveze sa prethodnom saglasnošću „forward“ za kupovinu ili prodaju instrumenata duga treba tretirati kao kombinacije dugih i kratkih pozicija.
2. Duga pozicija kamatne stope budućnosti „futures“ treba se tretirati kao kombinaciju zajma koji dospeva na dan dostave ugovora budućnosti i držanja neke imovine sa datumom dospeća koji je isti kao onaj od instrumenta ili zamišljene pozicije iz koje proizilazi ugovor budućnosti „futures“.
3. Prodati Ugovor sa prethodnom saglasnošću „forward“ treba tretirati kao duga pozicija koja ima isti datum dospeća sa datumom otplate plus ugovorni period kao i kratku poziciju koja ima isti rok dospeća sa datumom izmirenja.
4. Zajam i držanje imovine treba da se obuhvataju u prvu kategoriju navedenu u tabeli 1 u članu 83 (videti tabelu 1 –Instrumenti duga kojima se trguje) kako bi se izračunao zahtev za kapital za specifični rizik za ugovore budućnosti "futures" i ugovora sa prethodnom saglasnošću „forward“.
5. Obavezu sa prethodnom saglasnošću „forward“ za kupovinu instrumenta duga treba tretirati kao kombinaciju zaduživanja koja dospeva na dan isporuke i kao duga sadašnja „spot“ pozicija na samom instrumentu duga. Zaduživanje treba obuhvatiti u prvu kategoriju navedenu u tabeli 1. član 83. ove uredbe u svrhu specifičnog rizika i instrumenta duga u bilo kojoj koloni, po potrebi, u istoj tabeli.
6. Za potrebe ovog člana, "duga pozicija" podrazumeva poziciju u kojoj banka je odredila kamatnu stopu koju će prihvatiti u budućem vremenskom periodu, a "kratka pozicija" podrazumeva poziciju u kojoj banka je odredila kamatnu stopu koju će platiti u budućem vremenskom periodu.

Član 76.

Ugovori opcija “options” i garancija “warrants”

1. Ugovori opcija i garancija u kamatnim stopama, u instrumentima duga, u instrumentima kapitala, u indeksima kapitala, u finansijskim ugovorima budućnosti „futures“, „swap“

ugovorima i strane valute treba tretirati kao iste pozicije u vrednosti sa iznosom osnovnog instrumenta na koji se poziva opcioni ugovor umnožen sa koeficijentom delta za ciljeve ovog poglavlja. Konačne pozicije mogu se netovati u odnosu na bilo koju poziciju nadoknade u osnovnim identičnim instrumentima ili derivacijama. Korišćeni koeficijent delta treba da bude iz određene berze gde se instrument trguje.

2. Za opcione ugovore kojima se trguje van berze „over the counter“ ili u slučajevima kada koeficijent delta nije dostupan od određene berze gde se trguje instrument, koeficijent delta može se izračunati od banke koristeći odgovarajući model uz odobrenje CBK-a.
3. CBK će odobravati izračunavanje koeficijenta delta od banke ukoliko upotrebljeni model adekvatno izračunava stopu promene vrednosti opcionog ugovora ili vrednost garancije što se tiče malih promena tržišne cene osnovnog instrumenta.
4. Banke treba da propisno odražavaju druge rizike, osim rizika koeficijenta delta, koji se nadovezuje sa opcionim ugovorima što se tiče zahteva kapitala.

Član 77.

Ugovori protiv-razmene „swaps“

Ugovore protiv-razmene „swaps“ za potrebe rizika kamatne stope treba tretirati kao bilansne instrumente. Stoga, ugovor protiv-razmene „swaps“ kamatne stope prema kome banka prima promenljivu kamatnu stopu i plaća fiksnu kamatnu stopu treba tretirati kao ekvivalent duge pozicije u instrumentu promenljive kamatne stope sa rokom dospeća koji je isti sa periodom do budućeg određivanja kamatne stope i kratke pozicije u instrumentu fiksne kamatne stope sa rokom dospeća istoj kao ugovora protiv-razmene „swap“.

Član 78.

Rizik kamatne stope na derivacionim instrumentima

1. Banke tretiraju svaku poziciju u derivatnim instrumentima obuhvaćenim u članovima 75. do 77. ove uredbe kao potpuno nadoknativi koji ispunjavaju najmanje ove kriterijume:
  - 1.1 pozicije su iste vrednosti i izražene u istoj valuti;
  - 1.2 referentna stopa (za pozicije sa promenljivom stopom) ili kupon (za pozicije sa fiksnom stopom) približno se usklađuje;
  - 1.3 sledeći datum određivanja kamatne stope ili za pozicije sa određenim kuponom, preostali rok dospeća odgovara ovim granicama:
    - 1.3.1 manje od mesec dana: istog dana;
    - 1.3.2 između jednog meseca i jedne godine: u roku od sedam dana;

1.3.3 više od godinu dana: u roku od 30 dana.

Član 79.

Kreditne derivati

1. Prilikom izračunavanja zahteva kapitala za opšti rizik i specifični rizik stranke koja preuzima kreditni rizik (prodavac kreditne zaštite), treba koristiti zamišljene iznose ugovora kreditnih derivata, ako nije drugačije naznačeno. Bez obzira na prvu rečenicu, banka može izabrati da zameni zamišljenu vrednost sa zamišljenom vrednošću plus razliku neto vrednosti tržišta kreditnih derivata od početka trgovanja, neto razlika u padu iz perspektive prodavca zaštite koji ima negativan znak. U cilju izračunavanja zahteva za specifični rizik, izuzev ugovora protiv-razmene za ukupno izmirenje "total return swap", treba primeniti rok dospeća ugovora kreditnog derivata, umesto obaveznog dospeća. Pozicije su definisane kao u nastavku:
  - 1.1 ugovor protiv-razmene za ukupno izmirenje "total return swap" stvara dugu poziciju u opštem riziku referentne obaveze i kratke pozicije u opštem riziku državne obveznice sa rokom dospeća jednakim sa periodom do sledećeg određivanja kamatne stope i kojem je određena težina rizika od 0% prema standardizovanom pristupu za kreditni rizik. Takođe, ovaj ugovor stvara dugu poziciju u specifičnom riziku referentne obaveze;
  - 1.2 neizmireni kreditni ugovor protiv-razmene „credit default swap“ ne stvara poziciju za opšti rizik. U cilju specifičnog rizika, banka treba da stvara dugu sintetičku poziciju u obavezi referentnog entiteta, osim ako derivativ ima spoljašnju procenu i ispunjava kriterijume stavke kvalifikovanog duga, u kom slučaju dugi položaj u derivacionom ugovoru je registrovan. Ukoliko premija ili plaćanje kamate su zakasnele u ovom proizvodu, ovi novčani tokovi treba da budu predstavljeni kao zamišljene pozicije u državnim obveznicama;
  - 1.3 kreditna nota koja glasi na jedno ime "single name credit linked note" stvara dugu poziciju u opštem riziku same note kao proizvod kamatne stope. Za potrebe specifičnog rizika duga sintetička pozicija se stvara u obavezu referentnog entiteta. Duga dodatna pozicija se stvara u emitenta note. U slučajevima kada povezani notirani kreditni ugovor „credit linked note“ ima spoljašnju procenu i ispunjava kriterijume kao stavka kvalifikovanog duga, treba se registrovati samo jedna duga pozicija sa specifičnim rizikom note.
  - 1.4 osim jedne duge pozicije u određenom riziku izdavača note, kreditna nota koja je vezana za više od jednog subjekta "multiple name credit linked note" koja obezbeđuje proporcionalnu zaštitu stvara poziciju za svaki referentni subjekat, sa ukupnom zamišljenim iznosom ugovora određen među pozicijama prema proporcionalnosti ukupnog zamišljenog iznosa što svaka izloženost predstavlja referentni subjekat. Kada se više od jedne obaveze referentnog subjekta može se izabrati, obaveza sa najvećem ponderisanjem određuje specifični rizik;

2. Za stranke koju koja vrši prenos kreditnog rizika (kupac kreditne zaštite), pozicije se određuju kao princip pregleda prodavca zaštite izuzev ugovora o kreditnoj noti "credit linked note" (koji nema kratku poziciju u emitenta). Prilikom izračunavanja zahteva za kapital za "kupca kreditne zaštite", mora se koristiti zamišljeni iznosi ugovora kreditnog derivata. Bez obzira na prvu rečenicu, banka može izabrati da zameni zamišljeni iznos sa zamišljenim iznosom plus razliku u neto tržišne vrednosti derivatnog ugovora od početka trgovanja, neto razliku u padu sa perspektive prodavca zaštite koji nosi negativan znak. Ukoliko u datom trenutku postoji ugovor opcije poziva „call option“ u kombinaciji sa "step-up" povećanjem, takav slučaj se tretira kao rok dospeća zaštite.

Član 80.

Hartije od vrednosti prodate po ugovoru o otkupu ili pozajmljivanju

Emitent hartija od vrednosti ili zagarantovanih prava koja se odnose na naziv hartija od vrednosti u ugovoru o otkupu i pozajmljivanja hartija od vrednosti u zajmu hartija od vrednosti treba da uključuju ove hartije od vrednosti u izračunavanju zahteva za kapital prema ovom poglavlju u slučajevima kada ove hartije od vrednosti su pozicije u knjizi trgovanja.

Član 81.

Specifični rizici i opšti rizici

1. Rizik pozicije u trgovanom instrumentu duga ili kapitala (ili derivat duga ili kapitala) treba se podeliti na dve komponente kako bi se izračunao zahtevani kapital za specifični rizik i opšti rizik.
2. Specifični rizik je rizik promene cena u određenom instrumentu zbog faktora vezanih za emitenta tog instrumenta ili u slučaju derivacionog finansijskog instrumenta, emitenta osnovnog instrumenta.
3. Opšti rizik je rizik promene cene u instrumentu (u slučaju trgovanih instrumenta ili derivacionih instrumenata duga) zbog promene nivoa kamatne stope ili (u slučaju instrumenata kapitala ili derivacionih instrumenata kapitala) zbog velikih kretanja tržišta kapitala koji nisu povezani sa bilo kojom specifičnom osobinom pojedinih hartija od vrednosti.

POTPOGLAVLJE II
TRGOVANI INSTRUMENTI DUGA

Član 82.

Izračunavanje zahteva za kapital za rizik pozicije instrumenata duga

1. Banke treba klasifikovati svoje neto pozicije na instrumente duga prema valuti u kojoj su izražene. Zahtev kapitala za opšti rizik i specifični rizik treba izračunati za neto poziciju u svakoj valuti odvojeno.
2. Zahtev kapitala za rizik pozicije u instrumentima duga treba izračunati kao zbir zahteva kapitala za specifični rizik i opšti rizik u instrumentima duga.
3. Zahtev kapitala za specifični rizik u instrumentima duga se izračunava u skladu sa članovima 83. i 84. ove uredbe.
4. Zahtev kapitala za opšti rizik u instrumentima duga treba da se izračunava u skladu sa članom 85. ove uredbe.

Član 83.

Specifični rizik

1. Banke treba da klasifikuju sve neto pozicije u instrumentima duga u odgovarajućoj kategoriji instrumenata duga iz tabele 1, stava 1. ovog člana, na osnovu njihovog emitenta/obaveznika i njihovog preostalog roka dospeća. Neto pozicije klasifikovane u instrumentima duga potom se umnožavaju sa ponderisanjima opisanim u tabeli 1 ovog stava za pojedinačnu kategoriju instrumenta duga kojem pripada. Zahtev kapitala za specifični rizik za instrumente duga treba izračunati kao zbir ponderisanih pozicija (bez obzira ako su kratke ili duge pozicije).

Tabela 1: Kategorije instrumenata duga i ponderisanja utvrđenih za obračun zahteva kapitala za specifični rizik (opterećenja u kapitalu) za instrumente duga

	Kategorije instrumenata duga	Ponderisanja za opterećenja kapitala za specifični rizik
1	Hartije od vrednosti duga izdate ili garantovane od centralnih vlada, izdate od centralnih banaka,	0%

	<p>međunarodnih organizacija, multilateralnih razvojnih banaka ili regionalnih vlada ili lokalnih vlasti zemalja članica EU-a, i koje se mogu kvalifikovati za stepen kreditnog kvaliteta 1 u skladu sa standardizovanim pristupom kreditnom riziku ili koji dobijaju ponderisani rizik 0%.</p>	
2	<p>Hartije od vrednosti duga izdate ili garantovane od centralnih vlada, izdate od centralnih banaka, međunarodnih organizacija, multilateralnih razvojnih banaka ili regionalnih vlada ili lokalnih vlasti zemalja članica EU-a, i koje se mogu kvalifikovati za stepen kreditnog kvaliteta 2 ili 3 u skladu sa standardizovanim pristupom kreditnom riziku.</p> <p>Hartije od vrednosti duga izdate ili garantovane od institucija i kvalifikovane za stepen kreditnog kvaliteta 1 ili 2 u skladu sa standardizovanim pristupom kreditnom riziku.</p> <p>Hartije od vrednosti duga izdate ili garantovane od institucija i kvalifikovane za stepen kreditnog kvaliteta 3 u skladu sa članom 18. standardizovanog pristupa kreditnom riziku ove uredbe.</p> <p>Hartije od vrednosti izdate ili garantovane od korporacije i kvalifikovane za stepen kreditnog kvaliteta 1 ili 2 u skladu sa standardizovanim pristupom kreditnom riziku.</p> <p>Ostale kvalifikovane stavke kao što su definisane u članu 84. ove uredbe.</p>	<p>0,25%, ukoliko preostali rok dospeća je 6 meseci ili manje.</p> <p>1,00%, ukoliko je preostali rok dospeća je veći od 6 i do uključivanja perioda od 24 meseci.</p> <p>1,60%, ukoliko je preostali rok dospeća prelazi 24 meseci.</p>
3	<p>Hartije od vrednosti duga izdate ili garantovane od centralnih vlada, izdate od centralnih banaka, međunarodnih organizacija, multilateralnih razvojnih</p>	8.00%

	<p>banaka ili regionalnih vlada ili lokalnih vlasti zemalja članica EU-a, i koje se mogu kvalifikovati za stepen kreditnog kvaliteta 4 ili 5 u skladu sa standardizovanim pristupom kreditnom riziku.</p> <p>Hartije od vrednosti izdate ili garantovane od korporacije i kvalifikovane za stepen kreditnog kvaliteta 3 ili 4 u skladu sa standardizovanim pristupom kreditnom riziku.</p> <p>Izloženosti za koje kreditna procena od imenovanog ISKP-a ne postoji.</p>	
4	<p>Hartije od vrednosti duga izdate ili garantovane od centralnih vlada, izdate od centralnih banaka, međunarodnih organizacija, multilateralnih razvojnih banaka ili regionalnih vlada ili lokalnih vlasti zemalja članica EU-a, i koje se mogu kvalifikovati za stepen kreditnog kvaliteta 6 u skladu sa standardizovanim pristupom kreditnom riziku.</p> <p>Hartije od vrednosti duga izdate ili garantovane od korporacije i kvalifikovane za stepen kreditnog kvaliteta 5 ili 6 u skladu sa standardizovanim pristupom kreditnom riziku.</p>	12.00%

2. Banke treba da koriste najveće ponderisanje prikazano u tabeli 1 prvog stava ovog člana, što je 12%, za instrumente duga za koje postoji povećan rizik zbog nedovoljne solventnosti emitenta ili likvidnosti instrumenta.

Član 84.

Ostale kvalifikovane stavke

1. Ostale kvalifikovane stavke su:
  - 1.1 duge i kratke pozicije na imovini za koje kreditna procena od imenovanog ISKP-a ne postoji i koje ispunjavaju sve dole navedene kriterijume:
    - 1.1.1 od banke se smatraju da su dovoljno likvidna;

- 1.1.2 kvalitet investicije je prema samoj diskreciji banke kao onaj od imovine utvrđene u drugom redu tabele 1 člana 83. ove uredbe, stav 1;
  - 1.1.3 svrstane su najmanje na jednom uređenom tržištu.
  - 1.2 duge i kratke pozicije imovine izdate od institucija predmet zahteva za kapital definisane u ovom poglavlju koje banka smatra dovoljno likvidnom a kvalitet investicije je prema samoj diskreciji banke, najmanje kao onaj iz sredstava utvrđenih u drugi red tabele 1 iz člana 83. stav 1;
  - 1.3 hartije od vrednosti izdate od institucija koja se smatraju da su istog ili višeg kvaliteta od izloženosti za institucije sa stepenom kreditnog kvaliteta 2 prema standardizovanom pristupu za kreditni rizik.
2. Banke koje primenjuju tačke 1.1. i 1.2. ovog člana moraju imati dokumentovane metodologije za procenjivanje ukoliko imovine ispunjavaju kriterijume tih stavova i trebaju obavestiti CBK-a vezano za tu metodologiju.

Član 85.

Opšti rizik

Banke mogu koristiti pristup za obračunavanje zahteva za kapital o opštem riziku, na osnovu roka dospeća (u skladu sa članom 86. ove uredbe) ili na osnovu trajanja (u skladu sa članom 87. ove uredbe). Banke mogu stalno primeniti odabrani pristup.

Član 86.

Pristup zasnovan na dospeću

1. Postupak za izračunavanje zahteva kapitala u odnosu na opšti rizik obuhvata dva osnovna koraka. Prvo, sve pozicije treba ponderisati prema dospeću (kako je definisano u stavu 2. ovog člana) kako bi se izračunao iznos kapitala u odnosu na njih. Drugo, dozvoljavanje treba se vršiti za ovaj zahtev da se smanji kada ponderisana pozicija se drži prema suprotnoj ponderisanoj poziciji unutar istog intervala dospeća. Smanjenje na zahtev takođe treba dozvoliti kada suprotne ponderisane pozicije padaju u različitim intervalima dospeća, sa veličinom ovog smanjenja zajedno zavise ukoliko obe pozicije spadaju u istu zonu ili ne, i ukoliko spadaju u određene zone. Zajedno postoje tri zone (grupe intervala dospeća).
2. Banke treba da određuju njihove neto pozicije u odgovarajućim intervalima dospeća prema potrebi u koloni 2 ili 3, u tabeli 2 stava 4. ovog člana. Ovo treba da se vrši na osnovu preostalog dospeća u slučaju instrumenata fiksne stope i na osnovu perioda dok se ne uređuje buduća kamatna stopa u slučaju instrumenata kada kamatna stopa je promenljiva pre konačnog dospeća. Banke takođe treba da razlikuju instrumente duga sa kuponom od 3% ili više i one sa kuponom manjim od 3%, i time ih raspoređuju u kolonu 2 ili kolonu 3, tabele 2

ovog člana. Banke zatim trebaju umnožiti svaki instrument duga sa ponderisanjem određenog vremenskog intervala u koloni 4 tabele 2 ovog člana.

3. Banke treba da izračunaju zbir dugih ponderisanih pozicija i zbir kratkih pozicija koje se ponderišu u svakom vremenskom intervalu. Zbir dugih pozicija koji odgovara zbiru kratkih pozicija u datom vremenskom intervalu predstavlja poziciju koja se slaže u tom vremenskom intervalu, dok duga ili kratka pozicija pokazuje neusklađen položaj u istom vremenskom intervalu. Potom se moraju izračunati ukupne vrednosti ponderisanih pozicija usklađene u svim vremenskim intervalima.
4. Banke će izračunati zbir dugih ponderisanih pozicija neusklađenih za vremenske intervale obuhvaćenim u svaku zonu u tabeli 2 ovog stava, kako bi se dobila duga ponderisana pozicija neusklađena za svaku zonu. Slično, zbir kratkih ponderisanih pozicija neusklađenih za svaki vremenski interval u datoj zoni treba ih dodati kako bi se izračunao kratka ponderisana pozicija za tu zonu. Deo dugih ponderisanih neusklađenih pozicija za istu zonu je ponderisana usklađena pozicija za tu zonu. Deo duge ili kratke ponderisane neusklađene pozicije za zonu koja ne može da se uskladi je ponderisana neusklađena pozicija za tu zonu.

Tabela 2.

Zona	Vremenski interval		Ponderisanje (u %)	Pretpostavljena izmena kamatne stope (u %)
	Kupon od 3% ili više	Kupon niži od 3%		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Jedan	$0 \leq 1$ mesec	$0 \leq 1$ meseci	0,00	-
	$> 1 \leq 3$ meseci	$> 1 \leq 3$ meseci	0,20	1,00
	$> 3 \leq 6$ meseci	$> 3 \leq 6$ meseci	0,40	1,00
	$> 6 \leq 12$ meseci	$> 6 \leq 12$ meseci	0,70	1,00
Dva	$> 1 \leq 2$ godine	$> 1,0 \leq 1,9$ meseci	1,25	0,90
	$> 2 \leq 3$ godine	$> 1,9 \leq 2,8$ meseci	1,75	0,80
	$> 3 \leq 4$ godine	$> 2,8 \leq 3,6$ meseci	2,25	0,75
Tri	$> 4 \leq 5$ godine	$> 3,6 \leq 4,3$ meseci	2,75	0,75
	$> 5 \leq 7$ godine	$> 4,3 \leq 5,7$ meseci	3,25	0,70
	$> 7 \leq 10$ godine	$> 5,7 \leq 7,3$ meseci	3,75	0,65
	$> 10 \leq 15$ godine	$> 7,3 \leq 9,3$ meseci	4,50	0,60

	> 15 ≤ 20 godine	> 9,3 ≤ 10,6 meseci	5,25	0,60
	> 20 godine	> 10,6 ≤ 12,0 meseci	6,00	0,60
		> 12,0 ≤ 20,0 meseci	8,00	0,60
		> 20 meseci	12,50	0,60

5. Zbir duge (kratke) ponderisane neusklađene pozicije u zoni jedan koji se usklađuje od kratke (duge) ponderisane neusklađene pozicije u zoni dva treba potom da se izračunava. To se treba pozivati na stav 9. ovog člana kao ponderisana usklađena pozicija između zone jedan i dva. Isto izračunavanje treba da se vrši zatim što se tiče onog dela ponderisane neusklađene pozicije u zoni tri kako bi se izračunao ponderisana usklađena pozicija između zone dva i tri.
6. Banka može promeniti redosled u stav 5. ovog člana što se tiče izračunavanja ponderisane usklađene pozicije između zone dva i tri pre izračunavanja te pozicije između zone jedan i dva.
7. Ostatak ponderisane neusklađene pozicije u zoni 1, treba potom da se usklađuje sa onom što ostaje za zonu tri nakon što zona tri bude usklađena sa zonom dva kako bi se dobila ponderisana usklađena pozicija između zone jedan i tri.
8. Preostale pozicije, nakon tri izračunate proračuna podeljene na stavove 5, 6. i 7. ovog člana, treba da se sabiraju.
9. Zahtev kapitala banke treba izračunati kao zbir:
  - 9.1 10% zbira ponderisanih usklađenih pozicija u svim vremenskim intervalima;
  - 9.2 40% ponderisane usklađene pozicije u zoni jedan;
  - 9.3 30% ponderisane usklađene pozicije u zoni dva;
  - 9.4 30% ponderisane usklađene pozicije u zoni tri;
  - 9.5 40% ponderisane usklađene pozicije između zone jedan i dva i između zone dva i tri (vidi stav 5);
  - 9.6 150% ponderisane usklađene pozicije između zone jedan i tri; i
  - 9.7 100% preostalih ponderisanih neusklađenih pozicija.

Član 87.

Pristup zasnovan na trajanju

1. Prema pristupu zasnovanog na trajanju, banke treba da uzmu tržišnu vrednost svakog instrumenta duga sa fiksnom stopom i da izračunavaju njihov prinos do dospeća, što je stopa popusta koja se podrazumeva za taj instrument. U slučaju instrumenata sa promenljivom stopom, banke treba da uzmu tržišnu vrednost svakog instrumenta i izračunati njihov prinos za period jednak vremenskom periodu kada kamatna stopa se može promeniti.
2. Banka potom mora izračunati modifikovano trajanje svakog instrumenta duga na osnovu sledeće formule:

$$MD = \frac{D}{(1+r)}$$

gde :

MD = modifikovano trajanje

D = trajanje

r = prinos u dospeću

Ct = plaćanje sredstava za period t

m = ukupno dospeća

t = vreme

$$D = \frac{\sum_{t=1}^m \frac{tC_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=1}^m \frac{C_t}{(1+r)^t}}$$

3. Banke potom moraju klasifikovati svaki instrument duga u odgovarajućoj zoni u tabeli 3 ovog stava. Klasifikacija treba da se vrši na osnovu modifikovanog trajanja.

Tabela 3: Klasifikacija instrumenata duga prema modifikovanom trajanju

Zona	Modifikovano trajanje	Pretpostavljena izmene kamatne stope (u %)
(1)	(2)	(3)
Jedan	$> 0.0 \leq 1.0$	1,00
Dva	$> 1.0 \leq 3.6$	0,85
Tri	> 3.6	0,70

4. Banke zatim moraju da izračunaju ponderisanu poziciju trajanja za svaki instrument množenjem tržišne cene ovog instrumenta sa modifikovanim trajanjem i navodnu promenu kamatne stope za instrument sa određenim modifikovanim trajanjem (vidi kolonu 3 tabele 3) stava 3. ovog člana.
5. Banka treba da izračuna duge pozicije ponderisanog trajanja i kratke pozicije ponderisanog trajanja u okviru svake zone. Zbir dugih pozicija koji se uklapa sa zbirom kratkih pozicija u okviru svake zone je ponderisana pozicija usklađenog trajanja dužine za tu zonu. Banka zatim treba izračunati pozicije ponderisanog trajanja neusklađene za svaku zonu. Onda mora slediti postupke utvrđene za ponderisane neusklađene pozicije u stavovima 5. do 8, definisanim u članu 86.
6. Zahtev kapitala banke treba zatim izračunati kao zbir:
  - 6.1 2% ponderisane pozicije usklađenog trajanja za svaku zonu;
  - 6.2 40% ponderisane pozicije usklađenog trajanja između zone jedan i dva i između zone dva i tri;
  - 6.3 150% ponderisane pozicije usklađenog trajanja između zona jedan i tri; i
  - 6.4 100% preostale pozicije ponderisanog neusklađenog trajanja.

POTPOGLAVLJE III INSTRUMENTI KAPITALA

Član 88.

Neto pozicije u instrumentima kapitala

1. Banka treba odvojeno da sabira sve neto duge pozicije i sve neto kratke pozicije u skladu sa članom 74. ove uredbe. Zbir apsolutnih vrednosti ovih pozicija predstavlja ukupnu bruto poziciju.
2. Banka mora izračunati, odvojeno za svako tržište, razliku između dugih neto pozicija i kratkih neto pozicija. Zbir apsolutnih vrednosti ovih razlika predstavlja ukupnu neto poziciju.

Član 89.

Specifičan rizik za instrumente kapitala

Banka trebada umnoži ukupno bruto poziciju sa 12% kako bi izračunala svoj zahtev za kapital za specifičan rizik.

Član 90.

Opšti rizik za instrumente kapitala

Zahtev za kapital za opšti rizik se obračunava množenjem ukupno neto pozicije banke sa 12%.

Član 91.

Indeksi akcija

1. Ugovori budućnosti o indeksima akcija „stock index futures“, delta ponderisani ekvivalenti u ugovorima budućnosti o indeksima akcija i indeksa akcija „stock-index futures“ zajedno, u daljem tekstu "ugovori budućnosti o indeksima akcija" „stock –index futures“ mogu se podeliti na pozicije u svakom od sadržanih akcija. Ove pozicije mogu se tretirati kao osnovne pozicije određenih instrumenata kapitala i mogu se netirati (nadoknaditi) sa samim suprotnim pozicijama u osnovnim instrumentima. Banke, zatim treba obavestiti CBK o korišćenju ovog tretmana.
2. U slučajevima kada ugovor budućnosti o indeksima akcija nije podeljen na svoje osnovne pozicije, onda to treba tretirati kao jedinstveni instrument kapitala. Međutim, zahtev za kapital za specifični rizik za ovaj jedinstveni instrument kapitala može se isključiti u slučajevima kada ugovor budućnosti o indeksu akcije u pitanju trguje se na berzi i predstavlja prikladan i diversifikovan indeks na pravi način.

POTPOGLAVLJE IV FARUKU KONTROLL
POTPISIVANJE HARTIJA OD VREDNOSTI “UNDERWRITING”

Član 92
Smanjenje neto pozicija.

1. U slučajevima „underwriting“ potpisa instrumenata duga i instrumenata kapitala, banka može koristiti sledeći postupak prilikom izračunavanja zahteva za kapital. Prvo, banka mora izračunati neto pozicije oduzimanjem potpisanih „underwriting“ pozicija od strane trećih lica na osnovu formalnih sporazuma. Banka kasnije treba smanjiti neto pozicije putem faktora smanjenja predstavljenih u tabeli 4. ovog stava a zatim izračunati njen zahtev za kapital koristeći pozicije smanjene potpisom.

Tabela 4.

Radni dan 0	100%
Radni dan 1	90%
Radni dan 2. do 3.	75%
Radni dan 4	50%
Radni dan 5	25%
Nakon 5. radnog dana	0%

"Radni dan 0" podrazumeva radni dan kada banka bezuslovno preuzima na sebe da će primiti određeni iznos hartija od vrednosti po ceni utvrđenoj ugovorom.

2. Banka treba obavestiti unapred CBK-a o primeni stava 1 ovog člana.

POTPOGLAVLJE V
ZAHTEV ZA KAPITAL ZA POSEBAN RIZIK ZA POZICIJE ZAŠTIĆENE OD
KREDITNIH DERIVATA

Član 93.

Dozvola za zaštitu kreditnih derivativa

1. Dozvola će se dati za korišćenje zaštite sa kreditnim derivatima u skladu sa principima utvrđenih u stavove 2. do 6. ovog člana.
2. Banke treba da tretiraju poziciju na kreditnom derivatu kao "stranu" kao i zaštićenu poziciju koja ima istu nominalnu vrednost ili, ako je primenjivo, istu nominalnu vrednost kao druga „strana“.
3. Potpuna dozvola će se dati kada vrednosti obe "strane" uvek se kreću u suprotnim pravcima i imaju približno istu veličinu. Ovaj slučaj će se primeniti samo na situacije opisane u nastavku:
  - 3.1 obe "strane" se sastoje od identičnih instrumenata;
  - 3.2 duga pozicija u novcu je zaštićena ugovornom protiv razmenom za izmirenje ukupnog iznosa od kamatne stope „total rate of return swap“ (ili obrnuto) i postoji potpuna usklađenost između referentne obaveze i osnovne izloženosti (tj. pozicija u novcu). Rok dospeća ugovora protiv-razmene „swap“ može biti drugačiji od osnovne izloženosti. U takvim situacijama zahtev za kapital za specifičan rizik ne treba se primenjivati na nijednoj strani pozicije.
4. Naknada od 80% će se primenjivati u slučajevima kada vrednosti obe "strane" uvek se kreću u suprotnim pravcima i kada postoji identična usklađenost što se tiče referentne obaveze, dospeća referentne obaveze i kreditnog derivata i valute osnovne izloženosti. Pored toga, glavne karakteristike ugovora kreditnog derivata ne bi trebalo da dovedu do stvarnog kretanja cene kreditnog derivata tako da materijalno odstupaju od kretanja cena pozicija u novcu. Za nivo da transakcija prenosi rizik, naknada od 80% specifičnog rizika treba primeniti na strani transakcije sa najvišim zahtevom za kapital, dok zahtevi za specifični rizik s druge strane, treba da bude nula.
5. Delimična dozvola se daje, isključujući slučajeve iz stava 3. i 4. ovog člana, za slučajeve kao u nastavku:
  - 5.1 pozicija ispunjava uslove iz stava 3, tačka 3.2, ali postoji neusklađenost sredstava između referentne obaveze i osnovne izloženosti. Međutim, ove pozicije ispunjavaju sledeće uslove:

5.1.1 referentna obaveza se svrstava na istom nivou (pari passu) ili na nižem nivou (junior) prednosti u poređenju sa osnovnom obavezom;

5.1.2 osnovna obaveza i referentna obaveza imaju istog obaveznika i imaju obavezne unakrsne klauzule neispunjavanja „cross-default“ ili unakrsne ubrzane klauzule „cross –acceleration“;

5.2 pozicija ispunjava uslove iz stava 3. tačka 3.1. ili stava 4. ali postoji neusklađenost u valuti ili u rok dospeća između kreditne zaštite i osnovnih sredstava („underlying asset“). Takva neusklađenost u valuti treba uključiti u izračunavanje zahteva za kapital za rizik iz razmene valute;

5.3 pozicija ispunjava uslove iz stava 4. ovog člana, ali postoji neusklađenost u sredstvima između pozicije u novcu i kreditnog derivata. Međutim, osnovno sredstvo je uključeno u (dostavljene) obaveze u dokumentaciji kreditnog derivata.

U cilju davanja delimičnog odobrenja, da ne bi se izračunao zahtev za kapital za specifični rizik za svaku stranu transakcije, treba primeniti samo najviši zahtev od dva zahteva za kapital.

6. U svim ostalim slučajevima koji nisu obuhvaćeni u stavovima 3. do 5. ovog člana, zahtev za kapital za specifični rizik treba izračunati odvojeno za obe strane pozicija.

Član 94.

Dozvole za zaštitu sa kreditnim derivativima prvo – radi neuspeha “first to default” i nth – radi neuspeha “nth-to default”

1. U slučaju kreditnih derivata prvo – radi neuspeha "first-to-default" i nth- radi neuspeha, primenjuje se sledeći postupak u vezi dozvole koja se treba dati u skladu sa članom 93. ove uredbe:

1.1 u slučajevima kada banka dobija kreditnu zaštitu za određeni broj referentnih subjekata odakle teče kreditni derivat prema uslovima da prvi neuspeh od sredstava može pokrenuti plaćanje i slučaj takvog neuspeha će raskinuti ugovor, banka može nadoknaditi specifični rizik referentnog entiteta na koje se primenjuje obaveza u nižim procentima specifičnog rizika između osnovnih referentnih entiteta prema tabeli 1. člana 83. ove uredbe (trgovani instrumenti duga).

1.2 u slučajevima kada n-th neuspeh u okviru izloženosti podstiče plaćanje po kreditnoj zaštiti, kupac kreditne zaštite može samo nadoknaditi specifični rizik ukoliko zaštita takođe je uzeta za neuspehe 1 do n-1 ili kada neuspesi n-1 su se dogodili. U takvim slučajevima, metodologija definisana u tački 1.1. ovog člana za kreditne derivate od prvog neuspeha treba da se izmeni prikladno za proizvode n-th neuspeha.

POTPOGLAVLJE VI
ZAHTEVI KAPITALA ZA RIZIK SA POZICIJA NA ROBU "COMMODITIES"

Član 95.

Izbor pristupa riziku sa pozicija na robu

Subjekat članova od 96. do 101. ove uredbe, banke treba da izračunavaju zahteve kapitala za rizik robe sa jednom od pristupa navedenih u članovima 99, 100. ili 101. ove uredbe.

Član 96.

Dopunska poslovanja robe

1. Banke sa dopunskim poslovanjem poljoprivredne robe mogu utvrditi zahteve kapitala za svoje fizičke zalihe robe na kraju svake godine za narednu godinu kada su ispunjeni svi ovi uslovi:
  - 1.1 u svako doba godine zadržava kapital za ovaj rizik koji nije niži od proseka zahteva kapitala za taj projektovani rizik na konzervativnoj osnovi za narednu godinu;
  - 1.2 predviđa na konzervativnoj osnovi očekivanu neodrživost za rezultat izračunat u tački 1.1 ovog stava;
  - 1.3 prosečni zahtev za kapital za ovaj rizik ne prelazi 5% regulatornog kapitala ili 1 milion evra, i uzimajući u obzir nestabilnost procenjenu u skladu sa tačkom 1.2 ovog stava, najviša očekivana tačka zahteva za kapital ne prelazi 6,5 % regulatornog kapitala;
  - 1.4 banka neprestano kontroliše ukoliko objavljene projekcije iz tačke 1.1. i 1.2. ovog stava i dalje odražavaju stvarnost.
2. Banke će unapred obavestiti CBK o korišćenju opcija datih u stavu 1. ovog člana.

Član 97.

Pozicije u robi

1. Svaka pozicija u robi ili robnim derivatima treba da bude izražena u obliku standardne jedinice merenja. Sadašnja cena "spot" u svakoj robi treba da bude izražena u prijavljenoj valuti.

2. Pozicije u zlatu ili zlatnim derivativima smatraju se predmetom rizika razmene valute, po potrebi, radi izračunavanja rizika roba.
3. Za potrebe člana 100. stav 1. višak dugih pozicija banke prema kratkim pozicijama ili obrnuto, u istoj robi i istovetnim ugovorima budućnosti u podlogi robe „commodity futures“, opcije i garancije smatraće se neto pozicija za svaku robu. Derivatne instrumente treba tretirati, kako je navedeno u članu 98. ovog poglavlja, kao pozicije na osnovnoj robi „underlying commodity“.
4. U svrhu izračunavanja jedne pozicije u nekoj robi, sledeće pozicije se tretiraju kao pozicije u istoj robi:
  - 4.1 pozicije u različitim potkategorijama robe u slučajevima kada su potkategorije razmenljive u odnosu jedne na drugu;
  - 4.2 pozicije u sličnoj robi, ukoliko su bliske razmene jedna sa drugom i u slučaju da koeficijent korelacije od 0,9 između kretanja cena može biti jasno određen tokom jednogodišnjeg perioda.

Član 98. Posebni instrumenti

1. Ugovori budućnosti u podlogi robe (eng. „commodity futures“) i preuzete obaveze u skladu sa prethodnom usklađivanju (eng. „forward commitments“) za kupovinu ili prodaju pojedinačne robe treba uključiti u sistem merenja kao zamišljeni iznosi što se tiče standardne jedinice mere i treba da se određuje rok dospeća sa referencom prema datumu dospeća.
2. Ugovori protiv-razmene u robi „commodity swaps“ gde je jedna strana transakcije fiksna cena a druga strana je sadašnja tržišna cena treba se tretirati kao niz pozicija jednaka sa zamišljenim iznosom ugovora, sa pozicijom koja odgovara svakoj uplati u ugovoru protiv-razmene „swap“, gde je to primenjivo, i klasifikovano u vremenskim intervalima prema članu 99. stav 1. Pozicije treba biti duge pozicije ako banka plati fiksnu cenu i prima promenljivu cenu i kratke pozicije ako banka prihvata fiksnu cenu i plaća promenljivu cenu. Ugovori protiv-razmene u robi „commodity swap“ gde strane transakcije su u različitoj robi moraju se prijaviti na odgovarajućem stepenu izveštavanja prema pristupu stepena dospeća.
3. Opcije "options“ i garancije "warrants“ u robi ili derivativima robe treba tretirati kao da su pozicije jednake vrednosti iznosa osnovne robe na koju se opcija odnosi, pomnožena sa koeficijentom delta za svrhe ovog poglavlja. Poslednje pozicije mogu se netirati u odnosu na pozicije nadoknadive na osnovnu identičnu robu ili derivativ robe. Koeficijent delta korišćen treba da bude od određene berze gde se trguju instrumenti. Za opcije koje se trguju

van berze "OTC options" ili kada koeficijent delta nije dostupan sa određene berze, banka može sama izračunati ovaj koeficijent koristeći odgovarajući model uz prethodno odobrenje CBK-a. Odobrenje će se dati ukoliko model na odgovarajući način proceni stepen promene vrednosti opcija ili vrednosti garancija u vezi malih promena tržišne cene osnovne robe. Banke takođe treba adekvatno odražavati druge rizike vezane za opcije, pored rizika koeficijenta delta što se tiče zahteva kapitala.

4. Kada banka je jedna od dole navedenih, treba da obuhvata robu određena u obračun zahteva kapitala za rizik robe:
  - 4.1 prenosilac robe ili zagantovanih prava vezanih za naziv robe u ugovoru otkupu;
  - 4.2 zajmodavac robe u ugovoru o zajmu za robu.

Član 99. Pristup prema stepenu dospeća

1. Banka će koristiti poseban stepen dospeća u skladu sa Tabelom 1 ovog stava i člana, za svaku robu. Sve pozicije u toj robi treba odrediti u odgovarajućim intervalima dospeća. Fizičke zalihe treba odrediti u interval dospeća od 0 meseci do/i uključujući 1. mesec.

Tabela 1.

Intervali dospeća (1)	Stopa distribucije (u %) (2)
$0 \leq 1$ mesec	1,50
$> 1 \leq 3$ meseci	1,50
$> 3 \leq 6$ meseci	1,50
$> 6 \leq 12$ meseci	1,50
$> 1 \leq 2$ godine	1,50
$> 2 \leq 3$ godine	1,50
> 3 godine	1,50

2. Pozicije u istoj robi mogu se nadoknaditi između njih i rasporediti u dotičnim intervalima dospeća na neto osnovi za pozicije kao u sledeće:
  - 2.1 pozicije u ugovorima koji dospevaju istog datuma;
  - 2.2 pozicije u ugovorima koji dospevaju u roku od 10 dana između njih, ukoliko ugovori se trguju na tržištima koja imaju datum dana isporuke.

3. Banka treba da izračunava zbir dugih pozicija i zbir kratkih pozicija u svakom intervalu dospeća. Zbir dugih pozicija koje se nadoknađuju od zbira kratkih pozicija u datom vremenskom intervalu dospeća predstavlja poziciju usklađenu u tom intervalu, dok preostala duga ili kratka pozicija predstavlja neusklađenu poziciju za isti interval.
4. Deo duge neusklađene pozicije za određeni interval dospeća koji se usklađuje od neusklađenog dela kratke pozicije ili obrnuto, za interval dospeća dalje predstavlja poziciju usklađenu između dva intervala dospeća. Taj deo neusklađene duge ili kratke pozicije koja ne može da se usklađuje predstavlja neusklađenu poziciju.
5. Zahtev za kapital banke za svaku robu treba izračunati na osnovu relevantnih stepena dospeća kao zbir sledećih pozicija:
  - 5.1 zbir iznos dugih i kratkih usklađenih pozicija pomnožene sa odgovarajućom stopom širenja „spread rate“ kao što je utvrđeno u drugoj koloni Tabele 1 za svaki interval dospeća i pomnoženo sa trenutnom „spot“ cenom robe;
  - 5.2 usklađena pozicija između dva intervala dospeća za svaki interval dospeća u kome jedna neusklađena pozicija je prenošena, pomnožena sa 0,6%, što predstavlja stopu prenosa „carry rate“ i „spot“ cenu robe;
  - 5.3 preostale neusklađene pozicije, pomnožene sa 15%, što je direktna stopa "outright rate" i trenutna "spot" cena robe.
6. Ukupni zahtevi za kapital banke za rizik robe trebaju se obračunati kao zbir zahteva kapitala obračunatih za svaku robu u skladu sa stavom 5. ovog člana.

Član 100. Jednostavan pristup

1. Zahtev za kapital banke za svaku robu se obračuna kao zbir sledećih elemenata:
  - 1.1 15% neto, duge ili kratke, pozicije, pomnožene trenutnom „spot“ cenom robe;
  - 1.2 3% bruto, duge plus kratke, pozicije pomnožene trenutnom „spot“ cenom robe;
2. Ukupni kapitalni zahtevi banke za rizik robe se obračunava kao zbir kapitalnih zahteva za svaku robu u skladu sa stavom 1. ovog člana.

Član 101. Prošireni pristup prema nivou dospeća

1. Banke mogu koristiti stopu raspodele „spread“, prenosa „carry“ i direktnu stopu „outright“ navedenu u Tabeli 2. ovog stava umesto onih navedenih u članu 99. ove Uredbe, pod uslovom da banke:
  - 1.1 ostvaruju značajno poslovanje sa robom;

- 1.2 imaju odgovarajući portfolio u raznovrsnoj robi;
- 1.3 još uvek nisu u stanju da koriste unutrašnje modele u svrhu obračuna kapitalnih zahteva za rizik robe.

Tabela 2.

	Dragoceni metali (izuzev zlata)	Osnovni metali	Poljoprivredni proizvodi (meki)	Ostali, uključujući i energetske proizvode
Stopa raspodele (%)	1,0	1,2	1,5	1,5
Stopa prenosa (%)	0,3	0,5	0,6	0,6
Direktnu stopu (%)	8	10	12	15

2. Banke treba da unapred obaveste CBK o primeni ovog člana, zajedno sa dokazima o njihovom pokušaju za sprovođenje unutrašnjeg modela radi obračuna kapitalnih zahteva za rizik robe.

POTPOGLAVLJE VII

TRETMAN OPCIJA

Član 102.

Kapitalni zahtev za opcije

1. Banke koje samo kupuju opcije mogu koristiti jednostavan pristup za obračun kapitalnih zahteva.
2. Banke koje koriste jednostavan pristup treba da obračunaju kapitalne zahteve za opšti i specifični tržišni rizik.
3. Kapitalne zahteve obračunati prema stavu 2. ovog člana, treba dodati u odgovarajuću kategoriju, odnosno instrumente duga kojima se može trgovati, instrumente kapitala, razmenu valuta i robe.

4. Banke, za pozicije kupljene u pozivu „call” i u prodaji „put” prodaji, trebaju obračunati kapitalne zahteve kao najnižu vrednost između:
  - 4.1 tržišne vrednosti osnovnog instrumenta opcije pomnožena sa iznosom kapitalnih zahteva za specifični i opšti rizik; i
  - 4.2 tržišne vrednost opcije.
5. Banke, za duge pozicije u osnovnom instrumentu „long cash” praćenu opcijom kupljenom na prodaji „long put” ili za kratke pozicije u osnovnom instrumentu „short cash” praćenu opciju kupljenom na pozivu „long call”, treba da obračunaju kapitalne zahteve množenjem tržišna vrednosti osnovnog instrumenta sa iznosom kapitalnih zahteva specifičnog i opšteg rizika njenom tržištu, oduzimajući opciju koja može da generiše sredstva (ukoliko postoji takva pozicija) ograničena na nulu.
6. Banke treba da obračunaju opcije koje mogu da generišu sredstva na sledeći način:
  - 6.1 za opcije na pozivu, kao razlika između tržišne vrednosti osnovnog instrumenta i izvršne cene; i
  - 6.2 za opcije na prodaji, kao razlika između izvršne cene i tržišne vrednosti osnovnog instrumenta.

POTPOGLAVLJE VIII

RIZIK IZMIRENJA I SLOBODNIH DOZNAKA

Član 103.

Kapitalni zahtev za rizik izmirenja (angl. Settlement risk)

1. Banke koje vrše transakcije u instrumentima duga, instrumentima kapitala, stranih valuta, derivata i roba (*commodities*), mogu biti izložene riziku gubitaka koji proizilaze iz neizmirenja transakcije na dan izmirenja.
2. U slučaju da se ove transakcije ne izmire na dan izmirenja (dan dospeća), banka treba da obračuna promenu cene kojoj je izložena. Ova promena se obračunava kao razlika između cene izmirenja utvrđene Ugovorom za instrument duga, kapitala, stranih valuta ili roba instrumenta (*commodities*) i trenutne tržišne vrednosti kada je ta razlika pozitivna, tj. kada banka ima gubitke od ove vrednosti.
3. U slučaju da od razlike u ceni (u skladu sa stavom 2. ovog člana) banka ima gubitke, onda se ova razlika treba pomnožiti sa jednim od faktora ponderisanja navedenim u koloni B tabele 1 ovog člana, kako bi se obračunao kapitalni zahtev.

Tabela 1. Obračun regulatornog kapitala za rizik izmirenja

A. Broj radnih dana, nakon dana izmirenja	B. Faktori podnerisanja, u procentu ukupnog kapitala
5 – 15 dana	8
16 – 30 dana	50
31 – 45 dana	75
46 dana ili više	100

4. U slučajevima nefunkcionisanja bankarskog sistema (sistemski događaji) ili nefunkcionisanja platnog sistema, CBK može da, delimično ili u potpunosti, obustaviti primenu kapitalnih zahteva za rizik neizmirenih operacija, sve do povratka normale funkcije ovog sistema. U takvim slučajevima, neizmirenje transakcije od strane subjekta se ne smatra neuspehom izloženošću (angl. *default*), u smislu kreditnog rizika.

Član 104.

Kapitalni zahtevi za slobodne isporuke (angl. *Free deliveries*)

1. Rizik u vezi sa „slobodnim isporukama” se razlikuje od „rizika izmirenja” u smislu da u slučaju poslednjeg, banka još uvek nije primila nikakvu uplatu ili isporuku. Dok je, u slučaju slobodnih isporuka, banka već ostvarila trgovački aktivnost, ali uplata ili isporuka od druge strane još nije naplaćena (izmirena).
2. Banke treba da izdvoje kapital za rizik koji dolazi iz slobodnih isporuka, kao u sledećim slučajevima ovog stava i u skladu sa tabelom 2 ovog stava i člana:
  - 2.1 kada je platila za hartije od vrednosti, strane valute ili robu (commodities) pre nego što ih je primila (instrumente) ili kada je predala hartije od vrednosti, strane valute ili robu pre nego što je za njih primila uplatu;
  - 2.2 u slučaju međunarodnih transakcija, jedan ili više dana je prošlo od dana uplate ili isporuke (instrumenata).

Tabela 2. Kapitalni zahtevi za slobodne isporuke

	A	B	C

Vrsta transakcije	Do prve isplate ili izmirenja Ugovora	Od prve ugovorne isplate ili prve isporuke do četiri dana nakon ugovorne isplate ili isporuke	Od 5 radnih dana nakon druge ugovorne isplate ili kašnjenja isporuke
Slobodne isporuke	Ne primenjuje se kapitalni zahtev	Da se tretira kao izloženost, u skladu sa Uredbom o rizikom ponderisane izloženosti	Oduzima se preneti iznos i dodaje se trenutna pozitivna vrednost

3. U slučaju izloženosti riziku iz slobodnih isporuka u skladu sa kolonom C u tabeli 2, banke mogu ponderisati izloženosti sa 100% u svim takvim izloženostima.
4. Ukoliko pozitivna vrednost izloženosti, koja je rezultat transakcija slobodnim isporukama, nije materijalna, banke mogu da ponderišu ove izloženosti za 100%.
5. Banke koje su izvršile uplatu ili predaju i nisu dobile odgovarajuću vrednost u četvrtom radnom danu nakon datuma za izmirenje obaveze od strane druge ugovorne strane, od regulatornog kapitala oduzimaju najveći iznos, između prenete gotovine i vrednosti očekivanih odgovarajućih instrumenata ili između gotovine koje se očekuje da se primi i trenutne vrednosti prenetih odgovarajućih instrumenata druge ugovorne strane.

POTPOGLAVLJE IX VALUTNI RIZIK

Član 105.

Obračun potrebnog kapitala za valutne rizike

1. Ukoliko ukupna otvorena neto valutna pozicija i ukupna otvorena neto pozicija zlata banke, prevazilazi 2% ukupnog regulatornog kapitala, banka treba da pomnožiti iznos otvorene neto pozicije u stranoj valuti i njenu neto poziciju u zlatu sa 12%, kako bi se obračunao kapitalni zahtev za valutni rizik.
2. Obračun kapitalnog zahteva za valutni rizik biće izvršen u dve faze:
  - 2.1 Prvo, posebno se obračunava neto otvorena pozicija u svakoj valuti (uključujući i izveštajnu valutu) i u zlatu. Ova otvorena neto pozicija će se sastojati od iznosa sledećih elemenata (pozitivnih ili negativnih):

- 2.1.1 za pozicije po trenutnoj ceni (angl. *Spot*): sve pozicije sredstava umanjene za sve pozicije obaveza, uključujući obračunatu kamatu (angl. *Accrued*) u odgovarajućoj valuti ili u zlatu po trenutnoj tržišnoj ceni (*Spot*);
  - 2.1.2 Za pozicije prema ugovorima sa prethodnom saglasnošću (angl. *Forward*): ukupna vrednost koja će biti priznata umanjena za ukupnu vrednost koja će biti isplaćena po prethodnoj razmeni, uključujući valute i zlatu po ugovorima budućnosti (angl. *Futures*) i glavnice u valutnim sa ugovorom protiv-razmene (angl. *Swap*) koji nisu uključeni u pozicije po trenutnoj ceni (*Spot*);
  - 2.1.3 Nepovratne garancije (angl. *Irrevocable guarantees*) koje se mogu pozvati i mogu biti nepovratne;
  - 2.1.4 budući neto prihodi/rashodi koji još uvek nisu akumulirani (angl. *Accrued*), ali su u potpunosti zaštićeni (*hedged*) (po nahođenju banke koja izveštava i uz prethodnu saglasnost CBK-a, mogu biti uključeni budući neto prihodi/rashodi koji još uvek nisu registrovani u finansijskim izveštajima, ali su u potpunosti zaštićeni spoljnim transakcijama razmene valute). Takva nahođenja bi se trebala primenjivati na neprekidnoj osnovi.
- 2.2 Drugo, kratke i duge neto pozicije u bilo kojoj valuti, osim izveštajne valute i duge ili kratke neto pozicije u zlatu, se treba konvertovati u izveštajnu valutu po trenutnoj ceni (spot).
- 2.2.1 Zatim, posebno se prikuplja ukupan iznos kratke neto pozicije i posebno ukupan iznos duge neto pozicije.
  - 2.2.2 Najveća vrednost između ova dva ukupna iznosa predstavlja ukupnu neto poziciju razmene valute.
3. Neto pozicije u sastavnim valutama (angl. *composite currencies*) mogu biti navedene kao podeljene prema trenutnim kvotama.

Član 106.

Izuzeci u slučaju valutnog rizika

- 1. Svaka pozicija koju je banka preuzela kako bi zaštitila suprotan efekat kursa razmene na pokazatelj kapitala, može se isključiti iz obračuna otvorenih neto valutnih pozicija. Takve pozicije ne trebaju biti tržišne prirode i za njihovo isključenje, kao i bilo kakve promene uslova njihovog isključenja, je potrebno prethodno odobrenje CBK-a. Takve pozicije su:
  - 1.1 Pozicije strukturne prirode (pozicije koje nisu tržišne);
  - 1.2 Isključene pozicije štite samo adekvatnost kapitala banke;

1.3 Isključivanje ovih pozicija se vrši redovno (ponavlja se).

POGLAVLJE VI KAPITALNI ZAHTEVI ZA OPERATIVNI RIZIK

Član 107. Operativni rizik

1. Banke trebaju obračunavati kapitalne zahteve za operativni rizik u okviru Pristupa osnovnim indikatorima (POI).
  - 1.1 U skladu sa POI-om, kapitalno opterećenje od petnaest odsto (15%) bruto prihoda treba dodati ugroženim sredstvima banke, kako bi se obračunao odnos rizika sredstava. Bruto prihodi se definišu kao neto prihodi od kamate plus neto prihod koji nisu od kamate. Ova mera treba da:
    - 1.1.1 bude bruto bez ikakvog opterećenja (npr. za neplaćenu kamatu);
    - 1.1.2 bude bruto od operativnih troškova, uključujući opterećenja koje se plaćaju spoljnim pružaocima usluga;
    - 1.1.3 ne uključuje dobitke/gubitke od prodaje hartija od vrednosti koje se vode u knjigama banke u svrhe koje nisu trgovinske;
    - 1.1.4 ne uključuje nepravilne ili vanredne pozicije, kao i prihode koji proističu od osiguranja.
  - 1.2 Za novoosnovane banke, sa podacima manje od tri godine, bruto prihodi treba da se koriste do određenog datuma, kako bi se došlo od proseka bruto prihoda, sve dok su bruto prihodi za preostala tromesečja nula.
2. Uz prethodnu saglasnost CBK-a, banke mogu primeniti standardizovani pristup za obračun kapitala za operativni rizik. Prema standardizovanom pristupu, kapitalni zahtev za operativni rizik je prosek od tri godine odgovarajućih indikatora ugroženih sredstava, obračunate svake godine na poslovnim linijama (u skladu sa Prilogom VI i Prilogom VII). Za svaku godinu, negativni kapitalni zahtev na poslovnoj liniji, koji proizilazi iz odgovarajućeg negativnog pokazatelja, može biti u potpunosti naplaćen. Međutim, kada je ukupno kapitalno opterećenje za sve poslovne linije u datoj godini negativno, onda prosečni podaci za tu godinu trebaju biti nula. Trogodišnji prosek se obračunava na osnovu zapažanja u poslednje tri godine, na kraju svake finansijske godine. Kada podaci koji su revidirani nisu dostupni, mogu se koristiti procene banke.

POGLAVLJE VII KONAČNE ODREDBE

Član 108.

Izveštavanje Centralnoj banci Republike Kosovo

Banke treba da dostavljaju CBK-u, obrasce za izveštavanja koji su utvrđeni od strane CBK-a, u skladu sa odgovarajućim uputstvima CBK-a, najkasnije petnaest (15) dana nakon kraja svakog meseca, zajedno sa redovnim mesečnim izveštajima, u skladu sa Uredbom o izveštavanju banaka.

Član 109.

Sprovođenje, popravne mere i građanske kazne

Svako kršenje odredbi ove Uredbe podleže popravnim i kaznenim merama, kao što je utvrđeno Zakonom o Centralnoj banci i Zakonom o bankama.

Član 110.

Ukidanje

Stupanjem na snagu ove Uredbe, stavlja se van snage Uredba o adekvatnosti kapitala banaka, koju je, 22. decembra 2015. godine, usvojila Centralna banka Republike Kosovo, kao i sve ostale odredbe koje su u suprotnosti sa ovom Uredbom.

Član 111.

Prilozi

Sastavni deo ove Uredbe su: Prilozi I, II, III, IV, V, VI i VII.

Član 112.

Stupanje na snagu

Ova uredba stupa na snagu dana 01.01. 2020. godine.

Flamur Mrasori

Predsednik Odbora Centralne banke

PRILOG I

KLASIFIKACIJA VANBILANSNIH STAVKI

1. Stavke sa visokim rizikom, sa faktorom konverzije kredita od 100%:
  - 1.1. Garancije koje imaju karakter kreditne zamene;
  - 1.2. Prijemi;
  - 1.3. Avalirane menice - Garancije za plaćanje nominalne vrednosti menica po dospeću, čekove ili sličnim instrumentima koji ne nose naziv druge institucije;
  - 1.4. Transakcije sa rekursom;
  - 1.5. Neopozivi akreditivi sa karakterom kreditne zamene;

- 1.6. Sredstva kupljena putem „Forward” Ugovora o kupovini;
  - 1.7. „Forward” depoziti, koji predstavljaju fizički depozit projektovanih sredstava za budući datum određen odgovarajućim ugovorom/ima;
  - 1.8. Neplaćeni udeo u hartijama od vrednosnim i delimično plaćenim akcijama;
  - 1.9. Ugovori o prodaji i otkupu sredstava; i
  - 1.10. Ostale vanbilansne stavke sa visokim rizikom, klasifikovane od strane same banke i procenjene od strane CBK-a.
2. Stavke sa srednjim rizikom, sa faktorom konverzije kredita od 50%:
    - 2.1. Izdati ili potvrđeni dokumentarni akreditivi koji ne predstavljaju stavke sa srednjim/niskim rizikom;
    - 2.2. Garancije i obaveze, koje uglavnom uključuju garancije za tendere, bankarske garancije, carinska plaćanja, obveznice, itd. i garancije koje nemaju karakteristike garancija karaktera kreditne zamene;
    - 2.3. Neopozivi akreditivi koji nemaju karakteristike kreditnih zamena;
    - 2.4. Neiskorišćeni iznos kreditnih obaveza, koje predstavljaju Ugovore o kreditu, kupovinu hartija od vrednosti, pružanje garancija ili olakšica prijema sa početnim dospećem dužim od jedne godine;
    - 2.5. Olakšice/usluge za izdavanje indosamenta, kao i potpisane cirkularne obaveze, i
    - 2.6. Ostale stavke sa srednjim rizikom, klasifikovane od strane same banke i procenjene od strane CBK-a.
  3. Stavke sa srednjim/niskim rizikom, sa faktorom konverzije kredita od 20%:
    - 3.1. Dokumentarni akreditivi, u kojima doznaka ili roba (commodity) služi kao hipoteka, kao i druge samolikvidne transakcije;
    - 3.2. Neiskorišćeni iznosi kreditnih obaveza, koje predstavljaju Ugovore o kreditu, kupovinu hartija od vrednosti, pružanje garancija ili olakšavanje prijema, sa početnim dospećem do jedne godine (uključujući i one sa rokom dospeća od jedne godine) koje ne mogu bezuslovno poništiti, u bilo koje vreme i bez obaveštenja ili koje ne predviđaju efektivno automatsko poništenje usled pogoršanja solventnosti dužnika;
    - 3.3. Ostale stavke sa srednjim/niskim rizikom, klasifikovane od strane same banke i procenjene od strane CBK-a.
  4. Stavke sa niskim rizikom, sa faktorom konverzije kredita od 0%:
    - 4.1. Neiskorišćeni iznosi kreditnih obaveza, koje predstavljaju Ugovore o kreditu, kupovinu hartija od vrednosti, pružanje garancija ili olakšavanje prijema, koje se

mogu bezuslovno poništiti, u bilo koje vreme i bez obaveštenja ili koje predviđaju efektivno automatsko poništenje usled pogoršanja solventnosti dužnika.

- 4.2. Kreditne linije za fizička lica i mala i srednja preduzeća (kreditne kartice i prekoračenja) mogu se smatrati bezuslovno poništenim, ukoliko zakonske odredbe dozvoljavaju banci da ih u bilo kom trenutku potpuno poništi.
- 4.3. Ostale stavke sa niskim rizikom, klasifikovane od strane same banke i procenjene od strane CBK-a.

PRILOG II

Dugoročne i kratkoročne kreditne procene na relevantnim nivoima kreditnog kvaliteta i minimalne premije osiguranja

1. Dugoročna kreditna procena

Stepen kreditne klasifikacije	ISKP		
	Moody's	S&P	Fitch

1	Aaa Aa1 Aa2 Aa3	AAA AA+ AA AA-	AAA AA+ AA AA-
2	A1 A2 A3	A+ A A-	A+ A A-
3	Baa1 Baa2 Baa3	BBB+ BBB BBB-	BBB+ BBB BBB-
4	Ba1 Ba2 Ba3	BB+ BB BB-	BB+ BB BB-
5	B1 B2 B3	B+ B B-	B+ B B-
6	Caa1 Caa2 Caa3	CCC+ CCC CCC-	CCC+ CCC CCC-

	Ca	CC	CC
	C	C	C
		D	D

2. Kratkoročna kreditna procena

Stepen kreditne klasifikacije	ISKP		
	Moody's	S&P	Fitch
1	P-1	A-1+, A-1	F-1+,F-1
2	P-2	A-2	F-2
3	P-3	A-3	F-3
4	N.P	B-1, B-2, B-3, C	Pod F3
5	N.P	B-1, B-2, B-3, C	Pod F3
6	N.P	B-1, B-2, B-3, C	Pod F3

3. Minimalne premije osiguranja

Minimalne premije osiguranja	AKI
------------------------------	-----

0	0%
1	0%
2	20%
3	50%
4	100%
5	100%
6	100%
7	150%

PRILOG III

POZNATE BERZE I DRUŠTVA ZA IZMIRENJE

1. Banke mogu zahtevati da se ovom spisku dodaju berze i društva za izmirenje.

1.1 Poznate berze

Alberta Stock Exchange

American Stock Exchange

Amsterdam Pork and Potato Terminal Market (Termijnmarkt Amsterdam BV)

Amsterdam Stock Exchange (Amsterdamse Effectenbeurs)

Antwerp (Effectenbeursvennootschap van Antwerpen)

Athens Stock Exchange (ASE)
Australian Stock Exchange
Basle Stock Exchange (Basler Effektenborse)
Barcelona Stock Exchange (Bolsa de Valores de Barcelona)
Belgian Futures & Options Exchange (BELFOX)
Berlin Stock Exchange (Berliner Börse)
Bilbao Stock Exchange (Bolsa de Valores de Bilbao)
Bologna Stock Exchange (Borsa Valori de Bologna)
Bordeaux (Bourse de Bordeaux)
Bremen Stock Exchange (Bremer Wertpapierbörse)
Brussels Stock Exchange (Société de la Bourse des Valeurs Mobilières)/ (Effecten Beursvennootschap van Brussel)
Chicago Board of Trade
Chicago Board Options Exchange
Chicago Mercantile Exchange
Coffee, Sugar and Cocoa Exchange Inc.
Copenhagen Stock Exchange (Københavns Fondsbørs)
DTB Deutsche Terminbörse
The Dublin Stock Exchange
Düsseldorf Stock Exchange (Rheinisch-Westfälische Börse zu Düsseldorf)
European Options Exchange
Financieele Termijnmarkt, Amsterdam
Finnish Options Exchange
Florence Stock Exchange (Borsa Valori di Firenze)
Frankfurt Stock Exchange (Frankfurter Wertpapierbörse)
Genoa Stock Exchange (Borsa Valori di Genova)
Geneva Stock Exchange (Bourse de Geneve)
Hamburg Stock Exchange (Hanseatische Wertpapier Börse Hamburg)
Hannover (Niedersächsische Börse zu Hannover)
Helsinki Stock Exchange (Helsingin Arvopaperipörssi Osuuskunta)

Hong Kong Futures Exchange
International Petroleum Exchange of London Ltd
Irish Futures & Options Exchange (IFOX)
Kansas City Board of Trade
Lille (Bourse de Lille)
Lisbon Stock Exchange (Bolsa de Valores de Lisboa)
Ljubljana Stock Exchange (Ljubljanska Borza d.d.)
London International Financial Futures & Options Exchange
London Metal Exchange Ltd
London Stock Exchange
Luxembourg Stock Exchange (Société de la Bourse de Luxembourg SA)
Lyon (Bourse de Lyon)
Madrid Stock Exchange (Bolsa de Valores de Madrid)
Marché à Terme International de France (MATIF)
Marché des Options Négociables de Paris (MONEP)
Marseille (Bourse de Marseille)
MEFF Renta Fija
MEFF Renta Variable
Mercato Italiano Derivati (IDEM)
Mercato Italiano Futures (MIF)
Mid American Commodity Exchange
Milan Stock Exchange (Borsa Valori de Milano)
Montreal Exchange
Munich Stock Exchange (Bayerische Börse in München)
Nagoya Stock Exchange
Nancy (Bourse de Nancy)
Nantes (Bourse de Nantes)
Naples Stock Exchange (Borsa Valori di Napoli)
National Association of Securities Dealers Incorporated
(NASDAQ)

New York Cotton Exchange
New York Futures Exchange
New York Mercantile Exchange
New York Stock Exchange
OM Stockholm AB
OMLX, The London Securities and Derivatives Exchange Ltd
Oporto Stock Exchange (Bolsa de Valores do Porto)
Osaka Securities Exchange
Oslo Stock Exchange (Oslo Bors)
Pacific Stock Exchange
Palermo Stock Exchange (Borsa Valori de Palermo)
Paris Stock Exchange
Philadelphia Board of Trade
Philadelphia Stock Exchange
Rome Stock Exchange (Borsa Valori di Roma)
Singapore International Monetary Exchange Limited (SIMEX)
Stockholm Stock Exchange (Stockholm Fondbörs)
Stock Exchange of Hong Kong Ltd
Stock Exchange of Singapore
Stuttgart Stock Exchange (Baden-Württembergische Wertpapierbörse zu Stuttgart)
Swiss Futures and Options Exchange (SOFFEX)
Sydney Futures Exchange
Tokyo Stock Exchange
Tokyo International Financial Futures Exchange
Toronto Stock Exchange
Trieste Stock Exchange (Borsa Valori di Trieste)
Turin Stock Exchange (Borsa Valori de Torino)
Valencia Stock Exchange (Bolsa de Valores de Valencia)
Vancouver Stock Exchange
Venice Stock Exchange (Borsa Valori de Venezia)

Vienna Stock Exchange

Zurich Stock Exchange (Zürcher Börse)

1.2 Poznata društva za izmirenje

Austrian Kontroll Bank (OKB)

Board of Trade Clearing Corporation

Cassa di Compensazione e Garanzia S. p. A (CCG)

Central Securities Clearing Corporation (KDD Centralna Klirinško Depotna Družba d.d.)

Commodity Clearing Corporation

The Emerging Markets Clearing Corporation

European Options Clearing Corporation Holding BV (EOCC)

Guarantee Fund for Danish Options and Futures (Garantifonden for Danske Optioner OG Futures)

(FUTOP)

Kansas City Board of Trade Clearing Corporation

Hong Kong Futures Exchange Clearing Corporation Ltd

Hong Kong Securities Clearing Company Ltd

London Clearing House (LCH)

Norwegian Futures & Options Clearing House (Norsk Opsjonsentral A.S.)

N.V. Nederlandse Liquidatiekas (NLKKAS)

OM Stockholm AB (OM)

Options Clearing Corporation

OTOB Clearing Bank AG (OTOB)

Société de Compensation des Marchés Conditionnels (SCMC)

Sydney Futures Exchange Clearing House (SFECH Ltd)

PRILOG IV VRSTE DERIVATA

1. Ugovori o kamatnim stopama:
  - 1.1. Ugovor protiv-razmene „swap” kamatne stope u jedinu valutu;
  - 1.2. Osnovni ugovor protiv-razmene;
  - 1.3. Ugovor sa prethodnom saglasnošću kamatne stope;
  - 1.4. Ugovori budućnosti kamatnih stopa;
  - 1.5. Kupljene opcije kamatnih stopa;
  - 1.6. Drugi ugovori slične prirode.
2. Ugovori o valutnoj razmeni i ugovori koji se odnose na zlato:
  - 2.1. Ugovor protiv-razmene kamatne stope u različitim valutama;
  - 2.2. Ugovor sa prethodnom saglasnošću razmene valuta;
  - 2.3. Ugovori budućnosti valute;
  - 2.4. Kupljene opcije valute;
  - 2.5. Drugi ugovori slične prirode;
  - 2.6. Ugovori slične prirode od 2.1. do 2.5. koji se odnose na zlato.
3. Ugovori slične prirode kao oni iz tačkama od 1.1 do 1.5 i od 2.1 do 2.4 ovog Priloga koji se odnose na druge referentne stavke ili indekse. To uključuje, kao minimum, sve instrumente utvrđene u tačkama od 4. do 7, 9. i 10. Priloga V, koje nisu drugačije uključene u tačkama 1. ili 2. ovog Priloga.

PRILOG V

FINANANSIJSKI INSTRUMENTI

- 1) Prenosive hartije od vrednosti;
- 2) Instrumenti tržišta novca;
- 3) Jedinice u kolektivnim investicionim poduhvatima;
- 4) Opcioni ugovori, ugovori budućnosti „futures”, ugovori protiv-razmene „swaps”, ugovori sa prethodnom saglasnošću kamatne stope „forward” i bilo koji drugi derivatni ugovori koji se odnose na hartije od vrednosti, valute, kamatne stope ili prinose/povraćaje ili druge derivatne instrumente, finansijske pokazatelje ili finansijske mere koje se mogu izmiriti u fizičkom obliku ili u gotovini;

- 5) Opcioni ugovori, ugovori budućnosti „futures”, ugovori protiv-razmene „swaps”, ugovori sa prethodnom saglasnošću kamatne stope „forward” i bilo koji drugi derivatni ugovori koji se odnose na robu koja se treba izmiriti u gotovini ili se može izmiriti u gotovini po izboru jedne strane (za razliku od uzroka neuspeha ili drugog slučaja raskida ugovora);
- 6) Opcioni ugovori, ugovori budućnosti „futures”, ugovori protiv-razmene „swaps” i bilo koji drugi derivatni ugovori koji se odnose na robu koja se treba izmiriti u fizičkom obliku, osiguravajući da se njima trguje na regulisanom tržištu i/ili u sistemu olakšanja za višestruku trgovinu „MTF”;
- 7) Opcioni ugovori, ugovori budućnosti „futures”, ugovori protiv-razmene „swaps”, ugovori sa prethodnom saglasnošću „forward” i bilo koji drugi derivatni ugovori koji se odnose na robu koja se treba izmiriti u fizičkom obliku, koji nije drugačije utvrđen osim u tački 6) ovog Priloga i nije u komercijalne svrhe, koji ima karakteristike drugih izvedenih finansijskih instrumenata, uzimajući u obzir da li se, između ostalog, ti ugovori izmiruju i sprovode preko poznatih klirinških društava ili su predmet poziva na marginalna pravila;
- 8) Derivatni instrumenti za prenos kreditnog rizika;
- 9) Finansijski ugovori za razlike;
- 10) Opcioni ugovori, ugovori budućnosti „futures”, ugovori protiv-razmene „swaps”, ugovori sa prethodnom saglasnošću kamatne stope „forward” i bilo koji drugi derivatni ugovori koji se odnose na klimatske promenljive, robne stope, dozvole za izdavanje ili stope inflacije ili druge zvanične ekonomske statistike koje se trebaju izmiriti u gotovini ili se mogu izmiriti u gotovini po izboru jedne strane (za razliku od uzroka neuspeha ili drugog slučaja raskida ugovora), kao i bilo kog drugog izvedenog ugovora koji se odnosi na imovinu, prava, obaveze, indekse i mere, koje nisu drugačije utvrđene, koje imaju karakteristike drugih izvedenih finansijskih instrumenata, uzimajući u obzir, između ostalog, da se tim ugovorima trguje na regulisanom tržištu ili nekom sistemu olakšanja za višestruku trgovinu „MTF”, izmiruju i sprovode preko poznatih klirinških društva ili su predmet poziva na marginalna pravila;

PRILOG VI

PRISTUP OSNOVNIM INDIKATORIMA

Formula za obračun kapitalnog opterećenja za operativni rizik, prema Pristupu osnovnim indikatorima (POP) je:

$$KBIA = \{\sum(GI1 \dots n \times \alpha)\}/n$$

Gde je:

KBIA = Opterećenje za kapital prema POP-u

GI = bruto godišnji prihod banke, kada je pozitivan, tokom prethodne tri godine

n = broj prethodne tri godine kada je bruto godišnji prihod pozitivan

$\alpha = 15\%$

Formula za obračun kapitalnog zahteva za operativni rizik prema standardizovanom pristupu (SP) je:

$$KSA = \{\sum_{\text{godina 1-3}} \max[\sum(GI_{1-8} \times \beta_{1-8}), 0]\} / 3$$

Gde je: KSA = Opterećenje za kapital prema SP-u

GI₁₋₈ = bruto godišnji prihod za datu godinu, za svaku od osam poslovnih linija

B₁₋₈ = fiksni beta faktor (definisani u Prilogu VII)

PRILOG VII STANDARDIZOVANI PRISTUP

Poslovne linije	Spisak aktivnosti	Procenat
Korporativne finansije	Obezbeđivanje finansijskih instrumenata i/ili plasman finansijskih instrumenata na obaveznoj osnovi kompanije Usluge vezane za podršku Savezi za investicije Saveti preduzeća o strukturi kapitala, industrijskoj strategiji i srodnim pitanjima i saveti i usluge u vezi sa spajanjem i kupovinom preduzeća Investiciono istraživanje, finansijske analiza i drugi oblici opštih preporuka vezanih za transakcije u finansijskim instrumentima	18%
Trgovina i prodaja	Trgovina na ličnom računu Posredovanje novca	18%

	<p>Prijem i ponovno slanje naloga u vezi sa jednim ili više finansijskih instrumenata</p> <p>Sprovođenje naloga u ime klijenata</p> <p>Plasiranje finansijskih instrumenata bez obavezne osnove od strane kompanije</p> <p>Rad multilateralne trgovinske opreme</p>	
<p>Posredovanje na malo (aktivnosti sa pojedinačnim fizičkim licima ili malim i srednjim preduzećima)</p>	<p>Prijem i ponovno slanje naloga u vezi sa jednim ili više finansijskih instrumenata</p> <p>Sprovođenje naloga u ime klijenata</p> <p>Plasiranje finansijskih instrumenata bez obavezne osnove od strane kompanije</p>	12%
<p>Komercijalne bankarske delatnosti</p>	<p>Prijem depozita i drugih novih platnih sredstava</p> <p>Kreditiranje</p> <p>Finansijski zakup (Leasing)</p> <p>Finansijske garancije i obaveze</p>	15%
<p>Bankarske delatnosti na malo / (eng. Retail)</p> <p>Posredovanje na malo (aktivnosti sa pojedinačnim fizičkim licima ili malim i srednjim preduzećima)</p>	<p>Prijem depozita i drugih novih platnih sredstava</p> <p>Kreditiranje</p> <p>Finansijski zakup (Leasing)</p> <p>Finansijske garancije i obaveze</p>	12%
<p>Plaćanja i izmirenja</p>	<p>Usluge ponovnog slanja novca</p> <p>Izdavanje i upravljanje vrstama uplata</p>	18%
<p>Usluge posredovanja (eng. Agency services)</p>	<p>Očuvanje i upravljanje finansijskim instrumentima u ime klijenata, uključujući dežurstvo i slične usluge kao što je upravljanje gotovinom/hipotekom.</p>	15%

Upravljanje imovinom	Upravljanje portfoliom Poduhvati za zajedničke investicije u prenosive hartije od vrednosti (ang. Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities) Drugi oblici upravljanja imovinom	12%